

Видається з благословення Святійшого Патріарха Київського і всієї Руси-України Філарета

За сприяння ректора Київської Православної Богословської
Академії архієпископа Переяслав-Хмельницького Димитрія

Видання

Науково-апологетичного
товариства св. Іустина Філософа

Головний редактор:
свящ. Сергій Цьома

Літературний редактор:
Зинаїда Стась

Редакційна колегія:
прот. Леонтій Никитенко
свящ. Степан Петраш
свящ. Олександр Трофимлюк
Юрій Дорошенко
Борис Самбор

Поштова адреса: А/С № 5, Київ-25,
01025. Україна.

Наш сайт: www.apologet.org.ua

e-mail: apologia@ukr.net

© Усі права застережені.

Передруки матеріалів, опублікованих
у журналі, дозволені з посиланням на
джерело.

Редакція може не поділяти думку
автора з того чи іншого приводу.

За достовірність цифр, фактів, назв і
прізвищ, наведених у матеріалах, відпо-
відальність несе автор.

Зміст

<i>Архієпископ Димитрій (РУДЮК)</i> Розвиток богослів'я та духовної освіти - передумова помісності УПЦ.....	2
<i>Протоієрей Юрій МИЦИК</i> Лев Силенко та його "Мага Віра" (погляд православного історика).....	7
<i>Костянтин МОСКАЛЮК</i> Ноїв ковчег знайдено?.....	12
<i>Священик Сергій ЦЬОМА</i> Код в чоботях" або тенденції сучасного байкарства.....	16
<i>Роман ТАДРА</i> Блудна сестра мудрої астрономії.....	24
<i>Микола ГОПАЙНИЧ</i> Дорога до царства..., але якого?.....	27
<i>Священик Степан ПЕТРАШ</i> Світ невидимий.....	32
<i>Священик Олександр ТРОФИМЛЮК</i> Філософія безумства.....	35
<i>Василь ЗАГНИБІДА</i> Про шанування ікон.....	37
<i>Священик Сергій ЦЬОМА</i> У здоровому тілі...?.....	40
<i>Роман ТАДРА, Костянтин МОСКАЛЮК</i> Благодать чи децибели?.....	44
<i>Андрій ГОЛОВКОВ</i> Віра і марновірство.....	47
<i>Юрій ДОРОШЕНКО</i> Адвокатська практика святого.....	55
<i>Борис САМБОР</i> Українська сторінка в житті преподоб- ного Серафима Саровського.....	60
Перлини народної глупоти.....	64

Розвиток богослів'я та духовної освіти - передумова помісності УПЦ

*Димитрій (РУДІЮК),
архієпископ Переяслав-
Хмельницький, ректор Київської
Православної Богословської Академії*

Питання місіонерства та просвітницької роботи у нашому секуляризованому суспільстві стоять надзвичайно гостро. Православ'я часто поступається в суспільному житті активністю протестантським течіям, які виявляють більшу наполегливість і наступальність. Якщо до цього додати світові тенденції розгортання ісламського релігійного ореолу, то ситуація може видаватися критичною.

Наша розмова з ректором Київської Православної Богословської Академії, архієпископом Переяслав-Хмельницьким Димитрієм (Рудюком).

Владика виступив свого роду реформатором у духовній освіті всієї Церкви. Він намагається підвищити освітній рівень випускників - майбутніх пастирів, зробити їх справжніми місіонерами. Про це та багато іншого у розмові з високопреосвященішим владикою.

- Ваше високопреосвященство, вже минуло більше року, як ви розпочали реформу духовної освіти. Для консервативної структури, якою є Церква, це складна справа. У чому полягала реформа та які її результати?

- Реформа давно назріла. Її слід було б розпочати значно раніше. Але ми, православні, спершу до всього приглядаємося, а потім робимо висновки. Коли в Україні постало питання про якісну освітню реформу, то й ми зрозуміли, що не можемо бути осторонь. Наприклад, коли з'явилися форми акредитації світських вищих навчальних закладів і змінилася навіть форма студентського квитка (він тепер містить інформацію про кожного студента), наші учні втратили пільги, які мають їхні колеги зі світських ВНЗ. Це нас змусило замислитися над потребою акредитації. Ішлося про зміну форми "чотири плюс чотири" (тобто чотири роки в семінарії, а потім чотири - в академії) на "чотири плюс один плюс три": чотири роки у Православній Богословській Академії, з можливістю отримати диплом бакалавра богослів'я, плюс рік навчання в магістратурі - з отриманням диплома магістра та три роки в аспірантурі, після чого можна отримати ступінь

кандидата богословських наук. Ми йшли за реформою світських навчальних закладів і наблизилися до стандартів Міністерства освіти і науки.

Сьогодні МОН має не лише ініціювати зміни до Закону "Про освіту", а й дати можливість виробити спільні положення для духовних навчальних закладів конфесійного підпорядкування. Ми чудово розуміємо, що вимоги, вироблені для світських вищих навчальних закладів, можуть мати нюанси, які вступають у конфлікт із питаннями акредитації наших шкіл.

- А як чиновники від освіти ставляться до ваших нововведень: допомагають чи, як зазвичай, стромляють палиці в колеса?

- Виступаючи на різних конференціях, де обговорювалися проблеми реформування освіти в Україні, я відчував, що мене підтримувала світська частина моїх колег (від яких і залежатиме успіх акредитації). Ми наблизилися до загальної системи освіти в Україні бодай тим, що запровадили в себе викладання світських предметів: соціології, педагогіки, психології, українознавства, політології, джерелознавства. Це обов'язковий стандарт для світських ВНЗ. У нас на сьогодні відсотків із двадцять світських предметів, до вісімдесяти базових - богословських. Нам сьогодні необхідно узгодити навчальні програми, гармонізувати їх із вимогами Міністерства освіти. Ця творча праця нашого професорсько-викладацького складу має колосальне значення. Ми працюємо так, щоб тоді, коли держава зможе нас акредитувати, ми були готові до цього повною мірою. При цьому в жодному разі ми не вважаємо себе експериментальним навчальним закладом. Ми змінили назву - тепер зветься Київська Православна Богословська Академія. Але зберегли як другу і стару, традиційну назву - Київська Духовна Академія та Семінарія.

Я вже бачу, що впровадження в богословську освіту світського елементу (семінарських, практичних занять, самостійної роботи студента) дає позитивні результати. Для того щоб студент навчився працювати творчо, його необхідно примусити робити це самостійно. Використовуємо навіть положення Вищої атестаційної комісії з написання кандидатських робіт - воно не суперечить нашому баченню.

- Яке ставлення до акредитації богословських навчальних закладів у МОН?

- Цікаво, що коли я вперше прийшов до працівників

Міністерства освіти і науки з приводу можливості акредитації, мені сказали: ви ж до нас не зверталися, тому в нас і немає подібного прецеденту. Ця справа трохи краще посувається в Української греко-католицької церкви, але й там є проблеми. Було б добре, якби ми до цього йшли разом і не поспішали. Знаю, що світська частина їхнього Українського католицького університету вже акредитована, а богословська - ні. Є ще одна освітня проблема, не вирішена в Україні, - запровадження теології, як обов'язкової дисципліни, у світських навчальних закладах. Якби те сталося, це спонукало б і нас, і Міністерство освіти і науки прискорити акредитацію. Адже духовні навчальні заклади можуть дати кадри з теології для світських навчальних закладів, готувати фахівців для викладання християнської етики у школах. Якби держава пішла цим шляхом, то й справа швидше зрушилася б з місця, і ми б швидше порозумілися.

- Владико, а чи так уже конче необхідна та офіційна акредитація? Жили ж духовні навчальні заклади стільки років і без неї?

- Річ у тому, що, як я вже казав, молодь, яка навчається в духовних школах, відчуває дискомфорт: диплом не визнається, студентського квитка, визнаного державою, немає. На одній науковій конференції я порушив це питання, а також звернувся з відповідним листом до віце-прем'єр-міністра з гуманітарних питань. У нас хороша молодь. Не можна полишати її за бортом державної уваги. Крім того, запити наших студентів дуже великі - вони прагнуть зробити свій внесок у розвиток Української держави, вони не хочуть залишатися в якомусь гетто. Щоразу, як я розмовляю зі своїми студентами, завжди чую: коли в нас будуть дипломи державного зразка?

- Цього року мені довелося побувати на освітніх "Різдвяних читаннях", які проводила у Москві Російська православна церква. На думку багатьох російських фахівців, підвищення рівня духовної освіти має відбуватися за кількома напрямками: розвиток мережі православних гімназій, відкриття богословських факультетів у світських ВНЗ, посилення світського елементу у програмі духовних навчальних закладів і тісна їх співпраця зі світськими. Так, Московська духовна академія навіть підписала угоду про співробітництво з Московським державним університетом імені М.Ломоносова.

- Ми теж маємо приклади співпраці зі світськими вищими навчальними закладами. Підписали договір про спільну освітню діяльність із Чернівецьким Національним Університетом, Острозькою Академією. Сьогодні я бачу, що дедалі більше з'являється молоді, яка цікавиться творчою та науковою роботою. Це при тому, що нині займатися наукою можуть дозволити собі лише заможні люди. Тому наша Церква й намагається поліпшити соціальне становище викладачів: щоб вони залишалися й розвивали богословську науку. Повірте: без цього помісної Української Православної Церкви не буде. Перед нашою Академією, як завдання, стоїть перекладацька робота. Ми хочемо відновити традицію, яка була у старій Духовній Академії. Щоправда, в Російській імперії було чотири академії. Кожна опікувалася своїм. Київська Духовна Академія перекладала твори святих отців Західної Церкви. Гадаю, ми перекладатимемо українською мовою твори святих отців і Східної Церкви. Має розвиватися богословська термінологія. Вже працюємо в цьому напрямі. Згадані вами підходи є універсальними і можуть придатися й для України. От тільки щоб їх утілювати, потрібне спільне бажання Церкви і держави.

- А як із питанням визнання державою наукових ступенів? Ваші опоненти закидають, що проблема в низькому рівні розвитку богослів'я як науки...

- Думаю, що питання акредитації та визнання духовного навчального закладу розв'яжеться само собою. Проблема інша: ми розвиваємо конфесійну теологію, а в деяких релігієзнавців є бажання витворити якийсь світське богослов'я, позаконфесійне. Але ж де починається позаконфесійне богослов'я, зникає будь-яке богослов'я взагалі! Теологія народжувалася в конфесійній послідовності: була полеміка між християнським Сходом і Заходом, у процесі її з'являлися полемічні твори. Знаємо, що і в Україні богослів'я активно розвивалося, коли Православній Церкві треба було захищати свої права та свободи, а з ним - і віровчення. Згадаймо спалах полемічної літера-

тури кінця XVI, початку XVII століть. Переконалий, що Київська Православна Богословська Академія має стати центром української академічної богословської науки. У перспективі у нас - створення кількох наукових інститутів, які об'єднуюватимуть дослідників церковної історії, візантології тощо.

- Ми говоримо про розвиток вищої богословської освіти, а в чому причина, що в Україні (на відміну, знову ж таки, від Росії) слабо розвинута мережа православних гімназій?

- У Києві є один заклад, який толерує УПЦ Московського патріархату. У цьому немає нічого поганого. Головне, щоб там викладалося Православ'я. Причина в тому, що в нас відсутнє законодавче забезпечення цього процесу. На сьогодні, за законом, Церква не може заснувати школу чи гімназію. Це може зробити приватна фізична особа, а потім наповнити навчання православним змістом. Якби ми мали таке право, то мережа навчальних закладів, про які ви говорите, була б доволі широкою. Безперечно, бракує й досвіду. Маємо глибокий бар'єр між Церквою і

школою. Не можемо домогтися, щоб дітям дозволили викладати не лише теорію Дарвіна, а й інші теорії походження світу. Бачте, в освіті відсутня Христоцентричність. Панують ідеї гуманізму XVIII століття. Учень повинен мати право вибрати з різних теорій походження світу. Але в нас чомусь говорять, що викладати дітям Християнську

етику є порушенням прав людини, а нав'язувати теорію Дарвіна - це нормально. А як діти з віруючої сім'ї? Чи не змушують їх роздвоюватися - дома діти чують, що вони Божої подобі, а в школі їм утовкмачують, що вони є нащадками мавпи? Попри це, прогножую, що в майбутньому мережа православних шкіл зростатиме. У цьому зацікавлена не тільки Церква, а й батьки і їхні діти.

- У нас багато говорять про викладання Християнської етики в школі. У деяких регіонах України такий курс навіть упроваджено. Чи не могли б

ви дати ще один прогноз - коли викладання цього предмета в нашій країні набуде широкого офіційного статусу?

- Усе лихо в тому, що немає чіткого напрацювання самої програми. У спільній комісії, яка складалася з представників Міносвіти та церков, не доходили до цього руки. Зміни відбулися після втручання президента України Віктора Ющенка. Нам сказали: Давайте будемо експериментально запроваджувати Християнську етику. Згода, давайте! Подивилися - діти зацікавлені у вивченні цього предмета. У деяких школах учні називають його найулюбленишим. Це при тому, що відсутнє належне кадрове забезпечення. Для того, щоб викладати Християнську етику, необхідно мати відповідну кваліфікацію. Навряд чи нормальною є ситуація, коли етику викладають вчителі інформатики. Знаю випадки, коли предмет читають паніматки. І це ще добре, бо священник може допомогти порадами та знаннями. Тим часом я переконаний, що навіть через експеримент Християнська етика все одно прийде до школи у повному обсязі.

- Православним, на відміну від протестантів і навіть католиків, часто закидають надзвичайний консерватизм. Батьюшки, на жаль, не дуже рвуться займатися місіонерством. Що з цього приводу думає священноначаліє Київського патріархату?

- З минулого року в нашій академії як окремий предмет читається місіологія. Знаю, що в Російській церкві існують навіть окремі місіонерські навчальні заклади. Наприклад, Білгородська семінарія є місіонерською за своєю спеціалізацією. Коли з метою визначення спеціалізації я опитував наших студентів, то близько шістдесят відсотків назвали саме місіологію.

Як бачимо, інтерес є. Просто необхідно розвинути місіонерський напрям. Перед українським суспільством постала загроза розвитку тоталітарних сект. І держава за цим повинна слідкувати. Ми починаємо будувати реабілітаційні центри для тих, хто постраждав від впливу тоталітарних сект. Але не треба забувати, що цій небезпеці необхідно запобігати. Для цього й існує місіологія. Її завдання - не лише боротися із сектами, а й проповідувати Євангеліє. Багатьох людей слід просто воцерковляти.

- Не секрет, що в Києві до влади на останніх виборах прийшли представники новітніх релігійних утворень. Принаймні люди близькі до них. І тут склалася якась

неоднозначна ситуація: з одного боку, православні проти цього, а з іншого - намагаються не помічати очевидного факту. Чи це за принципом - всяка влада від Бога?

- Це дуже складна тема. Не знаю навіть, наскільки етично про це говорити сьогодні. Але сумно, що православна столиця, центр східнослов'янського Християнства, не має чітко визначеної орієнтації на традиційні церкви. Навіть попередня столична влада мала більш православний дух. Треба визнати: ми, православні, програли цю ситуацію. Замовчування тут ні до чого доброго не приведе. Ви маєте рацію - дух новітніх релігій дуже помітний у середовищі київської влади.

- Київ завжди мав славу духовного центру. Тепер він масово руйнується новобудовами. Дехто з дослідників каже, що місто втрачає свою давню атмосферу.

- Безперечно. Останнім часом навіть почали казати, що біля нашої обителі на Михайлівській площі, де стоїть пам'ятник рівноапостольній княгині Ользі, святому апостолу Андрієві Первозванному та святим Кирилу і Мефодію, під землею збудують великий паркінг. А далі, в бік до Софії, хочуть звести шістнадцятиповерховий будинок! Про це лунають голоси від нової київської влади, яка не цінує історичних пам'яток, у тому числі не шанує церковних споруд. Видно, їм вони ні про що не говорять, бо їхній ідейний натхненник, як відомо, молиться в клубах і манежах. Що тут скажеш? За останній час обличчя Києва дуже змінилося. На мою думку, усі бізнесові центри мають будуватися на околиці. Центр треба зберегти для нащадків. Сьогодні є небезпека перетворити наше місто на еkleктичне поселення. Чого лишень вартий побудований іще колишньою владою біля Софії Київської жахливої архітектури готель. Раніше люди боялися будувати вище, ніж дзвіниця, тобто вище від хреста на ній, а сьогодні навіть церкви задавлюють новоспеченими спорудами. Навіть з погляду містики цього робити не можна. Дах будинку та маківка храму Божого це не одне й те саме. Мені здається, що культурна громадськість, інтелігенція Києва повинні підняти свій голос проти цього. На жаль, великі гроші та фінансові інтереси запаморочують багатом голови, і їм стає байдуже, яка архітектурна потвора стоятиме поруч із пам'яткою XII століття.

Розмову вів Юрій ДОРОШЕНКО.

ПЕРШИЙ З'ЇЗД ВІЙСЬКОВИХ СВЯЩЕНИКІВ (КАПЕЛАНІВ) УКРАЇНИ

3 травня 2007 року головою Синодального управління духовно-патріотичного виховання у зв'язках із Збройними силами та іншими військовими формуваннями України, протоієреєм Дмитрієм Садов'яком було проведено перший з'їзд військових священників (капеланів) України.

Тема з'їзду: "Діяльність Синодального управління щодо надання допомоги Збройним Силам та іншим військовим формуванням України у покращенні духовно-патріотичного виховання військово-службовців".

На з'їзді були представлені делегати із єпархіальних осередків духовно-патріотичного виховання, представники Міністерства оборони, Міністерства внутрішніх справ та Внутрішніх військ МВС України, Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи, Державної прикордонної

служби, Державної митної служби та Державної податкової адміністрації України, інших військових формувань та правоохоронних органів України, державних місцевих органів влади, громадських організацій та об'єднань, засобів масової інформації.

На з'їзді було укладено низку спільних угод із керівниками, майже всіх силових структур про співпрацю у формуванні патріотичних, культурних та духовних цінностей у військовослужбовців. Це надасть змогу священникам відвідувати військові частини для звершення посвячень, проведення лекцій духовно-просвітницького характеру та індивідуальних бесід з віруючими військовослужбовцями, а також надавати посильну допомогу у забезпеченні бібліотек військових частин, військових навчальних закладів духовною літературою.

Учасники I-го з'їзду військових священників (капеланів)

Лев Силенко та його "Мага Віра" (погляд православного історика)

прот. **Юрій МИЦИК**,
доктор історичних наук,
проф. Київської Православної
Богословської Академії

У наш час значно поширилися різноманітні новітні релігійні та містичні організації: християнські, орієнталістські, синкретичні, сайєнтологічні, езотеричні, сатанинські та язичницькі, які нерідко є деструктивними за своєю сутністю. У неоязичестві штучно реанімовані язичеські вірування примхливо переплелися з окультизмом та деякими іншими

модними нині антихристиянськими релігійними течіями і практиками. Неоязичество виникло у Європі ще у другій половині XIX ст., а у XX ст. воно вже набуло певної популярності. Досить сказати, що нацистська верхівка "Третього рейху", в першу чергу Гітлер та Гімлер, ненавидячи християнство і плануючи його знищити після перемоги Німеччини у Другій світовій війні, підтримували німецьких неоязичників, які реанімували культи Вотана, Одина, Тора та інших божеств давньогерманського язичеського пантеону, а водночас займалися окультизмом. У наш час неоязичество набуло певної популярності на пострадянському просторі, насамперед в Росії, Україні та Литві. В Україні ще у довоєнний час, а потім на еміграції, неоязичество першим став популяризувати санскритолог і філософ Володимир Щаян (1908-1974).

Його послідовником був Лев Силенко, котрий у 1966 р. створив у Чикаго першу громаду своїх однодумців. В Україні ж з 1991 р. силенківці діють цілком вільно. У наші дні прихильники РУНВіри в материковій Україні мають понад три десятки не дуже чисельних громад, але вони залучили до себе частину української інтелігенції (поети, письменники, викладачі вузів та ін.).

Звичайно, на сторінках невеликої статті важко всебічно охарактеризувати вчення Льва Силенка, але

як говорить древня східна мудрість: "Навіщо ж пити все море, щоб пізнати його смак?". Досить і однієї ложки...

Вся премудрість РУНВіри базується на "Мага Вірі" - книзі Льва Силенка, котрого самі рунвірівці розглядають як богопосланого "Вчителя і Пророка". Повна назва цієї грубезної (1427 стор.) книги звучить так: "Мага Віра. Рідна Українська Національна Віра (РУНВіра). Велике світло волі. Співвідношення віри, науки, філософії, історії". Силенко демонстративно відкидає тут літочислення від Різдва Христового і датує час видання даної книги таким чином: "10.979 рік Дажбожий", що означає 1979 р.

(в принципі Силенко міг написати й 15.979 чи 21.979, різниці ніякої нема...). Що стосується місця видання, то замість точних вихідних даних бачимо досить претензійне "Велика Британія - США - Канада - Австралія - Західня Німеччина". (При посланнях ми будемо вказувати тільки сторінки цієї книги).

Передовсім звернімося до особи самого Льва Силенка. Про нього взагалі відомо мало. В колах рунвірівців побутує тільки офіційне "житіє" "пророка", точніше окремі епізоди його життя. Отже Лев Терентійович Силенко народився 27 вересня 1924 р.(?) (точна дата народження становить чомусь таємницю, доводилось навіть читати, що Силенко народився у 1932 р., хоча тут явна помилка) в одному із сіл України. У "Мага Вірі", яку рунвірівці сприймають як істину в останній інстанції, підкреслюється, що дід по

матері Л.Силенка - Трохим Півняк був язичником (він "молвився до Дажбога. Усі знали, що він язичник" (19); він нібито й вітався з людьми по-язичеському ("з Дажбогом ідучи"), в дусі язичества виховував онука ("був моїм мудрочолом учителем"(21). Прадід діда Трохима, у свою чергу, "був волхвом... жив більше сто літ" (21). Мати "пророка" мала нібито ім'я Свіганна (крім християнського - Олена). Силенко обходить делікатне питання про те, чи був він охрещений як

Збручанський ідол (копія) на фоні Михайлівського монастиря

православний, що було нормою в українському селі до більшовицьких гонінь. Підкреслює натомість, що ще немовлям "був освячений за скитським (козацьким) обрядом", "мене голого занурили з головою в крижану воду" (18). Таким чином, рунвірівське "житіє" змальовує Силенка як живе уособлення язических

Перун

традицій, який нібито зберіг передання про давні язическі обряди, про язический пантеон (Дажбог і т.д.), щоб передати його людям ХХ ст. Щоб підсилити це враження Силенко уводить у "Мага Віру" образ волхва Сили, нібито його (Силенка) далекого предка. (До речі, ім'я Сила походить з давньоєврейської, закріпилося і в латинській мові, перекладається як спокій; так звали одного з апостолів). Цей волхв прибув із внуками Росаном та

Удаєм до Києва у 1240 р., щоб допомогти боронити столицю від монголо-татарської орди, а водночас, щоб полемізувати з православними священиками та ченцями. Після падіння Києва Сила подався за пороги, щоб козакувати (636-645). Потім, у 1659 р., спливає козацький полковник Силка (натякається, що це теж нібито предок творця РУНВіри), прихильник гетьмана Івана Виговського, якого напередодні Конотопської битви схопили й закатували царські вояки ("москалі... прикували полковника Силка до гармати, зав'язали рота, щоб мовчав, і ножами м'ясо від кісток відризували") (857). Отже, Силенко виглядає не просто як нащадок волхвів, але й нащадок великих українських патріотів, який пристрасно вболіває за долю Батьківщини, гнобленої іноземними окупантами, передусім московськими більшовиками.

Але наскільки правдивим є Силенко, розповідаючи про історичні події. Візьмемо наприклад згаданого вище Силу. Жодне історичне джерело не згадує про Силу - учасника оборони Києва 1240 р. Волхв Сила - це плід фантазії автора "Мага Віри" і не більше. А взяти хоча б злощасного Силку, який дійсно промайнув в історії України пізнішого часу. На початку 1659 р. він навіть назвався наказним гетьманом й укрався зі своїми прихильниками в Зінькові [1]. От тільки біда (для "правдивого" Силенка і його "Мага віри"), що Силка був якраз на боці отих самих московських агресорів, а не навпаки! Як пише український літописець XVII с. Феодосій Софонович, Силка укрався у Зінькові "з

людом царским", тобто з московськими стрільцями, і саме його Виговський вибивав тоді з міста! У цьому питанні одностайні всі джерела. Тоді Зіньків Виговському взяти не вдалося, потенційний предок Силенка виявився вірним холопом Москви. Тільки після переможної Конотопської битви Силка був взятий у полон і розстріляний козаками за зраду (за іншими даними він втік з московитами і слід за ним пропав)! Ось так виглядає реальна історія, яка стоїть на історичних джерелах і яка не має нічого спільного з брехливою версією Силенка. А чи не так і з біографією "пророка"?

В реальному житті вона виглядає куди прозаїчніше і зовсім не так, як намагається переконати своїх читачів Силенко. У пресі якимось промайнуло повідомлення про службу Силенка у німецьких окупантів у роки Другої Світової війни, через що він мусив тікати на Захід. Не можу сказати, як там воно було насправді, не буду стверджувати достовірності таких чуток. Але залишається великий знак запитання: чому ж такий великий патріот, яким сам себе Силенко змальовує в

Силенко
Лев Тигрович
Орлигора

"житті", у тяжку для Батьківщини годину не пішов до лав УПА чи до українського підпілля? Або якщо він так ненавидить більшовиків, то чому ж не піднявся на боротьбу з ними в Україні? Не беруся відповідати на ці питання замість Силенка, але його мов-чанка виглядає як на мене дуже дивною. Стільки понаписувати всякої всячини, а такого важливого питання навіть не заторкнути!

У 1944 р. Силенко опинився в Берліні. Тут з ним випадково зустрівся інший молодий українець (член підпільної самостійницької організації "Чернігівська Січ"), примусово вивезений до Німеччини - Яр Славутич (1918 р. н.), відомий в подальшому український поет і науковець. Тут надаємо слово самому Славутичу, спогади якого вміщені у недавню виданому в Києві п'ятитомнику творів [2]. При знайомстві Силенко поцікавився у Славутича, що означає його ім'я Яр. Той

пояснив, що в основі лежить ім'я язического божества Ярила. (це ж "український Аполлон"). "Уперше чую! Невже? - дивується Силенко. "А про Дажбога чули?" - питаю. "Та щось там говорили про нього у школі..." Ось вам і нащадок волхвів, ось вам і зберігач народних традицій, який тільки краєм вуха чув про Дажбога і то тільки те,

СВАРОГ

Лев Силенко та його "Мага Віра"

що "проходили" за шкільною програмою! Не згадав тут Силенко ні про прадіда - волхва, ні про науку "язичника" діда Трохима!

Після закінчення війни Силенко, як і сотні тисяч українців, опинився в таборі "ДіПі" (переміщених осіб). Переважна більшість із них прагнула виїхати з розбомбленої і голодної Німеччини далі на Захід, найкраще - до США та Канади. Але й тут життя українських емігрантів та біженців, або як тоді казали скитальців, якось тривало, в тому числі й церковне. І ось бачимо Силенка в лавах оборонців... православної віри, про це згадував у коротенькій замітці тодішній часопис митрополита Іларіона (Огієнка) "Слово Істини". Доводилося чути від українських емігрантів повоєнної хвилі, які знали Силенка в ті часи, що він устиг побувати і в лавах греко-католиків!

Врешті йому вдалося виїхати до Канади, і тут він став пробувати своїх сил на полі літератури і мистецтва. Для початку обрав собі досить "скромний" псевдонім - Лев Тигрович Орлигора! Мені довелося читати його твори тієї пори (кінець 40-50-і роки). Це кілька збірок поезій (найважливіша вийшла під заголовком "Люблю") та оповідань, навіть маленька повість. Прозові твори, хоч і нуднуваті, але сповнені гнівних інвектив проти більшовизму. Я особисто цілком поділяю пафос Силенка у даному відношенні, але ж з художньої точки зору його твори, м'яко кажучи, залишають бажати кращого. Його поезія є на рівні творчості рядового кореспондента районної багатотиражки. Щоправда, я не є літературним критиком, можливо й помиляюсь. Але чи помиляються професійні літературознавці? Останні вказують на потужний талант таких видатних українських емігрантських літераторів, як Іван Багряний, Василь Барка, Юрій Клен, Леонід Мосендз, Тодось Осмачка, Улас Самчук та ін., уважно аналізують їхню творчість. Проте навіть у довгому списку талантів місця для Орлигори-Силенка не знайшлося! Навіть досить прихильний до нього Яр Славутич, який у своєму

огляді творчості українських поетів та прозаїків Канади, здається, не проминув нікого, відвів лише сторінку-другу Силенку-Орлигорі, але не знайшов у його творах нічого особливого. Зрештою твори Багряного, Самчука та інших літераторів дедалі частіше перевидаються, їх залюбки читають нові й нові покоління українських читачів. Про літера-турну ж діяльність Силенка навряд чи знають навіть його найближчі однодумці.

Характерно, що саме Яр Славутич першим зауважив дивну розбіжність у деклараціях і творах Силенка; здивувався з того, що творець "Мага Віри", сповненої ненависті до Христа й християнства, у своїй збірці "Люблю" не висловлює нічого антихристиянського. Силенко називав тоді у своїх віршах Україну навіть "сестрою Христа"; Україна у нього є "Бога дар", яка "несе хрест". Як пише Славутич, це "Цілком християнський погляд!" І слушно дивується, чому в пізнішій поемі, названій уже "Мага віра" "з кожного рядка 699 строф у поемі клеветить сильна ненависть до християнства" [3]. Оскільки талановитого поета чи прозаїка з Силенка не вийшло, він переключився на кінорежисуру. Але тут результат був ще гіршим. До того ж кінозйомки вимагають куди більших капіталовкладень, ніж написання віршів. Силенкові довелося шукати спонсорів, в т.ч. й у православних церквах, причому свої пошуки грошей він прикривав іменем предстоятеля Української Греко-Православної Церкви в Канаді (таку назву мала тоді Українська Православна Церква в Канаді), митрополит Іларіон (Огієнка). Коли це стало відомо, газета "Вісник", офіційний орган УПЦ в Канаді, опублікувала "пересторогу", відмежовуючись від Силенка і підкреслюючи, що він не має ніякого уповноваження від митрополита чи консисторії знімати фільми.

Мені вдалося розшукати в архіві митрополита Іларіона лист самого Силенка-Орлигори, який показує "потомственного язичника" із зовсім несподіваної сторони. Виявляється, що Силенко, писав тоді зовсім не так, як уявляють собі читачі "Мага віри". Він рекомендує себе як... ревного православного: "я - людина, що глибоко шанує Вас (митрополита Іларіона - Ю.М.), молиться за Вас; всюди підкреслює Ваші великі заслуги перед святою православною церквою і Україною"; вказує, що він дійсно приходив до цього православного митрополита за благословенням знімати кіно, що планував навіть знімати документальний фільм про "Великого митрополита", як він сам називає Іларіона, і про українські православні церкви в Канаді. Силенку-Орлигорі, бачте, стало боляче, що "Вісник" "відхрещується (виділено нами - Ю. М.) від мене", в той час, коли він (Силенко) возвеличує "святі православні храми в Канаді". "Мені дуже боляче на серці!" наголошує Силенко з пафосом як щирий православний, якого незаслужено образили в найкращих почуттях.[4]. Але

митрополит Іларіон уже зрозумів з ким має справу і своєї позиції не змінив. Силенко цього не забув і на сторінках "Мага віри" хоч і використав деякі праці митрополита, але й не пропустив нагоди вколоти вже покійного владику, як от: ("митрополит Іларіон Огієнко - одурений провідник одурених")(114).

Зазнавши фіаско на культурному фронті, Силенко вирішив піти шляхом американського письменника-фантаста Рона Габбарда (1912-1988). Останній, коли йому набридло жити на малі літературні гонорари, знайшов для цього кращий спосіб для прожиття: заснував свою власну релігію. Але якщо Габбард принаймні був більш-менш самостійним у створенні своєї секти і щиро визнавав головну причину її створення (гроші!), то Силенко по суті запозичив головну ідею у В.Шаяна. Про те, де він узяв гроші на безбідне життя, видання книг, будівництва язичеського храму-капища, він і досі мовчить.

Можливо, хтось скаже, що Силенко був змушений приховувати свої язичеські погляди або ж проїшов еволюцію від християнина до язичника. Якщо взяти під увагу перший варіант, то у вільному світі ХХ ст. Силенку нічого було боятися, і приклад Шаяна та його прихильників живий тому доказ. Зрештою не слід було б тоді лізти Силенкові у перші лави борців за православ'я, прославляти засобами кіно православні храми і православного митрополита. Якщо ж взяти другий варіант, то й тоді не сходяться кінці з кінцями. Якщо Силенко був православним, а згодом став язичником, тоді варто було б чесно признатися у цьому, а не вдавати із себе потомственного язичника. А так у "Мага віри" летить потік брехні, монтується "життє" непохитного (з діда-прадіда!) язичника, яке за ближчого розгляду виявляється звичайною фальшивкою. "Збрехавши одного разу, хто тобі повірить?"

Відзначимо, ще одну цікаву річ. Силенко, вже маючи можливість не лише приїхати до України з 1991 р., а й виступити перед широкою аудиторією, у прямому ефірі по радіо чи телебаченню, не захотів нею скористатися. Якби він вийшов на контакт з широкими масами слухачів, тоді б йому можна було поставити принципові запитання й перевірити наприклад, що являє собою не на словах, а на ділі його кваліфікація як історика чи мовознавця. Це не є випадковістю. Силенко свідомо уникав таких зустрічей, інакше б дуже швидко зник той ореол нібито всезнаючого вчителя, яким він себе оточує. Така лінія поведінки типова не лише для нього, а й керівників інших сект, які не мають достатньо сильної харизми,

глибокої ерудиції, полемічної вправності, врешті красномовства, як, приміром, Марина Цвигун (вона ж "Марія Деві Христос") із сумнозвісного "Білого братства". Тепер же говорити про можливість зустрічі Силенка з широкою українською аудиторією вже не доводиться з огляду хоча б на дуже похилий вік "пророка" і спосіб його життя.

Придивимося ближче до "Мага Віри". Через те, що вона має дуже великий обсяг, неможливо основні її положення належно розглянути у даній статті, але в подальшому, сподіваюсь, до цього ще повернутися. Тут же варто вказати тільки на деякі характерні моменти. "Мага Віру" умовно можна поділити на три частини. Перша з них - це саморобні язичеські молитви Силенка, своєрідний статут конфесії, яку він створив, банальні педагогічні поради; тут пропонується також опис певних обрядів, правил, містяться питання, які Силенко від імені ще неіснуючих (принаймні під час написання "Мага віри") своїх послідовників ставить сам собі і сам же на них відповідає. У цьому він запозичує певні ідеї із зовсім неукраїнських джерел! В результаті виникла дивна суміш з індуїзму, буддизму, зороастризму та українського язичества. Знання про останнє у науковому світі нині є дуже й дуже фрагментарним, але Силенка це не хвилює. Коли якоїсь інформації бракує, то він легко "латає" діру вигадками, а цю "відсеб'ятину" видає за якесь одкровення. Якби якимось дивом ожив давній

Стрибання через багаття - важливий очистний обряд сучасних язичників

Місце ймовірного язичницького капища на якому приносились людські жертвоприношення

волах і прочитав писання Силенка, то б дуже здивувався б з тих "творчих" доповнень та запозичень до старого язичества, автором яких є Силенко. Дивно, що рунвірівці, наголошуючи на автохтонності своєї віри, чомусь не помічають чужорідних запозичень у "Мага Віри". Головною ідеєю "Мага Віри" є відверта ненависть до Христа і християнства. Цілком слушно висловився з цього приводу сучасний релігієзнавець проф. Дмитро Степовик: з "Мага Віри" та з новіших витворів рунвірівців уже в самій Україні "Мудрість української правди" та "Святе Вчення Пророка й Учителя Лева Силенка"(1996) "можна скласти цілий словник богохульних слів, усіх можливих негативних синонімів, оцінок святих Євангелій, особи Господа нашого Ісуса Христа, Церкви"[5].

Друга частина "Мага Віри" присвячена історії. Силенко пробує наслідувати Біблію у цьому

Лев Силенко та його "Мага Віра"

відношенні, але викладає свої релігійні постулати на тлі історії України і, звичайно ж, з антихристиянських позицій. Взагалі премудрість "Мага Віри" полягає в компліції її автором наукових та науково-популярних праць як вітчизняних (Антонович, Аркас, Грушевський, Костомаров, Липинський та ін.), так і зарубіжних (Вуллі, Карамзін, Ключевський, Крамер та ін.) дослідників. До речі, перевірити правдивість передачі ним авторського тексту чи інтерпретації в багатьох випадках складно, бо він часто не подає точних вихідних даних книг чи статей. Це характерна ознака плагіаторів і компіляторів, які не хочуть бути спійманими за руку, тому вони й прагнуть сховати кінці у воду.

Бажаючи можуть прочитати в російському перекладі книгу шумеролога зі США Самуеля Крамера "История начинается в Шумере" (М., 1966), в якій небезпідставно доводиться заслуга шумерів як першопрохідців у розвитку багатьох галузей людської цивілізації. Силенко бере у Крамера (з англійського видання книги) і викладає у вільному переказі потрібні йому факти, тільки робить одну "невеличку" зміну: оголошує шумерів українцями. Але ж давно вимерлі чи асимільовані шумери були зовсім іншим народом! Вони й говорили іншою мовою (збіг у звучанні окремих слів не доводить мовної спорідненості між шумерами й українцями), дуже значимі є відмінності в галузі матеріальної та духовної культур, є й значна антропологічна різниця (шумери, судячи з малюнків та скульптурних зображень, подібні до жителів сучасного Іраку, що є природним, нагадують і знайомиших нам вірмен чи типових представників деяких інших народів цього регіону (Близький та Середній Схід). Так само чинить Силенко, коли тягне обома пригорщами з книг археолога Леонарда Вуллі та інших науковців, не відкидає навіть невідомо ким писаних заміток з газет та газеток, вставляючи час від часу свої багатозначущі словеса: "стою біля руїн міста Ур" (87), "оглядаючи ці бібліотеки" (шумерського клинопису) (83), "я досліджував мову "Вед" і "Авест" (27). І тоді варто нагадати, що спільний корінь індоєвропейських мов було знайдено ще у XVIII ст. Майбутній академік Шахматов (1854-1920) ще у 12-річному віці склав словник спільних слів у різних мовах типу "мати" (укр.)

- "Mutter" (німецька мова) і т.д., включно з санскритськими словами. Силенко ж береться доповнювати санскритологів, які без нього начебто не знали, що санскритське "тата" означає те саме, що в українській "тато" (119), навіть складає свій словник (117), йдучи второваним іншими шляхом. Силенко продовжує: "з слова "тата" латини створили слово "патер"... патріарх.... французи кажуть "пере", іспанці - "падро", італійці - "падре"... німці - "фатер" (119). То що це, наука, чи чергове "відкриття велосипеда"?

Варто звернутися й до опису Силенком подій козацької доби, яку я досліджую протягом майже 40 років. Використовуючи твори українських істориків, він часто подає за-позичені факти в іншій інтерпретації, причому навіть не прагне якось обґрунтувати її наукову коректність і знову ж таки додає відверті небилиці. Так, суперечать загальновідомим фактам твердження Силенка, що козаки-запорозжці були різних вір.

І це при тому, що до запорозького товариства приймали виключно православних! (Якщо на Січ приходила людина з-за меж України, була іншої віри, то вона мала неодмінно охреститись у православну віру). Є маса даних про підтримку запорожцями (матеріальну, політичну, моральну) Православної Церкви, збереглися синодики, до котрих козаки вписували імена свої чи своїх близьких для поминання їх у церквах ("за здоров'я" чи "за спокій"). На самій Січі стояла православна Свято-Покровська церква, на її землях стояли десятки інших православних храмів, каплиць, навіть монастирів. Однак жодне джерело не згадує про наявність на Січі синагог, пагод, капищ тощо. Під 1498 р. Силенко описує зустріч флорентійця Фоми із запо-рожцями. Довідавшись, що козаки нібито не мають попів, зате мають чуби як єгипетські фараони (?!), флорентієць скидає хреста й записується в козаки (733). І тут, і в низці інших випадків доводиться підкреслювати, що про цю подію не згадує жодне історичне джерело і все це - вигадка самого Силенка.

При всьому цьому Силенко на сторінках "Мага Віри" рекламує себе як всезнаючого пророка, науковця, знавця давніх мов, береться судити про події надзвичайно широкого хронологічного й територіального діапазону, хоча його досвід як науковця не більший, ніж досвід пересічного аматора старовини тощо. А власне яку освіту мав Силенко? 7 чи 10 класів сільської

довоєнної школи і... Якщо він і покаже диплом "пі ейді", то це не врятує становища, бо, щоб стати дійсно кваліфікованим науковцем, треба довго й терпеливо вчитися, працювати, друкувати статті в наукових журналах, виступати на конференціях, бажано й добиватись наукових ступенів, словом належним чином підтверджувати свою наукову спроможність. У Силенка цього нема! Він пішов іншим шляхом, навіть не прагнучи створити дійсно вартісну наукову працю. Він написав щось середнє між художнім романом та підручником з історії, переказав фрагменти з праць українських і зарубіжних дослідників, відомі нерідко й школяреві, рясно приправив войовничим антихристиянством і видав свій опус за якесь одкровення. Кожен неупереджений і підготовлений читач, гортаючи "Мага Віру", не раз пригадає собі нове плаття андерсенівського короля.

Цікаво, що думає прихильник Силенка, прочитавши, наприклад, у "Мага Вірі" те, що Земля є найменшою з дев'яти планет Сонячної системи (43)? Як це узгоджується в його голові з тим науково доведеним фактом, що Земля є якраз однією з найбільших планет цієї системи, бо меншими за неї є, скажімо, Венера, Марс, а найменшою планетою був і є Меркурій, якщо, звісно, не брати до уваги супутників та астероїдів? Невже помиляється весь науковий світ? Тоді, як казали древні, "ось Крит, тут і стрибай!". Якщо вже Силенко дійсно так вважає і думає, що помиляється не він, а науковий світ, то "проше барзо", наводь свої математичні викладки і доводь сказане! Легше легкого накидати такого псевдо - і антинаукового сміття, залишаючи читачам тільки вірити, вірити і ще раз вірити... Але до чого тут наука? Навіщо це надимання шик і презентування себе як корифея всіх наук?

Третя частина матеріалу, викладеного Силенком у "Мага Вірі", є своєрідним публіцистичним есе, скерованим проти більшовицької Москви. Тут у мене питань не виникає, бо злочини Москви щодо України, починаючи з XVII, дуже добре відомі, особливо свідомим українцям. На власному досвіді вони переконалися у тому, що значить агресивна політика Москви, тому й вели зі зброєю в руках боротьбу проти неї чи то в лавах армії УНР, чи то в лавах УПА, чи то "Поліської Січі", тощо; чи то служачи пером або якимось іншим чином цій боротьбі. Все, що є у цій частині "Мага Віри", вже було сказане раніше, тільки це робилося у незрівнянно досконалішій художній формі вищезгаданими Багряним, Баркою, Самчуком та іншими. А ще ж були такі блискучі публіцисти як Юрій Липа та Леонід Полтава, поет Марко Боеслав, художник Ніл Хасевич... Силенко не лише набагато слабший від них

як митець, а й не може похвалитися тим, що ризикував своїм життям у відстоюванні проголошуваних ідеалів. Що ж, не кожен здатний піти цим тернистим шляхом... Все ж Силенко декларує свою любов до України, то принаймні за це вартий доброго слова. Однак чи ширий він у своїх деклараціях?

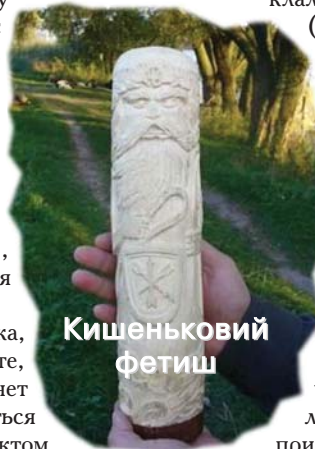
Усі, згадані вище митці-патріоти були віруючими християнами (православними та греко-католиками) і клали своє життя і за Христа, і за Україну.

(Чи варто нагадувати тут про трагедію УАПЦ та УАПЦ, ліквідованих свого часу більшовиками?). Саме християнська віра багато в чому стала фундаментом ідеології палких українських патріотів у національно-визвольних змаганнях, починаючи з давніх часів. Досить вказати, наприклад, на Сагайдачного, Хмельницького, Мазепу, Гордієнка, Петлюру, Коновальця... Про якихось же українських язичників-патріотів з XI по XX ст. не доводилося й чути! Тому й доводиться ідеологу РУНВіри красти чужу славу й пришивати її до язического лахміття! Цьому невдячному заняттю й присвячена "Мага Віра". Виходить, що під

прикриттям гучних патріотичних фраз на ділі йде боротьба не лише проти християнства, а й проти Української Православної Церкви, яка була протягом віків потужним генератором українського духу, національно-визвольної боротьби українського народу. Прагнучи завдати їй шкоди, Силенко та його однодумці об'єктивно сприяють ослабленню і України, і Української держави. І якщо з Силенком давно все ясно, то його послідовникам варто задуматися: чи збережуть вони свою душу, паплюжачи Христа і Церкву Христову, чи допоможуть вони розбудувати Україну, чи, навпаки, (свідомо чи несвідомо) допоможуть її руйнівникам?

Примітки:

1. Феодосій Софонович. Хроніка з літописців стародавніх. - К., 1993. - С. 235.
2. Див.: Яр Славутич. Твори. - Київ - Едмонтон, 1998. - Т.1-5.
3. Яр Славутич. Твори. - Т. 4. - С. 91.
4. Див. публікацію цього листа в кн.: Мищик Ю. За віру православну! - К., 2004. - С.64-65.
5. Степовик Д. Релігії, культури і секти світу. - К., 1997. - С. 186.

Кишеньковий фетиш

Ноїв ковчег знайдено?

Костянтин МОСКАЛЮК,
член Науково-апологетичного
товариства св. Іустина Філософа

Багатьом із нас відома біблійна оповідь про Всесвітній потоп та праведного Ноя, який, збудувавши велетенський човен-ковчег, урятував на ньому свою сім'ю, тварин та птахів.

А чи вримо ми в реальність цих подій? Чи вважаємо написане лише красивою легендою або алегоричним оповіданням? Напевно, більшість сучасних людей відносить цю оповідь до розряду сумнівних легенд. Проте, якщо дослідити це питання детальніше, то виявляється, що розповідь про ковчег має історичне і, що не менш важливо, археологічне підґрунтя.

Найдавніші згадки про потоп дійшли до нас із Шумерського тексту, який переказує знамените Вавилонське "Сказання про Гільгамеш", записане набагато раніше за біблійне оповідання. Згадки про потоп є в багатьох народів світу - полінезійців, римлян, індійців, китайців та ін. Древні історики також свідчать про ковчег. Вавилонський літописець Берос 275 року до Різдва Христового писав про "Корабель, який приплив до Вірменії і опустився на ґрунт". Такі ж дані подає юдейський історик Йосиф Флавій. Він пише: "Одну частину корабля можна і сьогодні знайти у Вірменії". Феофіл Антіохійський (185 р по Р. Х.) у посланні до Автолика писав, що залишки ковчегу і до цього часу показують на Араратських горах. Однак, для повноти картини самих лише історичних свідчень замало, тому спробуємо доповнити їх сучасними археологічними даними.

Тривалі час панувала думка, що залишки Ноїного ковчегу потрібно шукати безпосередньо на горі Арарат, позаяк це місце вказане у Біблії. Проте, якщо розглянути біблійний текст уважніше, то стає очевидним, що це не зовсім так - "І зупинився ковчег у сьомому місяці, у сімнадцятий день місяця на горах Араратських" (Бут.8;4). Варто зазначити, що слово гори стоїть у множині,

отже є всі підстави вважати, що ковчег зупинився у гірській місцевості древнього царства Урарту, а це доволі обширний регіон на сході сучасної Туреччини.

Важко уявити, яким чином ковчег міг би вціліти на самій горі, адже вершина Арарату вкрита льодовиками, які перебувають у постійному русі, знищуючи все на своєму шляху. На даний час існує немало гіпотез про місцезнаходження ковчегу, проте більшість із них не точні, або надто надумані. Нещодавно (в 2004 р.) одна з експедицій російських дослідників під керівництвом Вадима Чорноброва, піднялась у пошуках Ноїного ковчегу на гору Арарат і, нічого там не знайшовши, заявила: "Все, що раніше приймали за рештки ковчегу на цій горі є природними утвореннями"; "Все, що ми побачили, всі зразки, які ми зібрали, свідчать про те, що на західному схилі Арарату Ноїного ковчегу немає. Принаймі, після виверження 1840 р. жоден корабель уціліти там не міг", - заявив керівник групи, дослідник, наголосивши при цьому, що експедиція, керуючись раніше опублікованими даними, дійсно виявила на різних рівнях схилу чотири об'єкти, які нагадують ковчег - три із них виявилися природними утвореннями і один - звичайною зруйнованою огорожею для овець.

Недаремно сказано, що Господь відкривається тільки тим, хто із щирою вірою шукає Його. Тому не

Сучасний вигляд гіпотетичних залишків Ноєвого ковчегу

дивно, що Чернобров та його колеги з КОСМОПОЙСКУ не знайшли Ноївого ковчега. Можна припустити, що ця експедиція не сильно й прагнула його знайти, оскільки це підтверджує правдивість Біблії, що не дуже підходить організації, яка переважну частину своїх експедицій (понад 150) відряджає на пошуки і дослідження НЛО та інших аномальних і окультних явищ. Адже в іншому разі фахівці з КОСМОПОЙСКУ неодмінно б почали з того місця, де проводив свої дослідження Рональд Елдон Уайєтт, і саме він навів найвірогіднішу доказову базу на користь своїх тверджень про місце перебування ковчега.

У 1959 році турецьким військовим пілотом за 20 км південніше від гори Арарат було виявлено дивний об'єкт, що мав форму судна, розміри якого співпадають з розмірами ковчега, вказаними у Біблії. Але турецько-американська експедиція, яка невдовзі туди відправилася, не змогла знайти доказів автентичності ковчега і з часом інтерес до цього об'єкта згаснув.

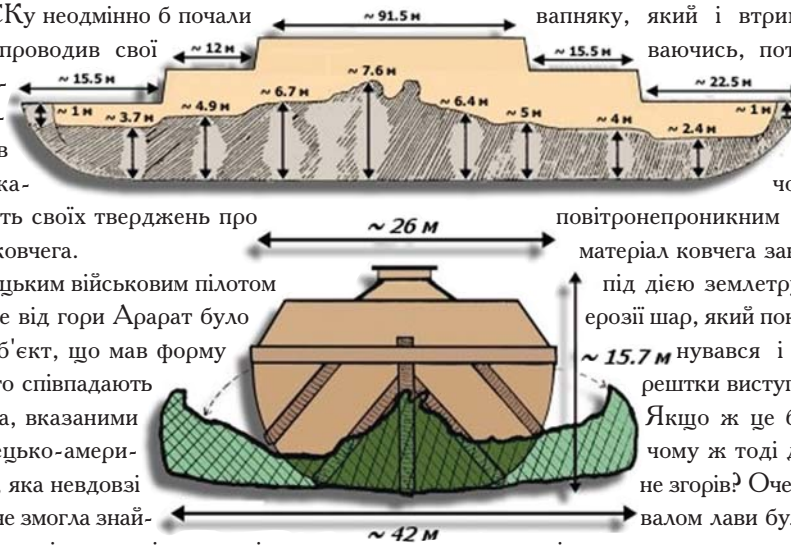
Проте ґрунтовні дослідження Рона Уайєтта уможливили довести, що цей об'єкт є "діло рук людських" і що саме це і є легендарний Ноїв ковчег. З 1977 по 1987 рр. Рон здійснив 18 експедицій до місцезнаходження Ноївого ковчега. Зібравши за цей час величезну кількість свідчень. Дослідники провели ним роботи зняв на фото- та відео-плівку, провів кваліфіковане вивчення знайдених зразків у відомих

наукових лабораторіях. На підставі цих досліджень Уайєтт висунув гіпотезу про те, що коли після припинення дощу рівень води знизився, нижня частина ковчега вросла у розм'яклу від води землю. Невдовзі прокинувся і розпочав вивергатися вулкан, що знаходився поблизу. Потоки лави відірвали човен від частини, що "втопилася" в ґрунт, і понесли донизу. Потім ковчег одним бортом нашттовхнувся на великий виступ вапняку, який і втримав його. Насуваючись, потік магми накрив ковчег зверху; Охолонувши, лава, покрила човен суцільним, повітронепроникним шаром, під яким матеріал ковчега закам'янів. З часом, під дією землетрусів та природної ерозії шар, який покривав човен, руйнувався і його закам'янілі рештки виступили на поверхню. Якщо ж це було саме так, то чому ж тоді дерев'яний ковчег не згорів? Очевидно, шквальним валом лави було перекрито доступ кисню і це унеможливило процес горіння.

Оскільки турецька влада відмовляла у проведенні розкопок, а зразки ґрунту - саме всередині об'єкта вказували на високий вміст заліза, то в 1985 р. Рон Уайєтт, Дейв Фассолд і Джон Баумгарднер вдалися до обстеження за допомогою металолукачів глибокого проникнення. Результати були вражаючими! Датчики реагували чітко і послідовно; коли у місцях, де датчики вказували на найвищий вміст заліза, дослідники помістили камінці і з'єднали їх стрічкою, то стала проступати впорядкована внутрішня структура човна - металолукачі виявили тисячі металевих заклепок, що скріплювали дерев'яні конструкції судна.

Лабораторні дослідження показали у трьох зразках (згідно з припущенням щодо металічних заклепок) високий вміст металу: окису заліза - 19,97%, 12,3% і 11,55%; заліза - 8,08%, 13,97%, та 8,6%. Контрольні ж проби, взяті поряд, показали: вміст окису заліза - 0,77% та заліза - 0,54%.

Отже, є всі підстави вважати, що при будівництві ковчега разом з дерев'яними деталями використовувались і метали. Також надзвичайний інтерес

Закам'янілі залишки бортів

Ноїв ковчег знайдено?

викликає наявність у кріпленнях ковчеза високого вмісту титанових сплавів. Перевагою титану, як відомо, є його надзвичайна міцність, опір корозії та легка вага. Проте сучасна людина розпочала металургійне виробництво титану лише в 1936 р. З цього випливає, що "допотопна" цивілізація досягла неабиякого рівня розвитку. У книзі Буття читаємо про "Тувалкаїна (Фовела), що був ковалем усякого знаряддя з міді і заліза." (Бут.4;22). Не менш важливим фактом є розмір об'єкта. Автор книги "Буття" Мойсей, який навчався в Єгипті, наводить розміри ковчеза у ліктях - 300 ліктів завдовжки і 50 - завширшки. У древньому Єгипті один царський лікоть становив 52,37 см, отже 300 ліктів - це 157,11 м, що повністю співпадає із довжиною об'єкта, знайденого Реном Уайеттом.

Ширина ж знайденого ковчеза варіюється від 26 до 42 м. Це спричинило зіткнення з вапняковим виступом, коли його накрив шар лави. При цьому обвалилися палуби разом з ребрними балками, які підтримували борти судна у вертикальному положенні. Під тиском лави борти судна були видавлені назовні і відбувся ефект розширення. Однак судно не повністю втратило свою форму, лише борти роздалися обабіч. У найширших місцях ковчеза сягає 42 м. Першопочаткова ж ширина, судячи з довжини внутрішніх перегородок, сягає 26 м, що дорівнює 50 ліктям.

Також цікавим фактом є і те, що поблизу об'єкта знайдено величезні плавучі якорі. Їх було виготовлено з кам'яних глин, на яких викарбовували по вісім хрестів (за числом врятованих людей). Плавучі якорі призначалися для того, щоб, рухаючись разом із човном, стабілізувати його і тримати у перпендикулярному положенні до велетенських хвиль.

Інколи можна почути запитання: як же вся фауна землі могла поміститися на одному кораблі? За підрахунками фахівців розмір ковчеза відповідає 569-ти спеціалізованим залізничним вагонам для перевезення корів, якими зазвичай перевозяться по 240 голів. Такого обсягу цілком достатньо, позаяк з понад 1 млн

видів живих істот порятунку потребував лише незначний відсоток. З огляду на те, що всі тварини бралися парами, у ковчезі їх вмістилося 35-50 тис. Інші ж - риби, молюски, кишковопорожнинні, земноводні, рептилії тощо - могли самостійно попідклатися про свій порятунок. Якщо зважити на те, що на борт було взято молодих особин, то зайняли вони лише третину судна, інша ж частина залишалася для восьми членів екіпажу, продовольчих запасів і харчу для тварин. Зрештою існує думка, що у великих запасах корму для тварин потреби не було. Адже різке зниження атмосферного тиску внаслідок руйнування водно-парового захисного шару мало призвести до різкого зниження обмінних процесів у тварин. Такі перепади призводять до сонливості і цілком можливо, що тварини під час

Металева заклепка із ковчезу

Якірний камінь

плавання перебували у стані, близькому до анабіозу, тож потребували мінімального догляду.

Хоч турецька влада і визнала даний об'єкт Ноївим ковчезом, та щодо ширості цих визнань виникають сумніви. Можна припустити, що головною метою турків було відкриття туристичного центру, який сприяє розвитку інфраструктури регіону.

На завершення зазначимо, що даний матеріал не претендує на абсолютну доказовість, а є лише спробою вказати на наявність реальних фактів та свідчень. Приймати ж, ці свідчення чи ні, залежить від кожного з нас!

"Код в чоботях" або тенденції сучасного байкарства.

Священик Сергій ЦЬОМА,
кандидат богослів'я,
голова Науково-апологетичного
товариства св. Іустина Філософа

Людство переживає нині часи великих перемін, важливих відкриттів і водночас... безмірної глупоти. Здавалося б, разом із науковим прогресом воно мало б розвиватись і морально вдосконалюватись. На жаль, наявні протилежні тенденції. Пересічна людина губиться у гігабайтах інформації, і потроху втомлюється дивуватись з новітніх відкриттів. Читання книг сьогодні не в моді, то й переважна більшість міського населення пасивно спостерігає за перебігом життя біля екранів телевізорів.

Однак трапляються винятки. Так, нещодавно світ сколихнув бестселер Дена Брауна "Код да Вінчі", в якому автор інтелектуального роману береться відкрити людству "таємницю тисячоліть": мовляв, більша частина людства, яка сповідує християнство, є глибоко ошукана, бо Той, Кого вони сповідують Богом і Творцем Всесвіту, був звичайним харизматичним євреєм, який, крім свого вчення та апостолів-послідовників, мав, як порядний єврей, і дружину Магдалину. Відчуваючи свою близьку кончину, він вирішив передати віжки правління Церквою не своїм апостолам, а дружині. Апостоли, звісно, дуже, огнівились, особливо апостол Петро. За Брауном, він сильно оббрехав жінку Ісуса та навіть почав її переслідувати. Марія Магдалина змушена була втікати до родичів у Францію, де й народила Сару Ісусівну. Так по цей день, якщо йти за книгою, по світу бродять-переховуються правнуки та праправнучки Христа. Таку версію принаймні пропонує Ден Браун у своєму опусі.

Ефект від "сенсації" виявився нечуваним. Багато запеклих телеглядачів, уперше за багато років узяли до рук читиво. Паняночки з претензією на інтелігентність у міському транспорті зачитувалися творінням Брауна. Навіть "купчихи" почали читати, переповідати і рекомендувати одна одній "Код да Вінчі".

Що ж криється за такою неймовірною популярністю

книги Дена Брауна? Насамперед, у талановитості самого автора: книга дійсно вельми легко читається і навіть інтригує, особливо перша частина. Заключна ж частина значно поступається першій, - менш динамічна і відверто розтягнута. Читач логічно намагається дочитатися до розвязки, а її виявляється немає; автор спочатку багато обіцяє розкрити, проте насамкінець залишає гіпотези невідкритими жодним фактом.

Другим ключовим моментом сенсаційності є релігійна тематика. Ми вже наслухалися і надивилися про кінець світу і його агента-рятівника, про нещасну та щасливу любов, про вбивства, крадіжки та політичні авантюри, - усі ці теми багато разів "обсмоктані" і на них набагато складніше вибудувати сенсацію браунівського рівня. Натомість релігійна проблематика актуальна для кожної людини. Для християн вона болюча і принципова. Для тих, хто дотримується іншого віросповідання або називає себе атеїстом - тішить можливістю вчергове, довести "істинність" власних поглядів.

Устами своїх персонажів Ден Браун висловлює думку, що Церква тисячоліттями обманувала всіх і приховувала справжню історію життя Ісуса Христа, тож не слід довіряти жодному з християнських тверджень, - ні Євангелію, ні пізнішим свідченням. Усе це, як дає зрозуміти Браун, спотворене, перекручене грішними людьми. Тут не обійшлося і без впливу світської язичницької влади, а саме: імператор Констянтин проголосив Христа Богом, а Святі Отці на I Вселенському соборі це затвердили, і визнали неканонічними ті євангелія, в яких говорилося правда про життя Ісуса з Назарета.

Сперечатись із такими речами надто складно, передусім тому, що, як талановитий літератор, автор виклав свою версію доволі майстерно і захоплююче, художнє полотно становить понад півтисячі

The Man Behind
THE
DAVINCI
CODE

An Un...

"Код в чоботях" або тенденції сучасного байкарства.

сторінок. Наші ж можливості обмежені розміром статті, і це ускладнює завдання детально розібратись із кожним твердженням, викладеним у книзі. З іншого боку, важко полемізувати з Брауном ще й тому, що він майже не опирається на вагомі історичні факти. При спробі наукової критики прихильники "Коду да Вінчі", одразу намагаються заперечити, мовляв це особисте бачення автора, його версія, яку можна сприймати або ж не сприймати. Інші ж при цьому стверджують, що книга являє собою науковий роман. Тоді як же можна сперечатись історикові з байкарем, коли один оперує сухими і одночасно складними фактами, а інший оприлюднює простий, красивий і поверхово-логічний інтригуючий вимисел? Сенсаційна історія, вигідна як безрелігійному світові, так і видавцям, кіномитцям і тим, кому Браун прислужився.

Не вдаючись до літературного аналізу, чи кінокритики, спробуємо дати витвору Дена Брауна короткий релігійно-історичний аналіз.

Ідея твору виголошується устами одного з персонажів роману - Лью Тібінгом: усе пізнається у порівнянні та перспективі. Спробуймо й ми розглянути запропоновану нам ідею крізь призму вже бачених і пережитих Церквою "наукових" гіпотез.

Похід наукової критики проти християнства розпочався приблизно у XVIII столітті і не науковцями. Першим був журналіст Шарль Дюпюї (1742-1807), який намагався "науково довести" що Христа взагалі ніколи не було. Пізніше це так само "науково доводили": німецький філософ-гегельянець Бруно Бауер (1809-1882), економіст Джон Робертсон, математик Уільям Сміт, журналіст Андрій Немоєвський, лікар Поль Кушу, філософ Артур Древіс. Версії відкриттів були різні... Так, англійський професор Джон Алегро твердив, що "Ісус" - це назва гриба, який росте в Месопотамії і при вживанні викликає галюцинації. Він також цілком серйозно доводив, що євреї об'їлися тих грибів і створили нову релігію - християнство - на чолі з Ісусом.

Австралійський же академік Рол-

ланд Мак Клірі твердив, що Ісус Христос і щонайменше трое із дванадцяти апостолів були гомосексуалістами. Цього б сказати дивного висновку вчений дійшов аналізуючи астрономічні таблиці та біблійні тексти. Невдовзі нас, напевне, дивуватиме нова "сенсація на глиняних ногах", оскільки Мак Клірі заміряється випустити у світ опус зі своїми "доказами". За "плідну" працю з питань духовного гомосексуалізму Ролланд Мак Клірі нещодавно здобув докторський ступінь. На цьому етапі він поки що обійшов Дена Брауна, хоч і нажив собі ворогів. Сер Маккелен (актор із фільму "Код да Вінчі") заявив, що екранізація твору Дена Брауна лише на користь Церкві і віруючим, оскільки доводить, що Христос, мовляв, не був геєм. Оце таки відкриття!

Що ж стосується місця мандрувань Христа, то версій на цю тему таки не бракує. Був він і в Грузії, Індії, Китаї, і найголовніше, - в Україні. Про це докладно можна прочитати у виданнях сучасного дослідника Юрія Канигіна. Дивуєшся, коли бачиш як люди, що називають себе науковцями завзято читають "Шлях аріїв".

Звичайно, кожна епоха приносить своє сприйняття минулих подій, наступна - висміює і руйнує ілюзії попередників. Як-от автор "Коду да Вінчі". Він наважився стверджувати, що вся християнська історія є суцільною брехнею, та ще нагадати нам, що історія пишеться і писалася переможцями, до того ж на замовлення. З останнім важко не погодитись, якщо простежити історію "історій про Христа": усі вони писалися науковцями на замовлення свого часу, відбиваючи дух епохи. Наочним прикладом нині для нас і є роман Брауна.

В епоху Відродження з Христа зробили мудрого вчителя - "просвіченого", який проповідував Бога та цноту. В епоху романтизму Христа представляли як драматичного та романтичного генія. В часи ідеалізму Канта, Ісуса возвели в ранг творця етики та моралі. Для представників соціалізму і комунізму Він був, у кращому випадку, - лідером руху пригноблених пролетарів. За нацизму, без зайвих вагань, Його перетворили на прототип арійця, який безуспішно боровся проти постійної "юдейської змови". Пізніше Його представляли як екзистенціоналіста. Зрештою настав час, коли нікому не цікаво говорити про мораль, високі ідеали, сенс людського буття. Світ почав перейматися

секс-меншинами, фемінізмом, статевим життям усіх загалом і кожного зокрема.

Не буде перебільшенням сказати, що "Код да Вінчі" являє собою язичницьке євангеліє. Пригадаємо, що язик зі слов'янської мови - народ, відповідно язичництво - народництво, творіння народу і для народу.

Для християн Ісус Христос - є ідеалом і ми не в змозі і не в праві применшувати Цей Ідеал. У язичницькому ж світі всі боги - людиноподібні. Варто поглянути бодай на грецький Олімп, - посто сором що там коїлось! І все це було проекцією тогочасного грецького суспільства, його моралі і його збочень. От і сьогодні, замість того, щоб протистояти, викоринювати пороки, нам пропонують занизити планку вимог, підкидають нам чергову версію, мовляв, жив собі добрий, бідний єврей Ісус, мав жінку, дітей, друзів... Заснував добротину, але прибуткову організацію, а це в наш час нерідко трапляється, і все це добро вирішив залишити у спадок своїй сім'ї. Тоді зголосилися співзасновники-помічники - апостоли та почали вимагати свої частки та старшинства. При цьому вони склали свої історії. Все так само банально, як у житті. Але!

Тут, напевне, потрібно все-таки показати алогічність християнства, і його далеко не голлівудську драматичність.

Хоч би як там було, а ми - люди надто короткозорі. І мірками нашого часу намагаємось міряти життя всього людства. Ден Браун, приміром, пише, що апостоли обрехали нещасну Марію Магдалину, щоб узурпувати владу. Це міркування цілковито сучасне, бо, справді, що Христос міг залишити своїй дружині? А що ж насправді мали ділити тоді апостоли? Ризи Христові? Жінок? Дітей? Маєтки? Гроші?

Першим ділом, що зробили апостоли, так це

розбіглися! І про це вони пізніше відверто сказали, не вигороджуючи себе і не прибрихуючи. Нагадаємо, що, крім євангеліста Іоана, наймолодшого з апостолів, жоден із них не помер своєю смертю. Усі вони закінчили життя на тортурях. А апостол Іоан відбув заслання в каменоломні на острові Патмос. І заради чого? Заради доброго єврея Ісуса, який проповідував мир, любов і смирення?!

Ден Браун устами персонажів свого роману заявляє, що перші послідовники Христа зовсім не обожнювали свого Учителя. Апофеоз Христа відбувся у першій половині IV століття на Вселенському Соборі, під впливом світської язичницької влади.

Далі у його романі читаємо такі речі: "Тібінг продовжував пояснювати, - доти послідовники вважали Ісуса земним пророком, ...видатною, впливовою людиною, однак усе ж людиною, земним створінням.

- Не Божим Сином?

Здивовано перепитала Софі.

- Ні, - урочисто промовив Тібінг, - до цього історичного моменту послідовники вважали Ісуса за смертного пророка... А проголосити Ісуса "Божим Сином" офіційно було запропоновано і вирішено під час Нікейського Собору. Як наслідок голосування.

- Зачекайте. Ви

стверджуєте, що божественність Ісуса - це усього лиш наслідок голосування?..

- Офіційно проголосивши Ісуса Сином Божим, Костянтин таким чином перетворив Його на божество, - сказав сер Тібінг".

Однак, до наших днів збереглися свідчення віри перших християн, з яких ми чітко бачимо, що перші послідовники Христа поклонялися Йому, саме як Богу, а не харизматичному пророкові чи видатній людині.

"Код в чоботях" або тенденції сучасного байкарства.

Оскільки усі християнські свідчення Брауном і його палкими прибічниками до уваги не беруться, як неправдиві та упередженні, нам доцільно вказати на свідчення нехристиянські. Свідчення про віру ранніх християн які дійшли до нас від критично і агресивно налаштованих язичників.

Так, Пліній Молодший, який з 111 по 113 рік був проконсулом Віфінії, у листі до імператора Траяна повідомляв: у його провінції є багато християн, які на допитах свідчили, що сповідували нову релігію понад двадцять років, і вина їхня полягає в тому, що: "вони по визначених днях, збиралися до сходу сонця, і почергово оспівували Христа як Бога і клятвено зобов'язувалися не злочин звершувати, а утримуватися від крадіжок, грабунків, перелюбства, порушення клятви та ін... Мені було пред'явлено список, складений невідомим, в якому стояло багато імен. Тих, хто заперечував, що вони є християнами або були такими, я вирішив відпустити, коли вони слідом за мною призвали богів, звершили перед твоїм зображенням жертвоприношення ладаном і вином, а крім того, хулили Христа - справжніх же християн неможливо змусити до жодного із таких вчинків" Із цього повідомлення випливає, що вже в першому столітті християни оспівували "Христа як Бога", а не пророка чи проповідника високої моралі. За цим свідченням, на допитах християни підтверджували, що сповідають цю релігію вже понад двадцять років. Відповідно, їх відділяло від часів земного життя Христа близько шістьдесяти років.

Один із перших критиків християнства - Цельс у 150 році, висміюючи християн, писав про їхню віру: "Вони ставлять іудеям у провину те, що ті не вірують в Ісуса як у Бога".

Критика Цельса по цей день дуже високо цінується противниками християнства, і багатьма вважається фундаментальною, оскільки автор у своєму творі використав усі можливі контраргументи проти християнства. Він зібрав практично всі чутки про Христа, які поширювалися на той час, але жодного разу Цельс не згадує ані про дружину Ісуса, ані про Його дітей. Тому тим, хто береться до критики християнства, слід зважати на критику Цельса.

Сатирик Лукіан Самосатський близько 160 року по Р.Х. про християн писав: "Вони обожнюють свого розп'ятого мудреця і живуть за його законом".

Юдейський історик Йосиф Флавій (37-100) у своїй монументальній праці - "Юдейські Древності", описуючи страту Іоана Хрестителя, мученицьку смерть апостола Якова, згадав також і про Христа та Його послідовників: "У той час жив мудрий чоловік, якого звали Ісусом. Спосіб життя його був гідним, він славився своїм благородством. І багато людей з іудеїв та інших народів стали його учнями. Пилат прирік його до розп'яття та смерті. Але ті, які стали його учнями, не відреклися від його вчення. Вони сповістили, що він явився їм через три дні після розп'яття і що він був живим. Вважають, що він був Месією, стосовно якого пророки возвістили чудеса". Як бачимо, навіть свідчення відомого юдейського історика не розбігаються з євангельським описом подій.

Імператор Адріан (†130 р.) у своєму листі до Сервіана лаконічно зауважує про олександрійців, що деякі із них "обожнюють Христа".

Наступними свідченнями є мученицькі акти, в яких занотовувалися зізнання присуджених до тортур християн.

Найдавнішим, що дійшло до нашого часу, є свідчення мучениці Сімфоросси (†120 р.). Коли імператор погрожував принести її в жертву своїм богам, якщо вона сама не воскурить перед ними фіміаму, і мучениця на те відповіла: "Боги твої не можуть прийняти мене в жертву, але якщо я буду спалена за ім'я Христа - Бога мого, то тим більше подолаю твоїх ідолів".

Мученик Марциал (†150р.) так говорив своїм мучителям: "Усі, хто не сповідує, що Христос є істинний Бог, будуть вкинуті у вогонь вічний".

Певну інформацію про віру ранніх християн дають також археологічні знахідки. Так, 1945 року було знайдено два асуарії (посудини для зберігання кісток), датовані 50-м роком по Різдву Христовому. На них зображено чотири хрести і два грецькі написи, з яких перший є молитвою до Христа про допомогу; другий - про воскресіння людини, чиї кістки покояться у тому асуарії. Із цього випливає, що вже у перші роки після страти Ісуса з Назарету, Його послідовники шанували Христа як Бога відповідно і молились Йому.

Тут варто також згадати і примітивне зображення розп'яття, знайдене 1856 р. на руїнах Палатинського палацу в Римі. На стіні споруди грубими штрихами накреслений хрест із прикріпленою до нього людською

фігурою з ослиною головою. Біля хреста, - ліворуч, ознайомитись із діяннями Собору.

стоїть людина з піднятою догори рукою, ніби збираючись класти на себе хресне знамення. Знизу стоїть напис: "Алексамен поклоняється Богу". Судячи з недбалості напису, можна дійти висновку, що хтось із слуг вирішив, у той самий спосіб, поглу-зувати із свого колеги.

Важливою також є знахідка настінного зображення хреста, знайденого на руїнах міста Помпеї. Як відомо, міста Помпеї та Геркуланум повністю загинули під час виверження Везувію у 79 р. по Різдві Христовому. Знайдене зображення хреста розміром 20 см. заввишки й 11 см завширшки, над хрестом напис із трьох латинських літер - VIV, який дослідники прочитали як "Vivat Cгux, vivat" (да здоровствує хрест). У цьому ж місті було знайдено черепок із зображенням хреста і написом: "надія в Бозі". Отже, знахідки засвідчують, що для ранніх християн Хрест, спасіння і Бог уже з самого початку нерозривно пов'язувалися з їхнім світосприйняттям.

Як бачимо, навіть коротко викладені історичні свідчення, змушують нас погодитись із тим, що християни перших століть, які набагато більше знали ніж, геніальний Леонардо, а тим паче Ден Браун, "поклонялися Христу як Богу". А не після I-го чи II-го Вселенського Соборів, як стверджує Браун у своєму романі.

І хоча наукова аргументація в такій полеміці має незначну вагу, ми все ж таки вкажемо, де автор "Коду да Вінчі" через власне незнання або навмисно ввів читачів в оману. Так, Ден Браун стверджує, що канон новозавітніх книг було укладено 325-го року, на I-му Вселенському Соборі. Мовляв, Отці Церкви зібрались і, добряче пересварившись, відібрали Євангелія тих євангелістів, які їм були найбільш вигідними. Це є відвертою брехнею, оскільки на Соборі в Нікеї 325-го року питання канону взагалі не порушувалось. Щоб переконатись у цьому варто просто-на-просто

Древнє карикатурне зображення хреста на стіні римського палацу

Настінне зображення хреста

(м. Помпеї 49р. по Р.Х.)

Перше свідчення про визнання канонічного достоїнства наших чотирьох Євангелій у Римській Церкві маємо у так званому "Мураторієвому Фрагменті", що містить перелік книг Нового Завіту. У ньому названо чотири Євангелія, книга "Діяння святих Апостолів", 13 послань апо-стола Павла (немає послання до євреїв), послання Юди, двоє пос-ланнь Іоанна і Апокаліпсис. Автор цього фрагмента жив під час епископства Пія I (142-157). Чотири євангелія, які є в сучасній Біблії

містяться у сирійському перекладі книг Нового Завіту, відомому під назвою "Пешіто" і складеному також у II ст.. Це свідчить про визнання наших канонічних Євангелій у малоазійсько-сирійських Церквах. Зрештою про канонічні Євангелії, як про загальноприйняті і зразкові писання, згадують учителі Церкви II і початку III століть: Іустин Філософ (†163 р.), Феофіл Антіохій-ський (†бл.181 р.), Іриней Ліонський (†202 р.), Климент Олександрійський (†215 р.), Тертуліан (†бл. 223 р.). Св. Іриней Ліонський писав: "Неможливо, щоб Євангелій було числом більше чи менше, аніж є. Бо, як чотири сторони світу, в якому ми живемо, і чотири головних вітри, і оскільки Церква розсіяна по всій землі, а стовпом і ствердженням Церкви є Євангеліє і дух життя, то належить їй мати чотири стовпа, які звідусюди віють нетлінням і оживляють людей" (Проти ересей Т-III; 9,8).

Що стосується апокрифічних євангелій, яких дійсно було дуже багато, то вони ніколи не були захованими "під сукно" і їх до сьогодні можна всі відшукати в Інтернеті або купити цілу їх збірку.

Більшість апокрифів було створено з "благими намірами". Автори таких апокрифів хотіли доповнити маловідомі або невисвітлені в Євангелії фрагменти із земного життя Спасителя. Наприклад, бралась якась із євангельських подій, про яку згадується лише

фрагментарно, а деталі з усім розмахом фантазії дописував сам автор апокрифу. Відрізнити їх від канонічних євангелій (на думку автора) можна "неозброєним оком". Фальш і буйство фантазії різко протиставляють підробні євангелія автентичним, які по своїй суті є досить "сухими" і неприкрашеними.

Іншу категорію становлять гностичні апокрифи, саме до них і належить євангеліє від Марії, на яке посилається Ден Браун, та євангеліє Іуди, навколо якого останнім часом зчинився неабиякий галас. Ці "євангелії" були написані лише з метою підвищення авторитетності гностичного вчення. Послідовники гностичних шкіл зазвичай вкладали своє вчення в уста когось із апостолів, інколи - таємним учням. В апокрифічному євангелії від Марії Магдалини головною ціллю є викладення гностичної доктрини, а рядки, в яких йдеться про те, що Христос любив Марію найбільше, мали підкреслити цінність і езотеричність викладеного нею вчення, на противагу апостольському вченню, відкритому для всіх вірних. Так, у гностичному євангелії Іуди Іскаріота говориться, наприклад, що саме Іуда був улюбленим учнем Христа, і тільки він правильно розумів Спасителя.

Апокрифічні євангелії гностичного тлумачення вирізняє передусім термінологія, властива гностицизму. Гностичні трактати сповнені таких понять, як гнозис, еон, архонт, міжпланетний дух, Деміург, міради небес, ступіні посвячення та ін.. Гностики сприймали світ і матерію як зло (за християнським вченням світ є добрим, але у злі лежить), людей, які не сповідають гностицизм і не володіють таємним езотеричним вченням, гностики називали плотськими і прирівнювали їх до тварин. За цими ознаками апокрифічні євангелії дуже легко відрізнити від загальноприйнятих, навіть не будучи обізнаним у царині богослів'я чи текстології.

Наступний міф Брауна стосується ставлення Церкви до жінок. Мовляв, християнство принижує гідність жінки. Не дозволяючи їй приймати сан священства, спонукає покривати голову перед входом до храму, коритися своїм чоловікам тощо. На противагу наводиться овіяна таємничим романтизмом античність з її білосніжними мармуровими богинями, високими Парфенонами, древні таємні культу Сходу. Той таки герой "Коду да Вінчі" - професор Лью Тібінг відкриває таємницю: "З появою християнства старі язичницькі

релігії не загинули... але закодували істинний зміст своїх старань, щоб захиститися від Церкви, яка повалила і розвінчала образ жінки, заборонила богиню, спалювала на вогні невірних, забороняла навіть згадку про священне жіноче начало... Влада жінки, її здатність дарувати життя, раніше вважалася священною. Але це загрожувало піднесенню нової Церкви, де завжди домінувало чоловіче начало. І ось церковники стали демонізувати священне жіноче начало, називати жінок нечистими... Жінка, яка раніше шанувалась як священна подателька життя, перетворилася на ворога".

Напевне, вигаданий Деном Брауном професор Тібінг сам навчався заочно, і то поганенько, оскільки плутає деякі очевидні речі, а саме.

Світ древнього Сходу та греко-римське середовище, навпаки, не вельми високо цінували "красиву частину людства". Для цього варто проаналізувати окремі міркування видатних людей того часу, стосовно жінок.

Так, відомий філософ Сократ у своїх творах жодного разу не згадав про жінок - вони цілком не були варті його уваги. Платон зазначав, що для жінок немає місця в рамках добре організованого суспільства (і навіть у справах статевих, у яких за краще вважалося мати взаємини з хлопчиками). Епіктет - відомий учитель філософії стоїцизму, в якому дехто з науковців безпідставно вбачав аналогію Христа, класифікував жінок як "харч, що дає насолоду". Для Еврипіда жінка - це "найгірше зло"; для Авеля Гелія жінка є "остаточне зло"; для Арістотеля - "по своїй природі неповна і недосконала". Навіть сам Піфагор вважав, що жінка була створена "злим духом, який також створив хаос і п'ятьму"; а чоловік походить "від духа доброго, який також створив світло і порядок". "Якби не було жінок, - зазначав Цицерон, - тоді чоловіки розмовляли б з богами". А в Римі вважали, що найкращим написом на надгробку жінки може бути тільки один вислів: жила в хаті, прямила вовну.

В релігії Мітри, яка проіснувала найдовше (до IV ст.. по Р.Х.) і навіть змагалась із християнством за першість, жінок взагалі не допускалось. Якщо жінки мають потребу в якійсь релігії, вважали прихильники бога Мітри, то вони можуть задовольняти свої релігійні потреби в обрядовості культу Ісиди або займатися священною проституцією.

Дещо кращим було ставлення до жінок у євреїв, однак і тут воно було досить принизливим. В одній із

єврейських молитов написано: "Благословен будь, Господи, за те, що ти не створив мене жінкою". Коли чоловік, стоячи під час молитви, з гордістю промовляв ці слова, його дружина змушена була покірно шепотіти слова іншої молитви: "Нехай буде благословенний Господь, що створив мене по своїй волі". У книзі Премудростей Сираха написано: "Краще чоловік лукавий, аніж зовні добра жінка, а жінка, яка сором приносить - то ганьба!" (Сирах. 42; 14).

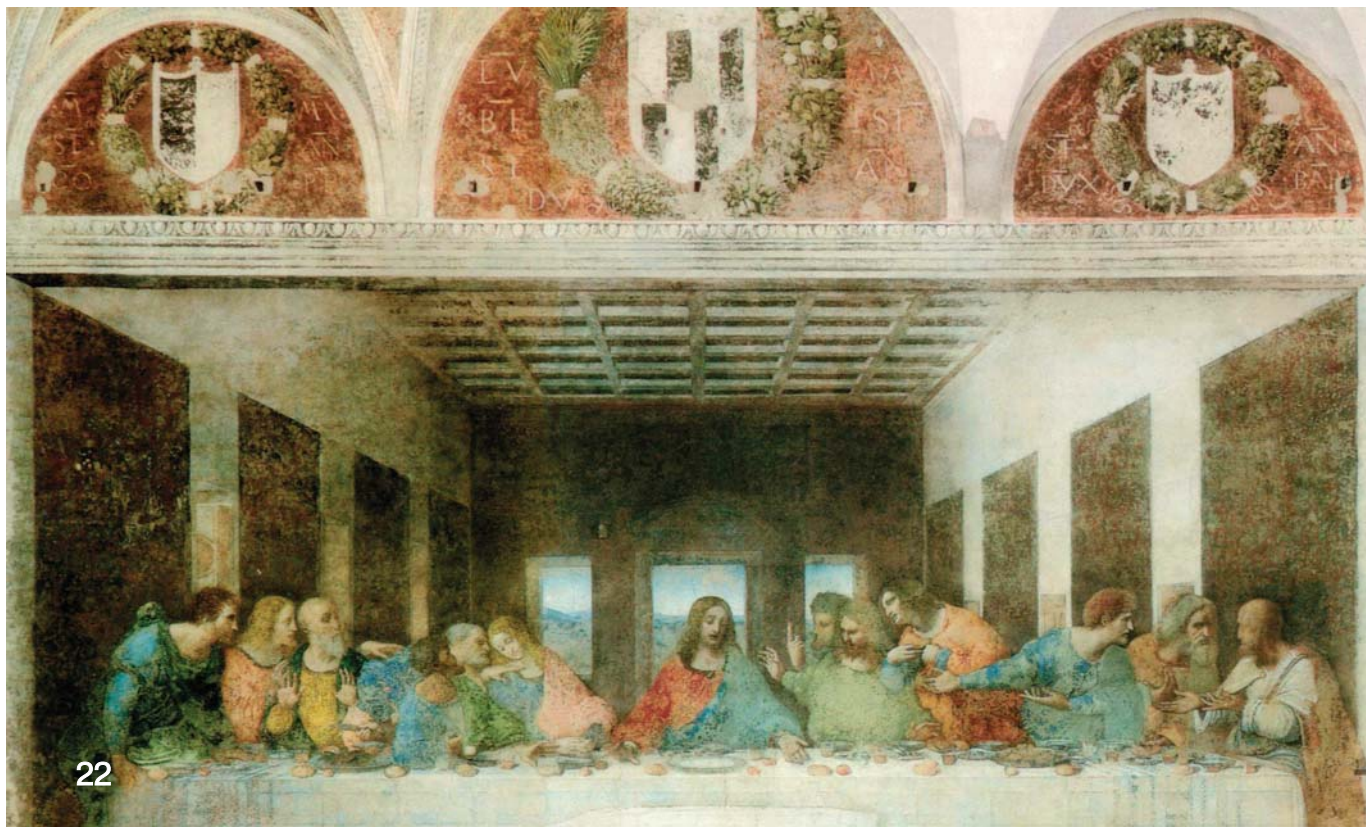
Перед тим як звинувачувати християнство у приниженні жіночої гідності слід уважніше придивитись до всіх інших релігій, особливо релігій Сходу, зокрема ісламу.

Християнство взагалі втілило нове бачення жінки, піднесло її на недосяжну для того часу висоту. Вище йшлося про те, яким було ставлення до жінки у стародавньому світі, жінкам навіть не дозволялося свідчити у суді, як істотам нерозсудливим та емоційним. У Євангелії ж ми читаємо, що саме жінки першими побачили воскреслого Спасителя, і саме жінки першими оповістили про це людство. Серед християнських святих є цілий сонм жінок (в тому числі і Марія Магдалина), і до сьогодні світлі жіночі лики зображуються на іконах та у храмах. Що ж до приниження

материнства і загалом "священного жіночого начала", то всім відомо наскільки високо шанується християнами Божо Мати - Пречиста Діва Марія. Це возвелечення не якогось абстрактного жіночого божества, а реально існуючої Жінки і Матері.

За євангельським вченням різниця у статі людей є явищем тимчасовим, перехідним, тобто таким, що не становить жодної суттєвої різниці між чоловіком і жінкою. А в майбутньому ця статева відмінність зникне цілком: "У воскресінні не женяться і не виходять заміж, але будуть, як ангели в небі" (Мф.22,30). Господь класифікує рід людський не за статевими ознаками, а за духовним станом кожної індивідуальної людини.

Якщо з приходом Христа дійсно в кращу сторону змінилося ставлення до жінки, то, може, Ісус і дійсно одружився з Марією? У 58 главі "Коду да Вінчі" божевільний (як випливає із задумки самого автора) професор Лью Тьюбінг, відкриваючи в кожному рядку по сенсації століття, говорить про шлюб Ісуса з Магдалиною так: "... Ісус як чоловік жонатий стає наділений набагато більшим значенням і змістом, ніж звичний нам стандартний біблійний образ Ісуса-холостяка... А негласні соціальні закони того часу забороняли єврейському чоловікові ходити в

холостяках... обов'язком кожного порядного єврея було знайти собі дружину, щоб вона народила йому сина".

Однак слід зазначити, що шлюб в іудейській традиції був бажаним проте не обов'язковим. Бажаність шлюбу мотивувалась очікуванням Спасителя, який мав народитися в одній із єврейських сімей, саме тому так докладно виписувались і зберігались усі родоводи. Натомість в історії, у Старому Завіті знаходимо чимало прикладів "неодруження". Більшість пророків, були неодруженими, Іоан Хреститель не був одруженим. У період земного життя Спасителя набули популярності обітничі назорейства, згідно з якими назорей зобов'язувався певний термін або навіть протягом усього свого життя утримуватися від вина, жінок, не стригти на голові волосся, сторонитися покійників і всього, що відповідно до біблійної традиції сквернить тіло. Членам єврейської секти ессеїв, поселення яких було на узбережжі Мертвого моря, взагалі заборонялось одружуватися. Тому можна з усією впевненістю стверджувати, що є велика різниця між древньою іудейською традицією та "американською мрією - дім, машина, дружина, діти".

Найбільше із сказаного Тьюбінгом цікавить те, яка перевага для людства від Ісуса жонатого над Христом неодруженим. Для христоборців, зрозуміло прийнятнішим було б, щоб Назарянин був не більше ніж пересічним євреєм - з жінкою і дітьми на плечах. Даруйте, а в чому ж тоді цінність Марії Магдалини, її труни і внуків, правнуків від неї та Ісуса? Якщо Ісус був лише одним із численних на той час проповідників, то про що взагалі книга пана Брауна?

Стосовно ж "Пріорату Сіона", то довести, що його ніколи не було практично неможливо, як неможливо довести, що ніколи не було таємного "фан-клубу Іуди Іскаріота". Подібні речі не підлягають доведенню. Ще простіше, домовитися з покійниками і записати їх до надуманої організації. Покійники, звісно, не заперечуватимуть. Але навіть якщо припустити, що організація із такою назвою була в середньовічній Європі, і Леонардо да Вінчі її певний час очолював, це ще нічого не доводить. Світ знав немало таємних організацій і примітивних доктрин. Якщо Леонардо вклав своє бачення в художні полотна - це не означає, що його розуміння є істинним, тим паче що від часу земного перебування Спасителя миття віддаляло півтора тисячоліття. Принагідно зазначимо, що ідея з Леонардо

да Вінчі і його зашифрованими картинами також доволі надумана. На "Таємній вечері" да Вінчі нам настирливо рекомендують побачити поряд з Ісусом Христом Марію Магдалину, хоча за євангельською оповіддю біля Спасителя на тайній вечері сидів наймолодший серед учеників Іоанн Богослов, якого Ісус любив найбільше.

Більш-менш загальновідомим є факт гомосексуальних збочень Леонардо да Вінчі, тож не дивно, що "завзятий любитель хлопчиків" наділив деякими жіночими рисами юного євангелиста Іоанна. Стосовно руки апостола Петра яка, на картині, Таємна вечеря, хоче "відрізати" голову Марії, і грудей в апостола Іоанна то це звичайна упередженість. Щоб переконатися в цьому потрібно самому уважно роздивитися репродукцію цієї картини.

Звернімо увагу на те, що Ден Браун абсолютизує вплив римо-католицької Церкви у питаннях новозавітного канону, мовляв вилучали, що хотіли, і переписували як хотіли. Проте Рим претендує на преемственність від ап. Петра, залишаючи і при цьому улюбленим учеником Іоанна, і зберігаючи за апостолом Петром чимало малоприємних рис, скажімо, відречення та лицемірство. Дивно, що Браун усіма силами ополчився на католицизм і задавався питанням чи, крім католиків, не існувало більше християн, маючи на увазі нас, православних.

На завершення пригадаємо давню приказку згідно з якою один дурень може поставити стільки запитань, що тисяча мудреців не спроможеться на відповіді. І хоча ми в мудреці не пишемося і Ден Брауна не маємо за остаточного дурня, проте, щоб детально заперечити все, що він понаписував, потрібно написати книгу втричі грубішу за його роман. Та, мабуть, і в ній дві третини будуть комікси. Відвертих ляпсусів у "Коді да Вінчі", де автор виявив себе цілковитим профаном з багатьох питань, аж через край, тож зупинятися на них не варто. Їх можна відшукати в Інтернеті, на форумах, у розділах обговорення прочитаної літератури, набравши в одній із пошукових систем назву твору або вказати автора.

P.S. Фурор від прочитання "Коду да Вінчі" вже минув, але на розкрученій темі спритники намагаються ще бодай трохи заробити і вже за "останньою науковою версією" тіло Марії Магдалини знаходиться не в Луврі, а в Іудеї, у сімейному склепі разом з Ісусом. Отже, слід готуватися до наступної порції сенсацій на глиняних ногах.

Блудна сестра мудрої астрономії.

Роман ТАДРА,
член Науково-апологетичного
товариства св. Іустина Філософа

Майбутнє - це завжди загадка і великий знак запитання, зрушити який, на превелике щастя, всім смертним не під силу.

Що трапиться зі мною завтра? Як складеться мое подальше життя? Куди ми йдемо? Ці питання бентежили і по сей день не втрачають своєї актуальності для людей усіх поколінь, національностей, статі та віку. А, відповідно, якщо є такий попит, то з'являється і пропозиція.

На всі питання майбуття, якими переймається людство настирливо обіцяє дати відповідь астрологія, послідовники якої стверджують, що долю окремої людини та цілих народів можна передбачити за допомогою астрологічних гороскопів.

Усі астрологічні прогнози можна умовно розділити на два види: примітивні, для видурювання дрібних кишенькових грошей та поважніші, для висмоктування більш серйозних грошових сум. До першого типу належать гороскопи, які друкуються майже у всіх газетах та журналах, також розповсюджуються через радіо, телебачення, а тепер уже й через sms - повідомлення. Такий гороскоп складається звичайними працівниками ЗМІ, які володіють певними літературними здібностями та мають непогану фантазію. Ці гороскопи друкуються щоденно і їхня особливість полягає в тому, що вони дуже розмиті за змістом. Тобто такий гороскоп підійде будь-якій людині. Беззмістовність таких астрологічних прогнозів було продемонстровано редактором однієї великої щоденної газети, який був вимушений друкувати застарілі гороскопи тоді, коли нові не встигали потрапити у

свіжий номер газети. А позаяк жоден із читачів не висловив свого обурення з приводу неправильних гороскопів, редактор прийняв рішення друкувати повторно застарілі гороскопи замість нових, і на цьому реально економити кошти на гонорарах. Сьогодні цим винаходом користується більшість видань.

Гороскопи другого виду, пишуться на замовлення для окремих людей, переважно можновладців. Люди, які мають кошти і бажають якимось чином перестрахувати своє майбутнє, є постійними клієнтами різних шарлатанів: хтось довіряє своє майбутнє бабці - ворожці на картах, хтось надає перевагу ворожінню по руці, інший - на кавовій гущі чи воску. Ті ж, хто пропонує відкрити наше майбутнє "по зорях", переконують у тому, що в астрології існують чіткі і непохитні правила та закономірності.

Священною книгою астрологів є праця Птолемея - "Tetrabiblos". Ця праця користується величезним авторитетом серед астрологів, оскільки в ній викладено основні засади їхнього вчення. Прихильники астрології вважають її справжньою наукою і стверджують, що саме їм відоме майбутнє, яке їм відкривається за допомогою небесних світил. Для того, щоб зрозуміти, на що саме опираються сучасні астрологи ми коротко пригадаємо її історію.

Спочатку була практична і твереза астрономія, що виникла внаслідок спостереження людьми за небесними світилами і пов'язаними з ними змінами у природі. Такі спостереження допомогли людям скласти сільськогосподарський календар, вираховувати поліття, рахувати дні тижня, місяці, роки тощо.

Так само як у біологічному світі існують паразити, що живуть за рахунок здорових організмів, так і в науковому світі кожна здорова наука супроводжує псевдонаука. В даному випадку це - астрологія, представники якої стверджують, що небесні світила

Блудна сестра мудрої астрономії.

впливають не лише на землю, а й формують долі її жителів - людей.

Історично астрологія зародилась у Вавилоні і тісно переплетена з давніми релігійними віруваннями та культурами межиріччя. У древньому Вавилоні астрологи поряд з іншими оракулами почали займатися прогнозами державних справ, провіщаючи долі країн та окремих її громадян. У Грецію астрологія потрапила під час великих завоювань Олександра Македонського (IV ст. до н.е.) і набула значного поширення, розвитку та вдосконалення. У часи середньовіччя інтелектуальний центр перемістився в країни Сходу, і тут астрологія знаходить багато прихильників, які іменують її "найбільш благородною і досконалою з наук". До Європи астрологія повертається вже оповитою покровом східної магії. Наприкінці XIX ст. - на початку XX ст. суспільство зазнає релігійної кризи, духовність людей занепадає. А коли в душі людини утворюється вакуум, де немає місця для Бога, то він поступово заповнюється різними екзотичними, окультними та езотеричними вченнями. І в цей період широкої популярності набуває астрологія.

Тут уже згадувалося про Птолемея та його "Чотирикнижжя" або ж "Tetrabiblos". Так ось у цій праці він пов'язує знаки Зодіаку, положення Сонця, Місяця, Меркурія, Венери, Марса, Юпітера та Сатурна з датою народження людини. Птоломеєв писав, що, знаючи час народження людини, положення планет та знаків Зодіаку, можна передбачити майбутнє людини. Планети проходять по своїх орбітах через умовний пояс на небі, що називається Зодіак, до якого входять 12 сузір'їв (стрілець, водолий, риби і т.д.) і він поділяється на 12 частин, названі астрологами "оселі". Гороскоп - це своєрідна схема, на якій показано як розміщуються знаки Зодіаку, планети та "оселі".

Астрологи вважають, що кожна планета справляє певний вплив на духовний або фізичний стан людини, його характер, поведінку, соціальні властивості. Так, вони пояснюють, що вплив Сонця, Місяця, Венери, Юпітера - позитивний, а ось інші планети вважаються негативними або ж нейтральними. Юпітер слугує ознакою розуму, оптимізму, успіху. Марс символізує свободу, розвиток, войовничість, самолюбство... Таку характеристику має кожна з названих нами планет.

Але хто наділив якостями планети? Чому одне світило має позитивні якості, а інше - негативні? Це пов'язано з давніми релігійними віруваннями, згідно з якими планети наділялись якостями богів, чий імена вони носять. Птолемеєва астрологія ґрунтувалася на релігійному поклонінні світилам. Зірки вважалися богами, які мали розум, почуття та волю. Вони могли радіти чи гніватися, оскільки були наділені людськими рисами характеру. І саме тому, що зірки сприймалися богами (імена цих богів вони носять і до сьогодні - Марс, Меркурій, Сатурн, Венера та ін), вони здатні впливати на долю людини.

Боги-зорі знали, як діяти в тій чи іншій ситуації і саме тому Птоломеєв стверджував, що зірки мають реальний вплив на людину. Позиція Птолемея стосовно астрології була досить популярною у давнину, оскільки, згідно з древніми політеїстичними віруваннями була цілком виправданою.

Певного курйозу набирає популярність досліджень Птолемея серед сучасних віщунів - астрологів, адже ж сьогодні не ми поклоняємося богам - зорям.

Є й інші цікаві моменти в історії розвитку астрології, що стосуються її принципів положень. Птоломеєв бачив неозброєним оком лише Сонце, Місяць, Меркурій, Венеру, Марс, Сатурн та Юпітер і тому вважав, що інших планет в нашій сонячній системі не існує.

Проте у 1781 р. було відкрито Уран, 1846 - Нептун, 1930 - Плутон, а теорія Птолемея, як і всіх попередніх і наступних астрологів, ґрунтується лише на, самих планетах. Тут постає питання: якими були прогнози древніх астрологів - повноцінними чи ні? Відповідь астрологів на це запитання не менш цікава, хоча й

передбачувана, як і їхні прогнози: мовляв, ці планети з'явилися безпосередньо перед їхнім відкриттям вченими, або ж для складання гороскопів ці планети не брали до уваги.

Дуже важливим є той момент, що до Коперника людство вважало: Земля є нерухомою, стоїть у центрі Всесвіту, а мільярди зірок обертаються навколо неї. Коли ж стало відомо, що наша планета є далеко не найбільшою і знаходиться на окраїні однієї з галактик, погляд на вплив зірок мав би змінитись і тоді астрологія була б приреченою на загибель, якби не ховалася за спину своєї сумлінної старшої сестри астрономії. Відкриття минулих століть в галузі астрономії були дійсно вражаючими відтак виріс у суспільстві її авторитет і зацікавленість нею. Астрологи ж так нічого і не відкривали, а навіть дещо деградували. На відміну від астрономів, астрологи дивляться в зоряне небо окультними очима, і донині розповідають переосмислені язичницькі міфи про богів-зірок.

Цікавим є те, що астрологи не наводять ніяких аргументів на користь часу народження, як ключового моменту для створення гороскопів. Чому момент зачаття не вважати важливішим за день народження? Можливо, це було прийнято довільно?

Якщо ж індивідуальні прогнози, що складаються для кожної людини окремо, вважаються чіткими та правильними, то як пояснити масові смерті людей в авіакатастрофах чи інших стихійних лихах?

Астрологи займаються своїм ремеслом протягом тисячоліть і за цей час вони могли б стати найбагатшими та найвпливовішими людьми на планеті, оскільки вони могли б робити правильні прогнози на фондових чи товарних ринках, або ж вигравати усі можливі лотереї чи змагання. І тут пригадуються слова одного брокера: "Якщо хочеш втратити всі свої гроші, то користуйся астрологічними прогнозами при купівлі акцій".

У книгах астрологічних прогнозів наводяться приклади коли астрологи передбачили якісь важливі події, проте ніколи не згадуються випадки, коли прогнози астрологів не справджувались. Їх незліченна кількість, та ми ж наведемо лише кілька найвідоміших:

* у гороскопі, складеному індивідуально для французького філософа Вольтера, було сказано, що він помре у 32 роки. Коли ж Вольтеру виповнилося 60, він опублікував памфлет з вибаченнями перед астрологами, за те, що дожив до такого віку;

* астрологи не змогли назвати дати, коли почнеться Друга Світова війна. А коли війна все ж почалася, вони стверджували, що Британія не візьме в ній участі;

* американського президента Джона Кеннеді було вбито, хоча йому астрологи прогнозували перевибори на другий термін президентства.

Американські вчені провели звичайний класичний тест для астрологів. У ньому використовувалися дати народження сорока людей, двадцятєро з них були відомими злочинцями, а двадцятєро - людьми, які прожили довголітнє мирне життя. Астрологам запропонували розділити ці дві групи за допомогою гороскопів. В результаті експерименту не було простежено жодних закономірностей: законслухняні громадяни потрапляли, згідно з гороскопом, до групи злочинців і, навпаки, злочинці - до законслухняних. Більшість астрологів відмовляються від таких тестів, побоюючись підірвати свою репутацію.

Виходячи з основних положень астрології, мимоволі складається думка, що людина - звичайна іграшка зірок, які керують усіма сферами її життя. Так, багато з людей, які вдаються до астрологічних гороскопів, прагнуть уникнути відповідальності перед власним сумлінням, списуючи все на фатум або рок, виписаний зоряним небом.

Кожен християнин знає, що людина створена за образом і подобою Божою, а це свідчить, що людина була створена вільною за своєю волею. Людина, як вінець творіння Божого, обирає свій шлях у житті. То як же небесні світила можуть впливати на людину, якщо вона створена вільною за своєю природою. У який спосіб небесні сфери, що є скупченням різних твердих речовин та газів, можуть впливати на нас? Мабуть, так само, як і камінь, що лежить при дорозі. Зірки створені Богом, щоб "проповідувати славу Божу" і "сповіщати про діла рук Його", а не для того, щоб керувати людьми. Тому, людина має поклонитися Творцеві, а не Його творінню.

Дорога до царства,... але якого ?

Микола ГОПАЙНИЧ,
член Науково-апологетичного
товариства св. Іустина Філософа

Ми живемо в суспільстві, де кожен має свободу сповідувати будь-яке релігійне вчення та жити за його приписами. В цьому немає нічого поганого. Та, коли індивіди або цілі групи публічно стверджують, що лише вони є справжніми новими Божими творіннями на Землі, а тисячолітнє Православне Християнство не є істинним, постає потреба відповісти на такий виклик, адже апостол Петро настановляє: "Завжди будьте готові всім, хто домагається від вас звіту про ваше уповання, дати відповідь із лагідністю і благоговінням" (1 Пет. 3:15).

Протягом останніх років на території України, особливо у місті Києві значно почала ширитися так звана "Церква" - "Посольство благословенного Царства Божого для всіх народів" (ПБ).

Основоположником і засновником ПБ є старший пастир - новий апостол (це за їхнім вченням) Сандей Аделаджа, родом з Нігерії (західної Африки). Навчаючись в Україні, Сандей по закінченні отримав пропозицію на роботу до Білорусії, проте побачивши, що й в Україні можна заробити більше грошень він залишається у Києві. Цікаво, чому ж цей "помазаник Божий" не залишився проповідувати у себе на батьківщині - Африці, хіба там люди не потребують спасіння, чи, можливо, там "публіка" бідніша?

На початку своєї проповідницької діяльності в Україні Сандей мав близько 20 послідовників. Його проповідь не дуже сприймали люди, траплялось, що втручались і правоохоронні органи, розганяючи зібрання Сандея, а його самого мали намір вислати за межі України із заборонаю повернення. Та знайшовши підтримку серед державних службовців, Сандей знову розпочинає свою діяльність

в Україні і вже в 1994 році в Київській міській держадміністрації реєструє релігійну громаду під назвою "Слово віри". У початкові роки Незалежності України розгортають діяльність і чимало інших сект ("Свідки Єгови", "Мормони", "Кришнаїти" та ін.).

Згодом ПБ привертає дедалі більше прихильників та послідовників завдяки використанню специфічних методів. Сьогодні у ПБ офіційно зареєстровано по Україні понад мільйон віруючих. ПБ передовсім завойовує прихильність державних урядовців, бізнесменів та політиків. Посольство Боже розвиває видавничу діяльність та виходить на екран українського телебачення.

Сам лідер Сандей, підтримує дружні стосунки з лідерами сект інших країн світу. Ці факти свідчать про те, що ПБ має великі кошти.

Не останнім є питання: чому ж люди вступають до цієї організації? Чому за порівняно нетривалий проміжок часу (11 років)

ПБ так активно поповнило свої

ряди? Тут кілька причин: інтелектуальна, емоційна, соціальна, духовна і матеріальна. Поряд з одвічними запитаннями людей: "Хто я?", "Чому я живу?", "А що після смерті?", "Хто такий Бог?" ПБ дає також досить обґрунтовані, але проникливо - замасковані відповіді на запитання:

Сандей Аделаджа

"Як заробити багато грошей?", "Як стати лідером?".

Сандей сам себе називає апостолом, проте жоден з відомих нам не проповідував ні бізнесових схем, ні пірамідальних структур. Сам Господь наш Ісус Христос учив, що: "легше верблюдові пройти крізь вушко голки, ніж багатому в Царство Боже увійти" (Мф.19:24).

Послідовники Сандея, як і він сам, - вправні психологи, ось чому він так швидко завойовує людські серця. Кому доводилося влітку 2005 року вихідними днями прогулюватися Хрещатиком, обов'язково бачив членів ПБ, які так емоційно і нібито широко проповідують Слово Боже, моляться, і співають під акомпанемент гітари різних пісень про Бога, роздають запрошення до своїх зібрань. Мені доводилось чути, як один із співців ПБ на Хрещатику після виконання ним у такий спосіб пісні прорік, мовляв, музика є сильнішою за слова, адже вона пронизує розум і проникає прямо в серце людини. Але ж у Біблії акцентується увага на проповіді саме словом: "І шолом спасіння візьміть, і меч духовний, що є слово Боже" (Еф.6:17), ". Бо слово Боже живе і дійове, та

Гадаю, кожний психолог погодиться, що вплив музики на людську свідомість є досить значним. Цікаво, що одна пісня ПБ триває набагато довше за звичайну, приблизно 15-30 хвилин, що змушує людину запам'ятовувати слова пісні і повторювати їх за виконавцем. Зміст же самих пісень викладено так, нібито Бог є слугою членів ПБ, тобто чого б вони не попросили, все їм дасться. Головне для господньої підтримки, - звичайно, обов'язкова пожертва десятої частини грошей на Посольство Боже.

Збирання пожертв нагадує "вицигановання", коли циганка спочатку заговорює свою жертву або "жертводавця", а потім починає помалу витягувати все до копійки. Так і Сандей, разом зі своїми поплічниками витягує зі своїх жертв десяту частину заробітку, при цьому ще й примовляючи: дасте більше Господь дасть більше. Рахувати чужі гроші справа, звісно, невдячна, та й не потрібна, (за винятком СБУ та прокуратури), однак, завважимо, що їхня гра вартує більшого ніж свічки...

Це "збитково-прибуткове" явище можна побачити у Києві по вулиці П.Тичини, 18. Якщо

гостріше від усякого меча двосічного: воно проникає до розділення душі й духу, суглобів і мізків, і судить помисли й наміри сердечні" (Євр.4:12). Християнство, навіть традиційне не відкидає музики, однак ми не пам'ятаємо жодного апостола, який ходив би з барабаном чи, скажімо, балалайкою. Апостоли проповідували Євангеліє Христове словом (Діян.11:19;14:25;6:2-7;14:3).

на Хрещатику адепти ПБ говорять про Бога, спасіння, любов, то це лишень такий собі обманний трюк, щоб привернути до себе увагу. Основним похвальним для себе фактом ПБ наводить статистику про звільнення від наркотичної залежності, насправді визволяються від наркоманії у ПБ іншою залежністю.

Деякі ж "чудеса" можна пояснити як вплив

Дорога до царства,... але якого ?

"сил темноти", що протистоять Царству Божому. Чи то людський трюк з обманом, чи робота диявольської сили, окремі з цих подій справді мають вигляд чудес і впливають на життя членів ПБ. Як на це реагувати і як пояснювати ці, на перший погляд, надприродні явища? Вони помилково сприймали шахрайство за вияв Божого благословення. Християнин має звирати все зі Словом Божим. Найперше застереження ґрунтоване на Повторенні Закону 13:1-3. Цей уривок підтверджує, що ошуканці ПБ часто використовують знамення і чудеса, щоб вводити людей в оману. Уривок з Повторення Закону гласить: Бог дозволив цьому трапитися, щоб випробувати нашу любов і відданість. Люди, які звикли довіряти побаченому, не послідують за справжнім Богом, а підуть за іншими вченнями, повіривши у знамення і чудеса його. Сам Христос говорив про таких облудників (Мф.7:22-23). Та спробуймо перейти з Хрещатика в легкоатлетичний манеж по вул. П.Тичини 18, де події розгортаються набагато неординарніші. Тут музика і пісні порівняно з Хрещатиком є набагато гнітючішими і здається, що від басів ось-ось лусне голова, і самого мало-

не виступає Творцем і Спасителем світу, а є лише засобом для започаткування бізнесу та збагачення. Ведучий цього шоу (чи як називають його тут - пастирем) головну увагу проповіді зосереджує на грошах. Основою покаяння тут також є бізнес і багатство. Ведучий весь час проповідує, у який спосіб за допомогою Бога можна заробити гроші, вириває окремі цитати з контексту Святого Писання, що вслід за проповідником усі дружно записують. Протягом одного такого сеансу пастор-ведучий кілька разів закликає всіх присутніх "посяти" зі своїх гаманців гроші у скриньки.

Література, що пропонується у ПБ здебільшого того самого змісту що й їх промови: "Роль бізнесмена у Царстві Божому", "Як стати лідером?", "Як за допомогою грошей заволодіти любов'ю жінки?". Обов'язковою у ПБ є десятина, тобто десята частина від заробленого за тиждень, чи місяць, що є вельми вигідним для лідера Сандея. Адже нікому не спадає на думку перевірити: куди ці гроші ідуть, перевірити банківські рахунки Сандея і ту мізерну частину, яку Сандей використовує для прикриття, допомагаючи вбогим, годуючи голодних, розбудовуючи новий "будинок

помалу вже втягує у ритм танцю під ці пісні, тривалість яких триває аж 15-20 хвилин. Зміст цих пісень складено так, щоб людська психіка відчула залежність від почутого. Якщо у промовах членів ПБ на вулиці можна почути щось про Бога, то набагато складніше це почути у такому манежі. Тут проповіді переважно на одну тему - БІЗНЕС, БАГАТСТВО, ЛІДЕРСТВО. Господь Бог тут

для бізнесу" (на який усі так щиро жертвують). Перегорнімо сторінки Святого Писання і прочитаємо та вдумаймося у слова Господа про збагачення: "А хто бажає збагачуватися, впадає у спокусу і в тенета, і в багато які безрозсудні і шкідливі похоті, що приводять людей до бідкування і загибелі" (1Тим.6:9). "Але горе вам, багаті, бо ви вже одержали свою втіху". "Горе вам, ситі нині, бо

"Богослуженіє" у "Посольстві Божому"

будете голодувати!" (Лк.6:24-25; 12:16-21; 16:19-31). Пастирі ПБ, як і сам Сандей за приклад людям завжди наводять царя Соломона, який був дуже багатим. Але що говорив про багатство і як ставився до нього сам Соломон "...убогости і багатства не давай мені!...і щоб, зубожівши, не став красти..." (Притч.30:7-9). Та все одно багато людей, особливо молоді долучаються до бізнес-структури Сандея Аделаджи ПБ. Звичайно, ніхто з простих грішних людей, тим паче не обізнаних зі Святим Писанням, не відмовиться від можливості заробити багато грошей і збагатіти. Молоді люди, у недавньому студенти, щойно закінчивши вищі навчальні заклади, бажаючи заробити великі статки, саме й хапають цю наживку ПБ. Сандей спочатку кожному по-різному допомагає започаткувати свій малий бізнес, чи мати вже існуючий, та згодом він бере собі десяту частину - хіба ж не вигідний такий бізнес?

Свята Православна Церква Христова вчить: ті, хто вважає нещастям втрату грошей, або майна, нехай знають, що, насамперед, треба бути вдоволеним тим, що Бог дає. Потім, коли зажадають від них чогось даного

їм, нехай з готовністю і благодушністю, без обтяження себе скорботою з приводу цього, повертають назад дане їм Богом. Людина розсудлива не повинна позбавляти себе свободи задля багатства, хоч би навіть воно було дуже великим. Життєві блага подібні до сну, тож багатство має лишень примарний і короткочасний блиск. Багатство можуть викрасти і відібрати сильніші. Лише душевна чистота є безпечним надбанням, яке неможливо вкрасти і, саме вона, по смерті рятує тих, що її здобули. Бо багатий годує тіло, а пізнана Бога (стриманість, доброта, благовоління, побожність і лагідність) обожнюють душу. Завданням істинної Церкви Христової є зовсім не здобуття багатства тут на землі, а прагнення спасіння і життя вічного у Царстві Небесному.

На відміну від інших сект, ПБ не має визначених правил та методів трактування Біблії. Зазвичай, тексти, наведені на підтвердження доктрин ПБ вихоплені з контексту. Якщо людина не матиме об'єктивного сприйняття того, чого вчить Біблія, вона перебуватиме у постійній психологічній залежності від лідера, що й демонструють пастирі у ПБ

На роботу як на свято...

Дорога до царства,... але якого ?

Прагнучи виглядати схожими на християнську Церкву, ПБ використовує православну термінологію, відкидаючи при цьому її зміст. Ця семантична гра може бути виявлена, якщо під час діалогу

закінчуються успішно. Звичайно, дії ПБ не залишаються не поміченими і зовні. Нещодавно Сандея запросили у США як дуже впливового психолога, організувати щось подібне і там. Тож не будемо байдужими ні до самих себе, ні до сусідів християн, а нам належить "боротися за віру, раз передану святим" (Іуд.1:3).

Сам Ісус Христос застерігав: "Стережіться, щоб хто не спокусив вас, бо багато хто прийде під іменем Моїм і казатиме: я Христос, і багатьох спокусять" (Мф.24:4-5). Отже будьмо пильними у нашому виборі віри щоб не бути ошуканими релігійними шахраїв для яких головна мета здобути якомога більше грошей для себе, спричинити розбрат у

ви запитаєте опонента, що він має на увазі, вживаючи той чи інший вислів.

Апостол Павло неодноразово закликав остерігатися тих, хто вдається до розділення у Церкві Христовій: "Благаю вас, браття остерігайтесь тих, що чинять розбрат та спокуси всупереч вченню, якого ви навчилися, і ухиляйтесь від них" (Рим. 16:17).

Багато колишніх членів ПБ зараз перебувають у психіатричних лікарнях під особливим наглядом лікарів, їхній психічний стан важко пояснити, а винуватців цього знайти неможливо, адже ті що довели цих людей до такого стану відповідальності на себе не беруть. Сьогодні ці нещасні вже не цікавлять ні Сандея, ні інших шахраїв з ПБ, - десятини ж бо вони ніякої з психіатричної лікарні вже не принесуть, хіба, що значні витрати. Лікарі-психіатри вкрай стурбовані їхньою байдужістю до життя, спроби повернути цих людей до нормального стану не завжди

народі, що їм, на жаль, таки непогано вдається.

Світ НЕВИДИМИЙ

свящ. Степан ПЕТРАШ,
кандидат богослів'я,
заступник голови
Свято-Благовіщенського братства

Якось заохочуючи до читання свого сина, кожд тільки-но починав пізнавати ази читання і подався до бібліотеки, де захотів вибрати собі книжку на полицях з літературою для старшокласників. І погортавши кілька книжок побачив, що у них немає малюнків, і вони не цікаві для мене. Мені тоді важко було збагнути, як це дорослі читають такі грубезні книжки, та ще й без малюнків. І ось тепер знову та сама проблема постала перед моєю дитиною, як і перед усіма дітьми, з покоління в покоління. Кожний, хто приходить у світ, розвивається завдяки тому, що бачить,

пізнає світ через видимі речі. І згодом зовсім непомітно для себе переходить зі сфери реальних видимих речей у сферу образів, які часто приймає за видимий світ. Дитина не може пізнавати світ без образів. Словесна термінологія має фіксувати розумом видимий образ, малюнок, і паралельно нагромаджувати поняття, що не мають видимих образів, приміром, любов, приємне і неприємне, добро і зло, та безліч інших. Якимось дивним чином слово починає множитись в людині, переростаючи з маленького зернятка у величне дерево. Від різних чинників залежить наскільки плодоносним буде це дерево, яка від нього буде користь, які плоди воно зродить. Але незаперечним є той факт, що кожна людина має у собі словесність, і ця словесність дана людині з певною метою. Спостерегаючи певні закономірності і явища, запам'ятовуються слова, що їх описують або пояснюють, інші нові слова привертають увагу до невидимих для очей явищ, закономірностей, речей. Дар слова, його феномен, слід виокремити в

Світ НЕВИДИМИЙ

окрему тему, а сьогодні зупинимось на тому, які можливості відкриває нам цей дар.

У Святому Письмі апостол Павло говорить: "Бо невидиме Його, вічна сила і божество, від створення світу через розглядання творіння видимі..." (Рим.1, 20). Тобто, з часу створення видимого світу все, що було невидимим, стало можливим для пізнання, стало видимим через розглядання видимих речей. Навіть сила і божество Самого Бога. Міркуючи над цими словами, знову повернувся я у своє дитинство, згадуючи, як хотів побачити Бога. Відвідував храм, намагаючись побачити Його там, але не бачив. І настав момент, коли образів і реальностей у розписах храму вже було недостатньо навіть для дитячого розуму, щоб уявити собі, який же Бог насправді. Хотілось живо-го, і притому видимого спілкування, як з оточуючими. Хотілось бути очевидцем Його існування. Але цього не ставалося і невидима присутність Бога, його жива участь у моєму житті, залишалася невидимою, ніби прихованою для мене ще до певного часу. Розум починав пошук істини, відокремлюючись поволі від дитячого сприйняття. Наставав період сумнівів, який остаточно відітнув пуповину, що зв'язувала видимий і невидимий світ в одне ціле. Світ почав існувати тут і там. З пізнанням різних наук настало очікування, що десь там за зоряним небом хтось відкриє Його, і не зважаючи на атеїстичні твердження, що людина побувавши у космосі, не побачила там Бога, десь підсвідомо очікувалося, що, можливо, Він десь на якійсь із планет, в якомусь сузір'ї, де людина ще не була. І одночасно відчувалося постійне натикання на певний вакуум, безодню безмежності, безконечності, яка десь там, і вона відділяє нас від Бога. Таким чином настав час

коли через праці богословів, які пояснювали Святе Письмо, філософів, людей науки, які змогли подолати своїм розумом видиму реальність, і ділялися досвідом, відкривши реальність невидиму. А далі, через життя у цьому світі і Його невидиму присутність, Його силу і відкритість, прийшло розуміння і бачення самого Бога, Він став видимим, реальнішим за будь-яку реальність. Цей шлях був довгим і описати його поетапно вже, мабуть, неможливо, бо вже неважливим стало все те, що вело до цього моменту. Весь видимий світ ніби втратив силу, померкнув, ніби зник, як зникає темрява з появою світла. І як розум відкидає всі деталі і складнощі математичного завдання, здобувши результат, і вже ніколи не повернеться до цього пошуку ще раз, бо знає відповідь, так само зник акцент з нагромаджених речей і засобів, які супро-

воджували мене на цьому шляху. Одночасно відкрилася простота і легкість від цього пізнання, і щире бажання та можливість допомогти іншим, покликаним у світ, пройти цей шлях, допомогти їм пізнати невидимий світ і невидимого Бога.

Від створення світу, людина живе в однорідному середовищі, але кожна епоха потребує переосмислення, кожне покоління, має пройти цей шлях, і

Богом встановлено, щоб людина переймала досвід спілкування з Ним через слово, через таких самих людей, однакових за природою, які живуть в одному середовищі. Через видимих пізнавала невидиме і невидимих.

Комусь може здатись, що це складно, а то й неможливо. А для цього спочатку звернемо увагу на кілька, на перший погляд, цілком природних і зрозумілих для нас речей, видимих і невидимих одночасно. Любов! Чи бачив хто з нас її своїми очима, може її немає? Але чому ж плаче серце за померлими рідними, чому сумує при розлуці? Що зв'язує нас із матерями та батьками, з нашими рідними? А хто бачив

добро або зло на власні очі? Може, і їх немає? Але ж ні, ми відчуваємо біль, і душевний, і тілесний, живучи у тілі, і не все, що відбувається навколо, є добрим і приємним для нас, отже вони існують. А хто з нас бачить очима час? Якби нас помістили в середовище, де немає орієнтирів початку і кінця дня, пори року, річного періоду, циклічності, і одночасно не було б змінності нашого тіла - старості, та ще інших речей і явищ, хто б зрозумів, що він є? А спробуйте намалювати вищезгадані речі. Може, їх немає, бо ми не здатні їх зобразити? Дуже часто ми думаємо, що наука відкриває нам видиме. Але хто з нас зможе побачити, наприклад, електромагнітні хвилі, або ще якийсь випромінювання, або щось на мікрорівні? Як правило, бачимо тільки наслідки існування чогось невидимого, на якому тримається і завдяки якому існує все видиме. Хто бачить закони фізичні, чи то людські своїми очима? Ми живемо в епоху технічного розвитку, і абсурдно було

Розкидати каміння у певному сенсі означає розбивати на деталі, руйнувати в своїй уяві світ, щоб пізнати його таємниці, щоб потім з розкиданого каміння, з уламків вибудувати у собі цілісну і повноцінну будівлю свого світогляду.

заявляти, приміром, про неможливість мобільного зв'язку, чи ще чогось, здавалося б, зовсім неможливого у недалекому минулому. Хоча ми не бачимо очима, та маємо можливість користуватися тим, чого не бачимо. А щоб послугуватись для свого блага чимось у світі, необов'язково пізнавати саму його природу, достатньо знати необхідний для користування мінімум. А хто побачить минуле, не прочитавши про нього? Може, людство живе тільки недавно, й історії не було, адже ми не бачили на свої очі ні Другої Світової війни, ні інших історичних подій, але чи можемо стверджувати, що їх не було? Ми не завжди застаємо своїх дідусів і бабусь живими, то, може, і їх не було? Цей перелік веде у нескінченність. Але достовірно можна твердити, що навколо нас більше невидимого, ніж види-мого. Однак все невидиме можна побачити, відчути, можна зрештою перевірити, осягнути, охопити, осмислити. Усе видиме окреслюють невидимі для очей закони.

Через очі ми все можемо відкрити для розуму, через почуття - для серця. І у поєднанні того й іншого відкрити для себе все найбільш повно, наскільки це можливо і необхідно.

Всяка правда, істина, наукове твердження, закон, аксіома вимагають достовірності, а достовірність існування будь-чого неможлива без свідків. І все, що ми пізнаємо, ми, насамперед, пізнаємо саме тому, що існує найвищий Свідок всього існуючого - Бог, без Нього людина стає сліпою, і перестає бачити навіть очевидне. (Нижче наведемо наведу докази цього). А тому ми у своєму житті зобов'язані бути передусім свідками всього, щоб підтвердити всяку правду й істину. Це необхідно, як необхідна батьківська допомога дитині, яка, маючи очі, не завжди бачить небезпеку та доцільність будь-чого у своєму житті, відтак без цих рідних свідків не зможе вирости й існувати.

Неможливо в силу об'єктивних і суб'єктивних обставин усе життя залишатися дітьми, і потрібно постійно рости. Затяжне дитинство в окремих випадках необхідне, а в деяких - небезпечне. І саме в останніх нам слід залишити його назавжди.

Нам доведеться звернути увагу на те, що здавалось нам давним-давно зрозумілим, і відкрити його ще раз, або дещо відкрити вперше і зрозуміти для чого це нам, а найважливіше - зрозуміти, що нам найбільше потрібно знати у своєму житті. І тоді вирішиться питання: існує чи не існує Бог; і відкриється нам світ невидимий, і відкриється нам Бог у повноті Своїй, і ми зможемо побачити Його.

Будь-який пошук, зростання, пізнання, можна охарактеризувати словами царя Соломона: "Є час розкидати каміння і час збирати його". Розкидати каміння у певному сенсі означає розбивати на деталі, руйнувати в своїй уяві світ, щоб пізнати його таємниці, щоб потім з розкиданого каміння, з уламків вибудувати у собі цілісну і повноцінну будівлю свого світогляду. Щоб, як дитина, заглянути у середину іграшки, і вирости, пізнавши що там, і через це навчитися творити, довершувати, вдосконалювати, навчитись відновлювати зруйноване нами, чи кимось до нас. Напевно, і ця стаття в чомусь подібна до розкиданого каміння, бо тільки згадає багато речей, але ще не розкриває їх повноти. Тільки спонукає і спрямовує до пошуку. І тільки в майбутньому ми намагатимемося при Божій допомозі дослідити, і возвести для себе цілісне і адекватне розуміння невидимого світу, і стати через це повноцінними громадянами невидимого Божого світу, спадкоємцями Царства Божого.

Філософія безумства

св. Олександр Трофимлюк,
кандидат богослів'я,
голова Прес-центру Київської Патріархії

Є подвижники думки з урівноваженим епічним складом духу, що створюють в кінці життя злагоджену і стійку архітектуру свого вчення. Такі Аристотель, Спіноза, Кант, Гегель... І є філософи запального складу, що втілюють собою вогняну динаміку вічного потоку. Такі Платон, Руссо, Фіхте і Ніцше... Багатогранна і суперечлива філософія Фрідріха Ніцше може бути розтлумачена лише в нерозривному зв'язку з обережною патологією його хворобливого генія.

Фрідріх Ніцше - ідейний натхненник фашизму

Життя Ніцше - втілення самої його філософії у всій її суворій трагічності. Більшість дослідників по праву тлумачать жорстку душевну недугу, що отруїла останню чверть життя Фрідріха Ніцше, як праведну Божественну кару за його нечестиве вільнодумство, як достойна покута його сатанинської гордині. Проте покута не подіяла: в сутінках безумства, що надходило, філософу стало здаватись, що душевні і тілесні страждання послані йому, як "спасителю людства", він бачив самого себе у золотому німбі і так дивно ототожнював себе з Розп'ятим.

Своєю головною за-

слугою Ніцше вважає те, що він розпочав і здійснив переоцінку всіх цінностей: усе те, що звичайно визнається цінним, насправді не має нічого спільного з істинною цінністю. У цій переоцінці цінностей, яка по суті, становить філософію Ніцше, він прагне встати "по той бік добра і зла". Істинна людина, за Ніцше, повинна будувати все своє життя у просторі, межі якого лежать не там, де знаходиться добро і зло пануючої моралі.

Значить, у порівнянні з попередньою традицією позиція Ніцше характеризується тим, що якщо вся європейська філософська традиція претендувала на створення або перебудову етики, не посягаючи при цьому на саму мораль, то Ніцше претендує на створення не лише нової або оновленої системи етики, а й нової моралі. Жоден із філософів минулого - ні Платон, ні Аристотель, ні Блаженний Августин, ні Фома Аквінський, ні Кант - не заходив так далеко: кожен із них претендував на створення нової етики як філософії моралі, але не самої моралі.

По трупам слабших восходить на свою висоту сверхлюдина. Вона жорстока і безжалісна. Фрідріх Ніцше

Ніцше хоче знищити минулу мораль і встановити свою. Який же цей моральний закон? "Падаючого - підшттовхни" - ось яку заповідь ставить Ніцше. Знаємо, як фашистська інтерпретація ідей Ніцше виконала цю заповідь, оголосивши війну "слабким, а саме тим, кого потрібно було б поневолити або знищити задля процвітання вищої раси".

Головна ідея ніцшеанської моралі - волюнтаризм - вчення про волю як про першооснову всього існуючого, утверджуючи в житті "волю до

влади". Ця воля - лише "право сильного", це розповсюджується навіть на взаємовідносини між чоловіком і жінкою. Він доходить до того, що каже: "Йдеш до жінки - бери батіг".

"Бог помер! Ми його вбили - ви і я", - каже Ніцше словами божевільного у своїй праці "Весела наука". На місце Бога стає людина, але не звичайна, як ми всі, а надлюдина - ідеал людини, вільний від багатьох моральних заборон і наділений необмеженими правами, те, до чого повинен прагнути кожен із "звичайних" людей.

Людина має ціль всередині себе; її ціль - це життя. Ось ця ідея абсолютної цінності людського життя стала тим гаслом, яке об'єднує всю творчість Ніцше. З цим гаслом пов'язаний і ніцшеанський ідеал людини - надлюдина. Цей ідеал, за задумом Ніцше, може бути реалізованим лише за умови, що людство повернеться до витоків своєї історії, коли балом життя будуть правити люди вищої раси - люди, що являють собою досконалість педусім у біологічному аспекті. Він визначає їх таким чином: це люди, "які... децю кращі за непідкорених хижих звірів... Вони повертаються до невинної совісті дикого звіра, як торжествуючі

до краю зближують філософію Ніцше із вченням сатанинської релігії.

Знаючи, що його вчення буде піддаватися справедливій критиці, він пише: "Ваша думка така далека від розуміння великого, що надлюдина з її добротою буде для вас жахлива". Ось слова сповнені зухвальства, які скорше гарні, ніж сильні!

Ми не ставили за мету написати апологетичний твір проти вчення Ніцше, а хотіли лише показати всю безглуздість його жорстокої філософії. Тому не дивно, що германо-фашистський "міф XX століття" спирався саме на його філософію. Сам Адольф Гітлер відвідував архів творів Ніцше і після розмови з сестрою Ніцше отримав у подарунок палицю філософа, таким чином ставши продовженням ряду героїчних "провидців батьківщини" і "предтеч" - Лютера, Гете, Бетховена, Вагнера і Ніцше.

Філософія Ніцше зіграла ключову роль для формування ідеології Третього Рейху і продемонструвала всьому світу на що здатна людина "поставлена остронь добра і зла".

**"Падаючого підштовхни"
- Фрідріх Ніцше**

чудовиська, що йдуть з жахливої зміни вбивств, підпалів, розгрому, насилля з гордістю і душевною рівновагою... впевнені, що поети тепер надовго будуть мати тему для творчості і прославляння". Ці слова вже

Про шанування ікон

Василь ЗАГНИБИДА,
член Науково-апологетичного
товариства св. Іустина Філософа

З давніх-давен православний люд поклоняється святим іконам на знак шанування, уваги та благоговіння. Таке пояснення було дано на VII Вселенському соборі: поклоніння - тільки одному Богу; зображенням святих - тільки шана. Отже православне богослів'я в усі часи дотримувалося заповіді: "Богу твоєму одному поклоняйся і Йому Одному служи". Протестанти ж, наголошуючи на інших заповідях Божих, звинувачують в її порушенні православ'я, яке про цю заповідь завжди пам'ятає. Звернімось до деяких біблейських настанов і свідощтв, які протестанти залишають непомітними.

Запитання про припустимість або неприпустимість іконошанування - складне своєю багатогранністю. Воно містить масу цілком конкретних і роздільних запитань: чи припустимі зображення взагалі? чи припустимо зображення священних духовних реалій або зображення Бога? чи можна використовувати зображення з месіонерськими цілями або при молитві? чи припустимо показувати знак шани перед цими зображеннями? чи можна

думати, що поклоніння, яке звершується перед зображенням, приймається Богом? і чи можуть ці зображення бути святими і чудотворними?

Наведемо дослівне формулювання біблійної заборони на зображення: "Твердо дотримуйте в душах ваших, що ви не бачили ніякого образу в той день, коли промовляв до вас Господь на горі Хориві з середовища вогню, щоб ви не розбестилися, і не зробили собі статуї зображення якого-небудь кумира, що представляють чоловіка або жінку зображення якої-небудь худоби, що на землі, зображення якого-небудь птаха крилатого, який літає під небесами, зображення якого-небудь плазуна, що плазує по землі, зображення якої-небудь риби, що у водах нижче землі... Бережіться, щоб не забули ви завіту Господа Бога вашого, який Він склав з вами, і щоб не робити собі ідолів, які зображують що-небудь..." (Втор. 4, 15-18, 23).

Цей текст Второзаконня є поясненням другої заповіді: "Не роби собі кумира і ніякого зображення того, що на небі вгорі, і що на землі внизу, і що у воді нижче землі; не поклоняйся їм і не служи їм, бо - Я Господь Бог твій" (Вих. 20, 4).

Отже, як бачимо, було заборонено будь-яке зображення. Але якщо дивитись на Біблію очима протестанта, то і сам Господь Бог виявиться "порушником" Своєї ж заповіді. Він то сказав, що не можна робити зображення плазуна - і Він же наказує вилити мідного змія (Числ. 21, 8-9).

Не можна зображати тварин - і ось Єзекиїль бачить храм

небесний, в якому є різні зображення херувимів з людськими і лев'ячими обличчями (Єз. 41, 17-19).

Від Бога також виходить повеління вилити херувимів з крилами і поставити їх у храмі.

Отже відповідь на одне із поставлених запитань звучить чітко: зображення - допустили. Зображення були у старому завіті, до зображень вдаються і самі протестанти. Буквальне виконання цієї заповіді призвело б до знищення всього живопису. У монотеїстичній системі, яка не визнає втілення Бога в людині, не може бути релігійної довіри до людей. Якщо Христос - не Бог, а лише пророк, то людина занадто далека від Бога, і, звичайно, не має права претендувати на володіння атрибутами Творця. Але якщо Син є Бог, якщо Ісус із Назарету єдиносущний Вишньому, то це означає, що людина достойна Боговтілення, вона є такою дорогою в очах Сотворителя, що не може бути відкинена від Богообразності. У втіленому Синіві Божому явилась любов, яка створила світ, а людина з самого початку створена, за образом і подобою самого Творця. А якщо так, то вона здатна до творчості. Отже, богословська перепона для релігійного обґрунтування творчості людини скасовується самим Втіленням.

Далі. Чи допускається за Біблією зображення священних реалій, духовного світу і самого Бога?

З обережністю, але допускається: "І зроби із золота двох херувимів, карбованої роботи, і зроби їх на обох кінцях кришки... там я буду відкриватися тобі і говорити з тобою над кришкою посеред двох херувимів, які над ковчезом одкровення..." (Вих. 25, 18.22). Це повеління передовсім вказує на можливість зображення духовного тваринного світу мистецькими засобами. Херувими були зроблені і для прикраси Єрусалимського храму: "І зробив (Соломон) у давірі двох херувимів з оливкового дерева... І обклав він херувимів золотом. І на всіх стінах храму навколо зробив різьблені зображення херувимів" (3 Цар. 6, 23, 28-29). Принагідно зазначимо, що у палаці Соломона таких зображень не було (2 Пар. 9,15-20; 3 Цар. 7, 1-11),

отже вони мали саме релігійне призначення, а не були просто прикрасою. Такі самі херувими було зроблено і для другого храму, зведеного замість зруйнованого Соломонового храму (Єз. 41, 17-25), в якому був Христос і назвав цей храм своїм домом (Мк.11, 17).

Що ж до зображення Бога, то слід нагадати, як Святе Писання пояснює неприпустимість зображень: "Твердо дотримуйте в душах ваших, що ви не бачили ніякого образу в той день, коли промовляв до вас Господь" (Втор. 4,15). Але ж після того побачили образ. "Про те, що було від початку,... що бачили

своїми очима..., бо життя явилось і ми бачили, і свідчимо, і звіщаємо вам, це вічне життя, яке було в Отця і явилось нам" (1 Ін. 1, 1-2). В євангельські часи сталося те, що Христос прорік словом: "Істинно кажу вам, що багато хто з пророків і праведників бажали бачити те, що ви бачите, і не бачили" (Мф. 13.17). Христа - Боголюдину можна було бачити (по людській природі), а відтак - "Хто бачив Мене, - той і Отця бачив". Отже, що було зовсім неможливим у Старому завіті, уможливилось після того, як невимовне Слово одяглося у видиме тіло. "Бога ніхто не

бачив ніколи; Єдинородний син, Який у лоні Отця, Він явив" (Ін. 1,18). Саме Втілення не лише зробило видимим Бога, а й людей - Боговидцями.

Тому, якщо за минулих часів Бога не можна було зображати, адже "ви не бачили образу", то відтоді як "Він явив" і "ви бачили", зображення Бога у Христі уможливилось.

І ось постає ще одне запитання: якщо зображення припустимі, то з якою метою? Як до них ставитись? Як їх можна використовувати в релігійних цілях?

Напевно, протестанти радше погодились б з позабогослужбовим і позакультовим використанням релігійних зображень. Але ж Самим Христом слово "ікона" вживається без будь-якого негативного відтінку "Чиє це зображення?" (Мф. 22,20) - Запитує Спаситель, вказуючи на зображення кесаря на монеті. (В оригіналі звучить "Чия це ікона?") З цього Спаситель починає

відповідь на запитання про податок кесарю. Отже, Христос використав зображення для роз'яснення Своєї думки. З образу цього дійства Спасителя в історії християнського мистецтва і полягає призначення релігійного живопису - місіонерським за формою та повчальним за змістом. Ікону називали "Біблією для неграмотних". І до-сьогодні, навіть у протестантів "дитячі Біблії" випускають з картинками, а для початкових проповідей використовується відео- і слайдфільми про біблійські події.

Проте якби православні лише проповідували за допомогою зображень, протестанти примирилися би з цим. Та чи припустимо використовувати ікони під час молитви? Нагадаємо, що храмові зображення херувимів були присутні з давніх давен. Але чи звертали увагу на них люди під час своїх молитов? Чи зважали древні ізраїльтяни на ці зображення під час богослужіння, адже підкреслимо, зображення херувимів були просто перед очима молящих під час поклоніння Богу.

Зображення нагадують про Бога і тим самим побуджують до молитви. VII Вселенський Собор, пояснюючи іконошанування, визначив, що зображення мають бути всюди, - щоб частіше людині нагадувати про Спасителя. І сьогодні, проходячи повз храм, людина хоч і не зайде до нього, проте здалека промовить: "Господи допоможи...". І що більше буде приводів до таких молитов - тим краще.

Звичайно, можна молитися всюди, але щоб перейнятися молитовним почуттям, Господь дав Ізраїлеві храм і святе місто Єрусалим.

Хоч і можна молитися завжди, але для особливої молитви було виділено суботи і свята. Єрусалим, храм, закон побуджували до молитви і поклоніння Богу, тому і стали предметами релігійного шанування євреїв. ("Поклонюся храму святому Твоєму" (Пс. 5.8); "коли піднімаю руки свої до святого храму Твого") (Пс. 27.2). За логікою протестантів, Псалмоспівець тут просто явно порушує заповідь: "Богу одному поклоняйся". Іншого разу він знову признається, в тому ж гріхові: "Як я люблю закон твій" (Пс. 118. 97). Як же він посмів побожно любити щось, окрім Бога? А Ісайя говорить: "І закон на землі Його буду уповати" (Іс. 42.4). То невже ж Ісайя язичник, що уповає на Закон Божий, а не на Бога?

Чому потрібно при молитві звертатися до Єрусалимського храму? - Можна було б запитати древніх євреїв так само, як і сьогоднішніх православних ("Навіщо

молитися повернувшись до ікон?"). Людина може не відчувати особистої потреби в тому, щоб молитва супроводжувалася зовнішніми проявами почуття благоговіння. Але все одно слід визнати, що молитва православних перед видимими святинями невідома Біблії. До того ж "молитись у присутності" або молитись, навіть звертаючись до зображення все ж не означає релігійно шанувати зображення. Тому постає інше запитання: чи слід виказувати знак шанування перед зображеннями?

Знову згадуємо, що зображення херувимів було виткано на покривалах, якими завішувався ковчег. І ось перед цим зображенням звершувалися ті самі культові дійства, що і в православних храмах перед ликами ікон.

А чи можуть зображення бути святими і чудотворними? Біблія нам пояснює і це. Для того, щоб виготовити всі приналежності скинії, і в тому числі ікони херувимів, Бог наповнив Веселиїла Духом Святим (див. Вих.31.1-11). Коли ж скинія була готова, - Мойсей отримав повеління Боже: "Візьми елею помазання, і помаж скинію й усе, що в ній, і освяти її і все приладдя її, і буде свята"(Вих. 40.9). До приналежностей входили і зображення херувимів; отже ікони херувимів освячені і святі.

Так само у православ'ї вважається, що іконопис є служіння, яке потребує духовної зібраності і благодатного Богоспілкування. Отже і в православ'ї ікони освячуються, а не просто ставляться у храмі. І так само у Старозавітні часи Бог діяв через зображення ("Я буду відкриватись Тобі... посеред двох херувимів") (Вих. 25.22). Він і понині діє через ікони. "Коли одного разу я відійшов до пречистого образу Гої, Котра народила Тебе... Ти сам, перед тим, як встав, став видимим мною всередині мого жалюгідного серця, зробивши його світлом. І тоді я взяв, що маю тебе в собі пізнавально", - говорить про свій духовний досвід преп. Симеон Новий Богослов.

Про те, що Бог може творити чудеса через святі зображення, у Писанні сказано цілком очевидно: "І зробив Мойсей мідного змія, і виставив його на прапорі, і якщо вжалить кого змія, ужалений глянувши на нього, залишався живим" (Числ.21.9). Отже тут йдеться про чудотворне зображення. Але якщо зображення не Спасителя, а ворога роду людського могло діяти цілюще (люди, дивлячись на зображення свого ворога, і взиваючи до істинного Бога зцілялися), то чи не значно природніше очікувати допомоги, звертаючись за милосердям перед образом Істинного Спасителя?

В здоровому тілі... ?

Священик Сергій ЦьОМА,
кандидат богослів'я,
голова Науково-апологетичного
товариства св. Іустина Філософа

Мens sana in corpore sano", - говорили древні римляни, - "В здоровому тілі - здоровий дух". Термін sanos із латини перекладається буквально як цілий, неушкоджений, здоровий, здравомислячий. Цим терміном у медицині користувалися протягом багатьох століть, вважаючи його найадекватнішим для визначення оптимального фізичного стану людини. Розробляючи нову науку про здоров'я наприкінці 60-х рр.. С.Павленко та С.Олійник дали їй назву "санологія", але медична громадськість запропоновану розробниками науку не сприйняла, чим прирекла її на забуття. У середині 80-х рр.. Ізраїль Іцхакович Брехман, обґрунтовуючи методологічні основи здоров'я, ввів новий термін - "валеологія", який етимологічно пов'язав з латинським словом "valeo" - бути здоровим, тим самим ігноруючи термін "sanos", що, на думку філологів, значно краще виражав би назву предмета про здоровий спосіб життя, оскільки "vale" - "будь здоровий" римляни говорили у формі прощання, не акцентуючи уваги на самому здоров'ї людини. Щось схоже до нашого "прощавай" або "до зустрічі". Виходячи з цього, деякі "богословствуючі" уми спромоглися розіграти класичну сцену викриття бісовщини, мовляв Ізраїль Іцхакович у центрі нового навчального предмета поставив язичницького бога Ваала, якому в жертву приносили немовлят і якого вавілоняни називали (Валу, Велу, Белу, залежно від місяця проживання), або ще гірше чорта, диявола,

котрий латиною пишеться valgius.

Протистояння між сповідниками нового шкільного предмета і свідомими християнами на теренах України розпочалося фактично одночасно із впровадженням цієї "диковинки" до програм загальноосвітніх шкіл, але з часом напруженість почала вгасати, школярі, зважаючи, перестали жалітись батькам на незвичний предмет, ортодоксальні батьки, не маючи змоги вплинути на реальний стан речей, змушені миритись із вимогами сучасності. Так із незначними перепонами в житті наших дітей вкоренився новий предмет - валеологія.

Офіційно, валеологія - це "наука про здоров'я" і теоретично вона повинна викладати правила гігієни, здорового способу життя й основи екологічної грамотності. Так мало б бути за задумом, але на практиці у цілком слушні гігієнічні поради постійно вкрапляються окультні за змістом рекомендації та поради. Не можуть розробники нового предмета зосередитись на поставленому завданні, - викладати основи гігієни й засобів для зміцнення здоров'я школярів. Упорядники підручників постійно намагаються засвідчити свою обізнаність у царині релігії, філософії, культурології та етнографії, що власне і спричиняє постійні суперечки навколо згаданого предмета.

Звісно, оздоровлення плоті слід починати, насамперед, із душі, з цим згодні всі. Про це говорив Христос, проповідували апостоли і всі християнські подвижники. З цим погоджуються і сповідники інших релігій, навіть атеїсти любляють згадувати приказку древніх римлян про здоровий дух. Тому нічого шкідливого, на думку сучасних освітян, у програмі валеологічного курсу немає.

До того ж, за словами самих валеологів, при розробці нового предмета науковці намагаються дотримуватися позаконфесійного принципу, а тому не можуть і не повинні догоджати інтересам якоїсь конкретної релігійної конфесії. І нехай би воно було й так. Та не так сталося, як гадалося. Пишуть розділи та корегують програмні плани валеології не машини, а живі люди, а вони не позбавлені релігійних симпатій і філософських уподобань, тому і трапляються в підручниках "про здоровий спосіб життя" цілі опуси про спілкування з космічними духами та уфологічні міфи.

В здоровому тілі... ?

У цих же підручниках читачам демонструється зневажливе ставлення до Християнства. У деяких підручниках це подано зухвало, в інших - тактовніших авторів, доводилося навіть зустрічати компліменти і "повітряні поцілунки" на адресу Християнства, але знову ж таки за наявності відвертого блуду з окультизмом. Також дослідження в галузі християнського віровчення сучасних валеологів виявляються настільки мізерними, що написані ними похвали на адресу Православ'я частіше бувають образливими ніж прийнятними.

Для прикладу наведемо дослідження шановних С.Гладкого та О. Ніколаєнка у підручнику з валеології для вищих навчальних закладів: "Цілющий вплив на тіло здійснює "свята", тобто освячена у церкві вода. Як свідчать новітні дослідження науковців, її вживання має позитивний для здоров'я ефект не лише завдяки самонавіюванню віруючої людини, але й внаслідок біоенергетизації ("зарядження") води учасниками обряду".

Можливо, це і є той самий "науковий" підхід до вирішення релігійних питань. Але цікаво, де викладачі нового предмета відшукали таких дослідників, такі досліди і нечувані пристрої для вимірювання зарядженості води "служителями культу". Це скорше з галузі сучасного "біо-окультизму", ніж лабораторних досліджень. Неважко помітити авторські

с т а р а н н я

задекларувати перед читачем свій "безпристрасний атеїзм" при розгляді даної теми, оскільки у згаданому "обряді" валеологи не бачать ніяких зовнішніх чинників, окрім самонавіювання віруючих та біоенергетизації води "батюшками".

На цьому любителі здоров'я не зупиняються, а продовжують глузувати з традиційного Християнства, нібито віддаючи данину поваги домінуючій на теренах нашої держави релігії. Так, інший автор валеологічної статті береться тлумачити промову Христа: "Хто вірує в Мене, у того, як сказано в Писанні, з утроби його потечуть ріки води живої" (Ін.7;38). Для автора ці слова Спасителя є звичайним прикладом проповіді уринотерапії, мовляв, про цілющі властивості сечі тут говорив Христос, а не про благодатні дари Святого Духа. Невже потрібна велика віра в Христа, щоб відбувався природний процес сечовиділення? Чи про це ж говорив Спаситель у розмові з самарянкою, коли обіцяв воду після якої не відчуватимуть спраги? Навряд чи хто з віруючих Православної Церкви може без обурення читати ці рядки, а подібних прикладів профанації християнського вчення задля розширення навчального матеріалу з валеології можна наводити безліч.

Наступний уривок, в якому автор зважає дари, принесені на жертвник валеології різними релігійними течіями, черговий раз демонструє читачеві релігійні симпатії упорядників підручника: "... у даному випадку, мова йде не стільки про побутову релігійність широких народних мас, скільки про такі релігійно-містичні традиції, як окремі школи в даосизмі, буддизмі, а також йога, гностицизм, суфізм, каббала й ін. Число послідовників цих вчень було невеликим, але результати їх напружених пошуків помітно впливали на розвиток культури. Спадкоємницею цієї групи вчень у ХХ ст. є Агні-Йога або Жива Етика, яка являє собою спробу синтезу релігії, філософії, науки, культур Сходу та Заходу. Питання про здоровий спосіб життя посідає у ній важливе місце, і його вирішення авторами вчення має комплексний характер".

Особливого контрасту наведеній цитаті додає наступний уривок із того ж самого посібника, але адресований явно в сторону Християнства: "Говорячи про негативний вплив релігії на здоров'я людини, слід згадати й про недотримання санітарно-гігієнічних норм під час відправлення релігійного культу (цілування хрестів,

ікон, мощей, обряд причастя, хрещення), нерідко призводив до поширення серед населення різноманітних інфекційних захворювань". Хто читав твори Олени Блаватської, той відразу помітив у наведеній цитаті стиль мислення улюбленої багачки окультистки. Блаватська дозволяла собі порозмірковувати про антисанітарію, розведену християнами на землі з їх цвинтарями, які вже давно потрібно знести екскаваторами, і моцями, які негайно потрібно спалити. Наскільки відомо, трапляються випадки зцілення людей від причастя Святих Христових Тайн і чудотворних ікон, а ось випадків зараження у храмі інфекційними хворобами якраз не зафіксовано.

Наукову неохайність валеологів видно із пропагування ними на сторінках своїх підручників Порфирія Іванова. Похваляючи "Бога Землі" - а саме так іменував себе Порфирій, - упорядники підручників по валеології, зазвичай, втрачають здатність критичного аналізу там, де вона необхідна. При викладенні системи упорядники валеологічних підручників зосереджують увагу студентів на обливанні та купанні в холодній воді. Із захопленням наводять слова Іванова про ходіння босоніж, про шкідливий вплив куріння та пияцтва на організм людини, але не говорять жодного слова про його доктрину. Навряд чи не знали високоповажні та високоосвічені автори валеологічних статей про психічну нерівноваженість (шизофренічність) "Великого наставника", про лікування його в закладах для психічно хворих. Щоб переконатися у розумових відхиленнях Іванова, варто лише взяти до рук його нередатовані записи. З валеологами, які захоплюються і пропонують іншим захоплюватись ученням Іванова можна погодитися лише в тому, що він був дійсно незвичною людиною. Навіть серед психічно хворих. Більшість останніх іменували себе царями, князями, графами, деякі навіть пророками. Порфирій, відкинувши зайву скромність, відверто заявив про власну божественну природу. Вважаючи себе богом і творцем Землі, він послідовникам розповідав про втілення Бога

Отця в його особі. Говорив про власне безсмертя, обіцяв здоров'я тим, хто його шануватиме: "Якщо віриш цьому вченню, то проси мене як Вчителя: "Учителю мій дорогий, дай мені здоров'я!" Проси з душею і серцем, і ніколи ображений не залишишся, а все, що належить, отримаєш". Що має цікавити студентів в особі Іванова? Якщо обливання, - то корисні властивості холодної води відомі людині з давніх-давен. Навіть словами про шкідливість куріння та пияцтва "бог бугра" (так себе величав Іванов - С.Ц.) нічого нового не сказав людству, відповідно нічого валеологічно важливого у феномені Іванова немає. А ось хворобливо шкідливого досить багато. Навіть у самій деструктивній секті з активною проповіддю пороків можна знайти світлі сторінки, якими прикривається срамота. Тому, перед тим як пропагувати молоді якогось із новоявлених месій, слід усе добре зважити.

Чи на користь учневі серйозне захоплення системою, яка рекомендується шкільними підручниками, чи не призведе до пагубних наслідків?

На превеликий жаль, сьогоденні підручники з валеології буквально переповнені окультними збоченнями і наводити їх тут немає потреби.

Про них уже багато написано, а студенти й учні з ними добре знайомі. Невтішні також усні лекції з валеології, на них якраз і надходить найбільше скарг зі сторони школярів та їхніх батьків. Виховані в атеїстичному дусі та під впливом новомодної окультної літератури учителі, і своїм підопічним часто нав'язують облудний світогляд. На заняттях з валеології трапляються і практичні вправи для поглиблення свідомості та спілкування з "Космічними Духами", медитації для укріплення внутрішніх таємних сил і розкриття чакр. Усе це подається під знаком новітніх наукових методик.

Звичайно, не всі викладачі валеології надають перевагу окультизму у своїх підходах до викладення нового предмета. Багато пересічних валеологів сумлінно подають основи здорового способу життя, не вдаючись до окультних мудрувань. У самих же підручниках,

Бог бугра - так називав себе Порфирій Іванов

В здоровому тілі... ?

схвалених Міністерством освіти, є маса цікавих, корисних і навіть необхідних для засвоєння матеріалу. Усі ці чинники змушують замислитися перед тим як у черговий раз бідкатися на нововведений предмет та дорікати всім причетним до нього. Тому, при розгляді, а тим паче критичі нового предмета, слід передусім зберігати тверезість мислення, щоб у нігілістичному пориві не відкинути всіх тих позитивних наукових надбань, які клопіткою працею та зусиллями багатьох, у тому числі і православних упорядників, були зібрані, систематизовані і зрештою, видані.

Хоча зовнішня напруженість, протистояння між прихильниками нового предмета і віруючими більшості християнських конфесій спала, та не втрачає своєї гостроти питання: яку позицію мають займати православні християни щодо нового шкільного предмета? У народі говориться: "Крапля дьогтю псує бочку меду". У даному випадку співвідносіть окультного дьогтю та наукового меду змушує християнську громадськість знову і знову зосереджувати свою увагу на скандальному предметі.

З огляду на всі свідомі та несвідомі погіршеності керманічів валеології, слід зазначити, що сама по собі ідея нового предмета не несе ніякого негативного

навантаження, в задумі валеології не передбачено нічого окультного, магічного чи сатанинського. Все це нашаровується завдяки тим освітянам, які мають безпосередній вплив на розвиток предмета. Окультизм, що впевнено володіє умами сучасної інтелігенції, проникає своїми ідеями у всі сфери діяльності соціуму. Незалежно від ниви на якій трудиться поборник окультизму, кожен по своїх можливостях привносить від плодів своєї праці. Якщо в царині класичних наук, що вже існують тисячоліттями, сучасні "науковці" примудряються клонувати нові окультні теорії, то розробникам нового предмета просто сором не викласти на сторінках валеологічних підручників ідей, якими сьогодні живе значна частина сучасної інтелігенції і тих, хто себе такою вважає. Доля валеології сьогодні "в руках" її упорядників, і від них великою мірою залежить, яким шляхом розвиватиметься ця наука, - чи дійсно вона утвердиться як наука про здоров'я і здоровий спосіб життя, чи поведуть її керманічі широким окультним шляхом, що на даному етапі досить успішно робиться.

P.S. Насамкінець хочеться згадати слова англійського класика Г. Честертон, який у свою чергу попереджав, що "...надмірне піклування про здоров'я завжди призводить до нездорових речей".

Благодать чи децибели ?

**Роман ТАДРА ,
Костянтин МОСКАЛЮК,**
члени Науково-апологетичного
товариства св. Іустина Філософа

Цікаво, чи замислюємося ми, слухаючи музику, яку силу вона може собою нести? Як вона може впливати на людину? Здавалося б, відповідь проста. Але це далеко не так.

Музики нейтральної по своїй суті не буває, щонайменше вона містить якийсь емоційне навантаження, в разі ж цілеспрямованого її використання несе в собі величезну силу впливу на людину.

Всім відомо про силу 25-го кадру, який,

омінаючи людську свідомість, впливає на її підсвідомість. Один із найвідоміших випадків використання ефекту 25-го кадру відбувся у звичайному кінотеатрі, при перегляді звичайного фільму, де кожен 25-й кадр, візуально якого зовсім не видно, був рекламою охолоджуючого напою. Після такого фільму глядачі вийшли у фойє і розкупили весь напій. Такий звичайний приклад впливу спецтехнологій на людську підсвідомість.

Але повернімось до музики, без якої сучасне людство себе практично не мислить, оскільки вважає його найпопулярнішим засобом для вираження своїх почуттів. У даний час уже ні в кого не

виникає сумнівів, що музика певним чином впливає на емоційний стан людини. За обробку звукової інформації відповідальна скронева частина мозку, розташована над слуховим каналом.

З розвитком науки розвиваються і вдосконалюються засоби та різні психофізичні технології впливу на людську підсвідомість. Проведемо паралель між використанням 25-го кадру на відео та використанням іноземних мов за допомогою аудіокасет. Деякі організації, котрі займаються навчанням іноземних мов за допомогою аудіоносіїв обіцяють швидке оволодіння іноземною мовою. Чимало із таких фірм прямо вказують на використання ними спеціальних технологій впливу на

підсвідомість. В даному випадку можна говорити про певну користь, хоча й досить умовно, оскільки наслідки такого втручання належним чином ще не досліджувались. Проте, подібні технології не завжди використовуються в корисно-побутових цілях. Такий непомітний і водночас досить ефективний вплив відразу взяли на озброєння спецслужби та різного роду шахраї, в тому числі і релігійного спрямування. Чимало деномінацій неопротестантського толку на своїх богослужіннях "великими дозами" годують своїх вірних "важкою" рок-музикою під супровід якої викрикують незамислуваті слова "Я без ума от Иисуса Христа",

Благодать чи децибели ?

"Х-халілюя" пританцьовують, бігають по приміщенню, кричать, трясуться у конвульсіяx. У цьому ми пересвідчилися на власні очі відвідавши одне з таких "богослужінь".

Зайшовши до великої зали, ми побачили картину, яка нас просто вразила. Більша частина людей перебувала в якомусь незрозумілому стані, який у декого викликав навіть втрату свідомості, так що місцева охорона розносила по місцях, в прямому розумінні цього слова, найбільш активних "стяжателів Святого Духа".

Розуміючи, що це не Дух Господній виробляє таку чудасію постає питання: що вводить людей в такий стан жажливої екстазії? Виявляється, та ж таки музика, якою заповнена більша частина таких зібрань. Музика звучить дуже голосно і основними інструментами є ударні та бас-гітара

(улюблені інструменти рок-співаків). На такому "богослужінні", як і на рок-концерті звучання музики та її ритм не є сталими, а поступово нарастають, під час кульмінації і стається психологічний зрив публіки.

Основною дієвою силою такої музики є ритм (біт) у поєднанні з басами (низькими частотами). Коли біт дорівнює 1,5 удару на секунду і супроводжується тиском низьких частот (15-30 герц), то він може вводити людину в стан екстазу. Якщо ж цей ритм рівний 2 ударам на секунду, то людина впадає в танцювальний транс. Медична група Боба Ліренса категорично стверджує що:

"Низькочастотні коливання, створені за допомогою бас-гітари в поєднанні із силою біту, сильно впливають на стан спинномозкової рідини. Ця рідина, у свою чергу, безпосередньо впливає на залози, які регулюють секрецію гормонів. У результаті порушується рівновага статевих та надниркових гормонів, так що різні функції морального самоконтролю опускаються нижче порогу терпимості, або цілком нейтралізуються". Сприяння музичного ритму пов'язано і з функціями слухового апарата. Проте основна дія спрямована на мозок і розрахована на подавлення свідомості. Аналогічний стан психіки може викликатись і за допомогою хімічних наркотиків. Виявлено вплив музики на нейроендокринну функцію, зокрема, на рівень деяких гормонів у крові, що відіграють надзвичайно важливу роль у

формуванні емоційних реакцій.

Вплив музики на стан людини пояснюється виникненням резонансу музичних хвиль у певних структурах людського тіла. Звукові сигнали, потрапляючи в резонансну частоту, що відповідає фізичним характеристикам тієї чи іншої структурної одиниці тіла, справляють на неї стимулюючий чи пригнічуючий вплив.

Російські дослідники зафіксували, що після десятихвилинного прослуховування рок-музики семикласники на певний час забували (хто знав) таблицю множення. Японські журналісти в найбільших токійських рок-залах задавали

учасникам концерту всього три простих запитання: "Як вас звати? Який зараз рік? Де ви знаходитесь?" Як не дивно, жоден з опитуваних на ці запитання відповісти не міг.

"Домінуючий ритм" спочатку охоплює руховий центр мозку, а потім стимулює деякі гормональні функції ендокринної системи, що призводить до негативних результатів.

Проте на своїх зібраннях неопротестанти використовують не лише музику, а й цілий ряд інших методів психологічного впливу. В розпізнанні спроб цього впливу необхідно звертати увагу не лише на зміст, а й на форму повідомлень, які спрямовуються до слухачів.

Дуже важливою є прихована інформація, що міститься в образах. Сказати слово або вчинити дію, які б так заторкнули струни нашої душі, щоб ми раптом побачили дійсність у спотвореному всупереч нашим інтересам вигляді.

За оцінками американських психологів, наприклад, мова жестів налічує 700 000 чітко розрізняваних сигналів, в той час як найповніший словник англійської мови містить не більше 600 000 слів. Тож не варто розраховувати на те, що можна свідомо прийняти й проаналізувати всю інформацію, яка приходиться до вас у вигляді повідомлення. Увесь сенс маніпуляції полягає в тому, щоб максимальна кількість інформації впливала на вас, обминаючи вашу свідомість.

Також неабиякий результат дає метод беззаперечних тверджень. Твердження в будь-

якій мові означає відмову від обговорення, оскільки влада людини чи ідеї, що може піддаватися обговоренню, втрачає всяку правдоподібність. Ці псевдозапитання, звичайно, є твердженнями. Вони формують свідомість натовпу в одному напрямі. Псевдовідповіді тільки знову підтверджують те, що говорить оратор, оскільки повторення є найсильнішим твердженням. Подібним методом і

пастирі в неопротестантських деномінаціях втовкмачують людям "божественні істини".

Знаходиться під тривалою дією такого "коктейлю" різних психологічних впливів вкрай небезпечно, - стверджують вчені. В неопротестантських же деномінаціях такі "ігри" займають більшу частину

всього зібрання. Випадково?

Напевно, таки ні.

Тож ті, хто відвідував подібні "богослужіння" чи надалі їх відвідуватиме, нехай чесно в собі розбереться, від чого буває "так харашо" і не звалює все на Духа Святого.

Віра і марновірство

Андрій ГОЛОВКОВ,
член Науково-апологетичного
товариства св. Іустина Філософа

Віра - невід'ємний елемент нашої психіки. Ми знаємо, що за своєю природою невіруючих людей не буває. Марновірство - це викривлене спрямування нашої віри і зароджується воно, ще у ранньому дитинстві, коли ми починаємо пов'язувати певні події нашого життя з якимись прикметами. Такі надумані зв'язки виникають від прагнення людини зрозуміти взаємозв'язок між речами і явищами, який існує в цьому світі. Потрібно пам'ятати, що марновірства - це скоріше, наші забуті дитячі страхи та фантазії, які, часом випливаючи з підсвідомості, спотворюють життя людини, проявляючись у різних формах, оманливих символах та діях. Природа не терпить порожнечі, і там, де немає істинної віри з'являються її штучні замітники. Практично неможливо боротися з марновірством, якщо немає стрижня справжньої віри. Без стійкої опори, без критерію істинності, людина зі своїм спотвореним уявленням про Бога і світ завжди впадає у крайнощі та сама для себе і свого середовища створює власні моделі віри, що, як показує життя, всі вони "ламаного гроша" не варті.

Марновірства є давніші, як-от чорна кішка, порожні відра, щасливі і нещасливі числа та дні, але часом і самі стаємо свідками народження нових марновірств. Пів біди, якщо люди невіруючі бавляться прикметами та амулетами, проте зовсім інша річ, коли християни, люди церковні підтримують застарілі і створюють нові марновірства. Усі святі отці застерігали від марновірств і неодноразово наголошували на їх згубності та безглуздості.

"Багатом з християн, - говорить святий Василій Великий, - здається справою нешкідливою слухати тлумачників прикмет. Чхнув хтось на слові і кажуть: "це має значення". Хтось позаду назвав мене на ім'я, нога посковзнула при виході, зачепився одяг - усе це перешкода. І люди вельми відомі, що живуть в очікуванні на Суддю з небес, холоднокровно впадають у цей згубний порок. Але слухай, відкинутий народ, що

вдався до цього. **Ще** здавна, згідно із законом Мойсеевим, чаклування, волхвування, ворожба, ворожіння за польотом птахів (авгурство - авт.) відкинуті як винаходи демонів. Сказано: "Не ворожіть і не гадайте" (Лев. 19:26); "бо мерзенний перед Господом усякий, хто робить це, і за ці ось мерзоти Господь Бог твій проганяє їх від лиця твого" (Втор. 18:12-14). Хто може радитися із заповідями Божими? Тому при міркуванні, чого не слід робити, непристойно брати собі в радники, навіть не в радники, а в навчителі і законодавці, істот нерозумних. Птах не знає своєї власної безпеки, що ось уже перед очима; а тобі він сповіщає про майбутнє? Вилетівши з гнізда, щоб принести пташенятам поживу, нерідко повертався він ні з чим; а для тебе став він правдивим пророком, і марний рух птаха став одкровенням майбутнього!

Якщо за дією демонів птахи літають для твоєї спокуси; то не сиди і не дивися з відкритим ротом на демонські примари, і не віддавай себе під вплив диявола. Він, якщо одного разу уловить душу, що легко захоплюється на погибель, більше не випустить її зі своїх рук, а віддасть її на всяку злу справу. Але і ворон, що кричє і орел, що кружляє, за недостатчею здобичі приводять у страх марновірне серце людини. Ворог так знущується над людиною, що якщо показала чорна кішка, виглянув собака або вранці зустрівся людина, хоч і найдоброзичливіша, але з пошкодженим правим оком або стегном, вона відскочить, відвернеться і замружить очі. **Що** може бути гіршого ніж таке життя - усе підозрювати, у всьому бачити перешкоду, коли все має підносити її душу до Бога?".

Аналогічне висловлювання й Іоанна Золотоустого в його проголошенні: "Хто, виходячи зі свого будинку, зустрічає кривого або кульгавого і розуміє це як прикмету, той мислить справами сатанинськими, бо не зустріч з людиною робить день нещасливим, а гріхове життя". Досить великий часовий проміжок віддаляє нас від святигелів, які писали ці наставницькі слова, але й сьогодні ми бачимо як люди кидаються, наче від прокаженого, від людини з порожнім відром.

У слові на новоліття святий Іоанн Золотоустий говорить: "Понад усе засмучують мене ігри, які сьогодні відбуваються... і які сповнені розпусти і

нечестя, тому ті, хто займається ними позначають дні, ворожать і думають, що якщо перший день року вдасться їм провести у radoшax і задоволенні, то і весь рік минатиме у такому дусі. Але рік буде щасливий у всьому для тебе не тоді, коли ти нап'єшся у перший день, а коли і в перший, і в інші дні робитимеш угодне Богові. Якщо ж, зненавидівши чесноти, чекатимеш собі щастя від початку місяця і числення днів, то не буде тобі нічого доброго. Помічати дні не згідно з християнською

мудрістю - справа язичницьких заблуджень". **Що ж спостерігаємо сьогодні?** Те саме про, що згадує святий Іоанн Златоустий. Головне, добре почати тиждень, місяць, рік... Мабуть, найбільше це марновірство допомагає магазинам горілчаних виробів.

Викриваючи марновірство, за яким певні дні вважають щасливими, а інші нещасливими, святий Іоанн Златоустий застерігає: "Диявол, прагнучи припинити наші подвиги чесноти і згасити в нас добрі наміри душі, вселяє нам думку приписувати успіхи і невдачі у справах дням. Якщо хто вірить, що день щасливий або нещасливий, той у "нещасливий" день не старатиметься про добрі справи, вважаючи, що з несприятливості дня марно й трудитися, бо і так ні в чому не встигне. Тоді і в "щасливий" день він нічого не робитиме, сподіваючись, у щасливий день йому не зашкодить власна недбалість. Отож, як перше, так і друге шкодить його спасінню. Іноді безрозсудно, а іноді з безнадії, він проводить своє життя у бездіяльності та злі. Отже, ми повинні уникати підступів диявола і не дотримуватися днів, ненавидячи одні із них і люблячи інші".

Різкі викриття проти амулетів та марновірних діянь для оберігання від хвороб і нещастя ми зустрічаємо в глумаченнях святого Іоанна Златоустого на Перше послання до Коринфян: "Після шлюбу, - зазначає він, - якщо народиться дитя, ми бачимо безліч символічних дій, вартих висміювання: чи говорити про перев'язки,

брязкальця, червону пряжу та багато чого іншого, що свідчить про велике безумство, тоді як не слід покладати на немовля нічого іншого, крім Животворчого Хреста. Тимчасом сьогодні хрест, навернувши всю вселенну, перемігши диявола і знищивши всю силу його, залишається зневаженим; а тканинам та іншим подібним привіскам довіряється безпека немовляти. Чи не соромно вам? Скажіть мені: чи зрозуміли ви коли-небудь, як диявол з раннього віку людини мало-помалу розставляє свої тенета і вдається до своїх хитрих методів? Смішне і комічне навіювання сатани, втім, не тільки до сміху, але й до гієни приводить тих, хто спокушається! Якщо таке відбувається у язичників, то це зовсім не дивно, а коли це стається з тими, хто поклоняється хресту, долучається до невимовних Таїнств і які досягли певного рівня досконалості, проте водночас тримаються таких ганебних звичаїв, - це гідне щирих сліз... **Що сказати, - говорить в іншому місці святий Золотоуст, - про тих, які прив'язують до ніг і голови мідні монети Олександра Македонського? Скажи мені: чи це наші надії?** Як

після хреста і смерті Господньої ти покладаєш надію спасіння на зображення язичницького царя?". Читаючи ці настанови сучасників Золотоустого, в черговий раз переконуєшся у безплідності теорії еволюції, принаймні

щодо психології та духовності. Сьогодні, практично в кожній оселі над дверима висять віники-обереги. На них серед квасолі та кукурудзи, що за новим народним повір'ям нібито захищають від усіх бід і напастей, трапляється хрест, або ікона Богородиці. Чи замислюються люди, коли купують такий віник з іконою? Сюди відносяться і східні "нецьки" та "очі" - сині скельця на мотузочках.

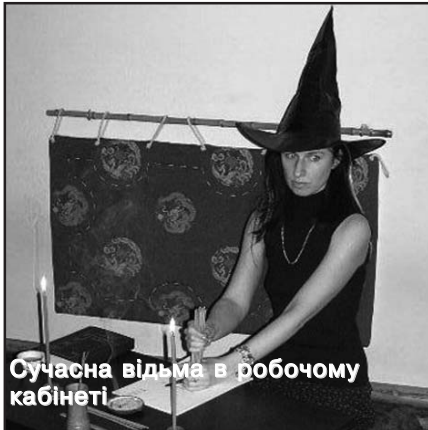
Марновірства супроводжували людство протягом усієї історії, але в різні часи вони набували різної масштабності. Сьогодні це питання стоїть надто гостро, бо у людей душі спорожніли у безвір'ї. До періоду

войовничого атеїзму, марновірств, тим паче церковних було значно менше. Професор А.Козаржевський щодо цього зазначає: "Довоєнні прихожани в більшості своїй встигли одержати мінімум духовних знань ще до 1917 року, добре знали церковну службу і були вільні від багатьох марновірств, що набуло нині розповсюдження: свічки передавали не тільки через праве плече, не простягали складених долонь при словах "мир усім", не розрізняли "добрих" і "злих" ікон Божої Матері, не ставили свічок до ікон тільки заради досягнення якихось конкретних милостей зверху, не ходили всією громадою з невірними на кладовище у перший день Великодня, знаючи,

що для поминання спочилих Церква встановила Чотиридесятницю. Віруюча інтелігенція не поєднувала християнських переконань з антихристиянською містикією - астрологією, теософією, реріанством та іншими вченнями. У храмі стояли спокійно, навіть на думку не спадало ходити, розштовхуючи людей. Не було заведено відвідувати різні храми, особливо у свята. Трималися свого приходу, добре знали один одного, у кожного було звичне місце молитви. У храмі панувала атмосфера доброзичливості: нікому не робили зауважень, злобно не шипіли на жінок з непокритою головою. Храмові прибиральниці не поводитись із віруючими гордовито, по-господарському, не псували настрою віруючим грубими зауваженнями".

Однак, певні примітивні псевдохристиянські байки перекочували до нас із минулого-позаминулого століть, і сьогодні ширяться містами і селами України. Про їх "живучість" нагадують нам повчання архієпископа Никона (Рождественського). "П'ятдесят років тому, коли я ще вчився в духовному училищі, сільські хлопці, мої однолітки, принесли мені від руки переписаний листок, під заголовком "Святий лист". У ньому говорилося, що в святому граді Єрусалимі поблизу гробу Господнього був почутий голос із неба: "Уражу

весь світ бідую!". А щоб ця біда не трапилася, наказувалося читати, переписувати і розсилати прикладену до листа молитву. При цьому обіцялося щастя тому, хто перепише дев'ять таких молитов і розішле своїм знайомим, а хто цього не виконає, того уразить біда. І ось сільські хлопці старанно переписували цю безграмотну молитву і забезпечували нею своїх ближніх, у тому числі і мене. Пам'ятаю, що ця молитва видалася мені дуже безграмотною і навіть еретичною, і я роз'яснював своїм друзям, що вірити їй не потрібно, що треба молитися тими молитвами, які є в церковних книгах, а не якимись таємними заклинаннями, невідомо ким розповсюджуваними. Уявіть собі, що це марновірство з молитвою і "Святим листом" живе й досі! І тепер мандрує ця молитва по святій Русі-Україні, і тепер ретельно переписують її на дозвіллі простакуваті люди і посилають всюди, уявляючи, що цим самим роблять добру справу! Недобросовісні автори подібних висловів не бояться бути лжесвідками про Бога, як говорить

Сучасна вільма в робочому кабінеті

святий апостол Павел (1 Кор. 15;15).

В іншій, подібній листівці читаємо: "Цей лист знайдений за іконою у Почаївській лаврі. Лист цей писаний золотими літерами Самим Ісусом Христом. Хто цей лист хоче прочитати, то він сам розкривається, потім

знову закривається в швидкому вигляді (?) і повертається в собор за образ святого Михаїла". Далі в листі (як і в усіх інших листах такого роду) містяться погрози та обіцянки: "Хто не віритиме цьому листу, той буде проклятий, а хто даватиме переписувати і прочитувати лист, то хоч би мав стільки гріхів, як на небі зірок і в морі піску або на землі трави, то все проститься йому, а хто цей лист має і не дає переписувати іншим, той буде Богом покараний і вигнаний з Царства Божого. І хто матиме цей лист на війні, тому жоден ворог не зашкодить, а хто цей лист носить при собі, той скрізь буде щасливий і одержить

Царство Боже".

Як усе просто: візьми клапоть паперу з напівграмотним листом, що написав якийсь мрійник від імені Христа, - і будеш неушкодженим на війні... Бідні та неосвічені простаки, що вірять подібним вигадкам! Отримавши такий "лист", належить спалити його як писання нерозумного, що осмілюється навіть на Господа Бога лжесвідчити, а тому від кого такий лист отримано належить дати чітку відповідь, що лист його спалено, і вірити тому писанню грішно...". Сьогодні, благо, вже є комп'ютери, не потрібно від руки переписувати. Виходять цілими в'язками брошури від імені невідомих старців і стариць, звісно ж, без церковного благословення.

Марнівiрство - це марна віра. А такою вона може бути, якщо людина переоцінює земні речі, і надає їм важливого духовного значення. Це може бути не лише щодо прикмет, а й стосовно людей, особливо тих, які самі наголошують на своїх надзвичайних властивостях і вибраності. Таких сьогодні не бракує.

Нині астрологічні прогнози, гороскопи та пророцтва набули значного поширення, їм надаються різноманітні привабливі форми: від лаконічної газетної пам'ятки для бізнесменів до яскравої телепередачі; від вишукано-витончених ворожінь по "І Цін" ("Книги Перемін") до псевдонаукового комп'ютерного прогнозу; від тоненької брошури, з якої можна "дізнатися" про своє минуле і майбутнє життя, до кабалістичних розгорток карт Таро, вивченню яких пропонується присвятити довгі роки.

Такий інформаційний тиск на людину має на меті, по-перше, привчити до думки про наперед визначення сліпої долі, генетичної заданості, карми всього життя; по-друге, відвернути людину від думок та молитви до Бога, від прагнення жити не по своїй зіпсованій волі, а по волі Господа. Такі передрікання пропонують "спасительні рецепти", які власне підпорядковують життя людини "князю світу цього", а пропагування окультизму, теософського, реріханського, йогічного, даоського, буддйського, тантристського та багатьох інших світобачень заступають дорогу до Бога. Особливо небезпечні для сучасної людини прояви неоязичництва - знахарі, екстрасенси, біоенергетики, йоги, цигуністи і відверті чаклуни. Між знахарством, магією, екстрасенсорикою та чаклунством годі шукати різниці. У всіх цих випадках "цілитель" посилається на силу, яку

вважає він, можна одержати від зірок і духів, дерев, рослин, каменів та інших довколишніх предметів.

Дехто може послатися на древні вірування, мовляв з давніх-давен люди обожнювали природу. Але ж для язичницької свідомості все, що бачило око уявлялося живим, одушевленим; і оскільки ці предмети або явища шкодили їм або надавали благо, то, не маючи ясної віри в Бога - Творця світу, вони у всьому уособлювали богів добрих або злих; визнавали над собою силу цих богів і, не маючи можливості захиститися від них, вдавалися до різних чаклунів, знахарів, волхвів по допомогу у протистоянні таємничим силам природи. Так укорінялася віра в чаклунів, що виражалася в магічних діях. Особливо вплив чаклунів виявлявся у ключових моментах життя: на весіллях та похоронах, при хворобах та вирушенні в дорогу, у випадках смерті або зустрічах з незнайомими людьми.

І ця віра в чаклунів не знищилася з прийняттям християнства. Минуло тисячоліття відтоді, коли святий Володимир просвітив нашу землю світлом Христового вчення, та чаклунство не зникло. Воно ще володіє умами багатьох людей. І сьогодні люди ще вірять чаклунам, остерігаються та прагнуть у різний спосіб задобрити їх. Не цураються цього гріха й освічені люди, що вдаються до ворожбитів та "ясновидців", які займаються викликанням душ померлих тощо.

Насправді, всі подібні "біоенергетики" самі стають іграшками в руках диявола. За певні знання, які чаклуни і знахарі отримують від нього, вони змушені розплачуватися своїми душами та душами своїх клієнтів, "зачарованих" ними. Слово "задаровують" тут не випадково. Такі, з дозволу сказати, лікарі зазвичай вельми привабливі, навертають до себе людей, в буквальному розумінні цього слова. Проте не слід ототожнювати знахарство з гомеопатією та використанням народною медициною корисних властивостей рослин, мінералів; з лікуванням масажем та гімнастикою, за допомогою яких можна запобігти багатьох недуг.

Принаймні слід бути надзвичайно обережним і перед відвідинами "народного цілителя", намагатися якомога більше дізнатися про нього, розібратися у витоках його "лікувального методу". Навіть використання молитов, хреста і наявність в оселі ікон не є гарантією того, що перед вами справжній цілитель, а не шахрай, або, що ще гірше, - сатаніст. Звичайно, завжди краще пора-

дитися зі своїм духівником про намір таких відвідин. Пригадаймо слова Спасителя: "Багато хто скаже Мені того дня: Господи! Господи! Чи не Твоїм ім'ям ми пророкували, і чи не Твоїм ім'ям бісів виганяли, і чи не Твоїм ім'ям багато чудес творили? І тоді скажу їм: Я ніколи не знав вас, відійдіть від Мене, хто чинить беззаконня" (Мф. 7:22-23).

Звертатися до чаклунів - великий гріх. Сам Бог про тих людей, які звертаються по допомогу до чаклунів через пророка Ієремію говорить: "І ви не слухайте своїх пророків і своїх віщунів, і своїх сновидців, і своїх чаклунів, і своїх волхвів, які говорять вам... Бо вони пророкують вам неправду" (Єр. 27:9-10).

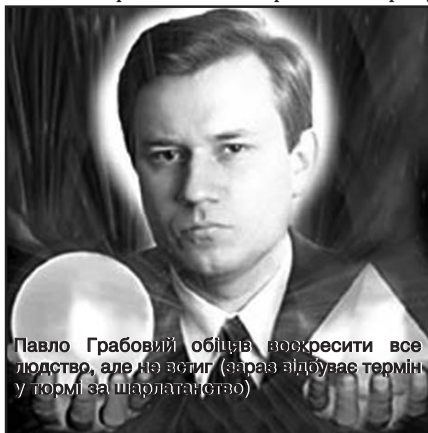
За постановами Вселенських Соборів слід відлучати від спілкування церковного як самих чаклунів, так і тих, хто шукає у них допомоги. Ось що сказано про таких людей у 61 правилі VI Вселенського Собору: "Ті що вдаються до чаклунів..., щоб дізнатись від них, що захочуть їм відкрити, підлягають правилу шестирічної епитимії". Загалом, чаклунство віддаляє нас від світла Христової істини, ускладнює наше життя, послаблює нашу віру в Бога, в силу молитви, тримає нас у тенетах пустовірства.

Підступи диявольські такі розмаїті, що пересічній людині їх важко розпізнати. Навіть багато досвідчених старців та подвижників бували спокушувані сатаною і впадали в тяжкі гріхи, а тому святий апостол Павел у своєму посланні до Коринфян, застерігаючи від псевдоучителів, сказав, що іноді і сам сатана прибирає образ Ангела світла, а тому трапляється, що і служителі його прибирають вигляду служителів правди (2 Кор. 11:14-15). Про які явлення сатани у вигляді Ангела світла і про яких його служителів говорить апостол? Зрозуміти це звичайній людині важко, а оберігати себе від спокус диявольських ще важче.

Святий апостол Павел говорить про те, що сатана для спокус благочестивих людей може іноді постати в образі світлого Ангела і під виглядом добрих справ може їх спокушати, вводити у гріх. Лихі люди, в яких вселився злий дух, є служителями цього духу і виконавцями волі сатани. І ось вони, навчені злим

духом для спокушування простих людей, можуть здаватися благочестивими, прибираючи вигляду служителів правди. Таких випадків не бракує серед людей і розпізнати їх дуже непросто.

Для роз'яснення цього візьмемо розповідь із життя преподобного Микити, затворника Печерського. Це було в Києво-Печерському монастирі при ігумені Никоні. Один із ченців, Микита, просив ігумена благословити його трудитися усамітнено, у затворі. Ігумен же, послаючись на молодість інока, відхилив, те прохання, а наставляв його, що він має у трудах разом з братією приносити користь і що для спасіння своєї душі приймати подвиг над свою силу не слід, щоб не загордитися та не впасти в тяжкий гріх. "Служивши з братією, - наставляв ігумен, - за своє смирення ти одержиш нагороду від Отця Небесного". Але Микита

Павло Грабовий обіцяв воскресити все людство, але не зміг (зараз відбуває термін у тюрмі за шарлатанство)

не послушав ігумена, а вчинив так, як того прагнув - пішов у затвор, усамітвився і молився, хоч протягом певного часу таки не уникнув спокус диявольських. За високу самооцінку інока, за попущенням Божим, диявол з'явився до нього з невимовними пахощами. Микита почув голос його, що ніби молився разом з ним, а самого його не бачив. Спокусившись таким баченням, Микита мислив про себе: "Якби то не був Ангел, то не став би зі мною молитися", і почав просити, щоб він з'явився йому. Тоді почув голос, що говорить: "Не з'явлюся тобі, тому що ти молодий, щоб ти не загордився і не спокусився". Затворник зі сльозами сказав: "Ні не спокушуся: ігумен навчив мене не слухати бісівської омани, твої ж повеління всі виконуватиму". Тоді душолюбний змії - диявол, оволодів ним і сказав йому: "Неможливо людині, будучи у плоті бачити мене. Зараз же пошлю я ангела свого, щоб був він разом з тобою, а ти виконуй волю його". Лиховісний дух негайно ж з'явився перед ним в образі Ангела, і Микита, побачивши його, впав і поклонився йому як дійсному Ангелу. Біс же сказав йому: "Відтепер ти не молись; читай книги, так розмовлятимеш з Богом; тим що приходитимуть до тебе говоритимеш повчання, а я постійно молитимуся Творцеві за спасіння всіх і твоє".

Затворник повірив бісу, і ще більше спокусився, перестав молитися, став старанно читати тільки старо-завітні книги. За навчанням біса він вивчив напам'ять Старий Завіт і всі іудейські книги, а Євангеліє, апостольські книги ніколи не читав і чути про них не хотів та й іншим не давав говорити про Новий Завіт. Він постійно бачив біса у безперестанній молитві і радів, думаючи, що за нього молиться Ангел Божий.

Розмовляючи з тими, хто приходив до нього, про користь Писання для душі, він почав навіть пророкувати. Слава його ширилася, тому що слова його збувалися. Якось він послав сказати князеві Ізяславу, що сьогодні буде вбито князя Гліба Святославовича у Заволоні, і що йому треба швидше послати сина свого Святополка на престіл до Новгороду. Як Микита сказав, так і сталося. По кількох днях надійшла звістка про вбивство князя Гліба. Після цього і пішли чутки про затворника Микиту, його прозорливість, і стали його слухати князі та бояри.

Біс майбутнього не знає і майбутнє передбачати не може, але він навчав злих людей убивати, красти та інших неподобств, а про те, що траплялося, сповіщав затворника, а той, у свою чергу, тим, хто приходив до нього.

Оскільки затворник Микита не читав благодатних книг - Святого Євангелія, вчення Господа нашого Ісуса Христа, Діянь і Послань святих апостолів, - то всі преподобні отці Печерські дізналися, що він спокушений бісом. Прийшовши до нього, вони старанно молилися і своїми молитвами відігнали від нього біса, і той, втративши силу, уже не являвся йому. Коли вивели Микиту із затвору і попросили його розповісти що-небудь із Старого Завіту, той клятвено запевняв, що він ніколи не читав тих книг, які знав раніше напам'ять, і довелося ще навчати його грамоти. Коли молитвами преподобних Микита опам'ятався, то гірко плакав і довго сповідував свої гріхи. Після цього він жив стримано, смиренно, покірливо й у всіх добрих справах був обережний. Чоловіколюбець Господь, побачивши його покаяння, за колишні його добрі справи простив йому його гріхи. Згодом Микита став єпископом Новгородським, і за богоугодне життя

Господь прославив його чудесами; а по смерті, через чотириста п'ятдесят років, знайшли його нетлінні мощі, від яких за його молитвами донині відбуваються чудеса та зцілення.

Ця розповідь пояснює слова святого апостола Павла, як сам сатана для спокус прибирає вигляду світлого Ангела і вводить в оману духовно недосвідчених людей.

У місті Філиппи, коли святий апостол Павло зі своїми супутниками, апостолами Силою, Лукою і Тимофієм ішов у молитовний дім, зустрілася їм одержима духом віщування служниця, яка через прорікання приносила великий прибуток своїм господарям. Йдучи за Павлом та іншими апостолами, вона кричала: "Ці люди - раби Бога Всевишнього, вони сповіщають нам шлях спасіння".

Так тривало багато днів і тоді апостол Павло звернувся до нечистого духа і наказав: "Ім'ям Ісуса Христа повелюю тобі вийти з неї!" І в ту ж мить дух вийшов; після чого служниця перестала провіщати, і розповідати про таємні людські справи" (Дій. 16:16-18).

Нинішні віщуни, які живуть між звичайними людьми і яким простий люд вірить за браком досвідченості, мов між пшеницею плевел, сіють ворожнечу і

призводять до порушення найважливішої заповіді Божої: люби Бога і ближнього свого, як самого себе. Ці віщуни, ворожбити, або знахарі живуть майже в кожному населеному пункті. Пересічна людина у нещасливих випадках нещастя чи будь-якій втраті часто звертаються до їхніх послуг. Саме у таких ворожбитах криються злі духи; через них різна ворожнеча і ненависть приходять до християн. Знахарі, або ворожки тим, хто приходять до них, повороживши, вказують, що їхні сусіди, саме такі-то і такі-то люди, своїми навроченнями або чаклунством навели на них різного роду нещастя, а тому в їхньому будинку постійно хворіють, помирають або померли, зле ведеться в господарстві. Людям, не позбавленим язичництва, ворожбити радять молитися і приносити жертви таким-то злим духам. Православних теж ворожки не відпускають просто так, а радять, у таких-

В сучасному шаманізмі, як і в політиці - головне серйозний імідж

то церквах або каплицях поставити певну кількість свічок, бо лихо спіткало тому, що в тих церквах або каплицях не було ними поставлено свічок до певного часу в році; привчають вірувати, що саме ця каплиця або церква у разі невиконання ними пожертвувань свічками може спричинити хвороби.

Серед ворожбитів та знахарів, які прикриваються хрестом, православними іконами та молитвами, трапляється, що слова, які вони провіщають дійсно збуваються. Ми пам'ятаємо, як учинив апостол Павел із жінкою, яка духом скверни пророкувала правду про апостолів. На відміну від людей святих, більшість сучасного люду є досить легковірним, і, почувши децицію правди з уст ворожбитів-провидців, цілковито покладаються на їхню волю і беззастережно вірять усім їх словам.

Як наслідок, люди, прийшовши отримати допомогу у складних життєвих ситуаціях отримують тягар ненависті до ближніх, на яких укаже ворожити. Цим самим сучасні чаклуни сіють між людьми розбрат і чвари, ворожнечу, ненависть та різні негаразди. Знахарям диявол відкриває для спокушення людей лише такі людські вчинки, через які можна посіяти в сім'ї ворожнечу і порушити злагоду. Ворожки за таємничим навіюванням нечистого духа обмовляють багато безневинних людей. Отже, ворожки та знахарі є виконавцями забаганок диявола, як сказав Господь: "Ваш батько є диявол; і ви хочете виконувати похоти

батька вашого. Він людина бивцею був споконвіку і не стоїть в істині, бо істини немає в ньому. Коли він говорить неправду, від себе говорить, бо він неправдомовець і батько неправди" (Ін. 8:44).

За висловом Спасителя, ворожити, знахарі є діти диявола, і він живе в них. Якщо вони ворожать або чаклують, то все роблять за повелінням ворога роду людського. Дух неправди, під впливом і владою якого перебуває більшість знахарів, невідчутно для них самих, ошукує простих людей, відводить їх від любові Божої, применшує віру в Бога і надію на Нього - єдиного істинного помічника. Потім ворожки за навіюванням диявола, тим, хто приходить до них для ворожіння, обмовляють їхніх ближніх, безвинних сусідів, нібито вони щось украли в них, нашкодили їм, зіпсували, наслали різні

хвороби і тим самим змушують їх порушувати найважливішу заповідь - любов до Бога та ближніх.

Диявол завжди піклується про те, щоб ми ворогували з ближніми, лихословили, лаялися, проклинали, гнобили одне одного, в сім'ї не мали миру і злагоди, щоб діти повставали на

батьків, а батьки на дітей, брат на брата, чоловік на дружину, дружина на чоловіка, і такими чварами доводили одне одного до різних гріхів, аж до самогубства; тоді диявол радіє і веселиться, спостерігаючи, як ми виконуємо його бажання і чинимо за волею його. Ось які справи йому бажані! Чому він радіє, для чого через своїх провісників відкриває злі і добрі таємні людські справи? Для того, щоб між людей вкинути ворожнечу, посіяти серед пшениці плевели і позбавити рабів Божих вічного блаженства, Царства Небесного, зробивши їх достойними вічних пекельних мук.

Браття православні! Нам, християнам ніколи не належить ворожити, навіть жартома, ні на картах, ні іншими якимись способами, - то справа бісівська. Якщо хтось ворожитиме навіть для жарту, непомітно для

Серйозні чаклуни

До якутських шаманів і сьогодні їздять українські нардепи

нього ворог може діяти і через це ввести його в оману, прищепити йому звичку ворожити та чаклувати, за це в нього може вселитися нечистий дух, і така людина може стати справжнім лжепророком, знарядям бісівським.

Ворожба (Лев. 20:27; Втор. 18:10-12; Гал. 5:20; 1 Тим. 4:1) є великий гріх і мерзота перед Богом. Ворожки, якщо не припинять чаклувати і не покаються в тому, не зможуть спасатися. Ті ж, хто вірить ворожкам, ходять до них із проханнями, також не можуть спасатися, якщо не покаються. Вони загинуть, як загинули Саул і сини його, бо

сказано: "Так помер Саул за своє беззаконня, яке він учинив перед Господом, за те, що не дотримався слова Господнього і звернувся до чарівниці із запитанням, а не звертався до Господа. За те Він і умертвив його" (1 Пар. 10:13-14).

Всі ми повинні стримувати дітей, дружин та ближніх своїх, щоб вони не ходили до знахарів, ворожок. Кожному, хто турбується про своє спасіння, належить знати: "... не потрібно тобі те, що приховано" (Сир.3:22). Не шукай знань про щось таємне чи майбутнє. Для спасіння потрібно вірувати, виконувати заповіді Господні, очищати своє серце, а не цікавитися понад належне. Бажання знати сокровенне - небезпечно, бажання відкрити майбутнє - ще небезпечніше. Та й за переконання простого люду ворожки, знахарі як люди негідні, вмирають без покаєння; смерть спіткає їх раптово. Часто вони вмирають від нещасних випадків або самогубства. За словами апостола Павла, кінець їх буде по ділах їхніх" (2 Кор. 11:15).

Просвітлені Святим Духом, істинно прозорливі, богомудрі святі отці таємні лихі справи людські ніколи не відкривали іншим. Якщо ж з волі Божої і відкривали утаємниченості, то самого винуватця ні в крадіжці, ні в убивстві ніколи не оголошували. Господь Бог не заповідав нам відкривати чужі гріхи і засуджувати

людей. Бог дав нам найважливішу заповідь: любити Бога і ближнього свого.

Найбільшим скарбом для християнина є любов до ближнього і навіть до ворогів, а не здатність ворожіння та вгадування.

Список використаних джерел:

1. Біблія. Книги Священного Писання Старого та Нового Завіту. Видання УПЦ-КП, - К., 2004.
2. Василій Великий. Творения. Т. 1-3. МДА, 1911.
3. Иоанн Златоуст. Полное собрание творений. Т. 1-12 С.-Пб... Духовная Академия, 1898.
4. Тертуллиан. Избранные сочинения. М., "Прогресс" 1994.
5. Преподобных отцев Варсануфия и Иоанна руководство к духовной жизни. М., Донской монастырь, 1993.
6. Святитель Феофан Затворник. Письма к разным лицам. М., ТСА, 1995.
7. Архимандрит Никон (Рождественский). Православие и грядущие судьбы Руси. Псково-Печерский монастырь, 1994.
8. "Помощник и Покровитель" т.-1-3. Псково-Печерский монастырь, 1993.
9. "Вера, Надежда, Любовь" т.-1-3. Донской монастырь, - М., 1993.
10. Пролог, 1856 г.
11. Требник, 1834 г.
12. А. Ч. Козаржевский. Церковно-приходская жизнь Москвы 1920-1930-х годов. Газета "Татьянин День" № 3,1995.

Адвокатська практика святого

Юрій ДОРОШЕНКО,
магістр права,
магістр журналістики

Вселенський учитель Святий Іоан Золотоустий, один із засновників Константинопольського патріархату, блискучий оратор і релігійний полеміст, є надзвичайною за колоритом постаттю, яка виділяється навіть серед низки непересічних мислителів і проповідників східнохристиянської Церкви. Він має почесний титул "вселенського вчителя". Крім Золотоустого, цим високим ім'ям Церква вшанувалася ще всього двох своїх діячів: Св. Василя Великого та Григорія Богослова. "Золотоустий" - це також титул, отриманий святим за надзвичайне красномовство та офіційно закріплений Церквою на Халкидонському соборі у V столітті. У церквах і понині правиться літургія Іоана Золотоустого. Святитель Іоан відомий не лише віруючим християнам, його спадщиною цікавляться, захоплюються навіть світські науковці, літератори, а останні слова святителя на цьому світі "Слава Богові за все!", сказані у вигнанні та страшних фізичних муках, стали справжнім символом віри та незламності. Але мало кому відомо, що за освітою та фахом, якщо оперувати сучасними термінами, Вселенський вчитель і Константинопольський архієпископ був адвокатом і мав певний час практику!

Відомо, що Іоан Золотоустий народився 347 року в Антіохії (тодішній столиці Сирії) на Сінгонській вулиці, де, до речі, за переказами, певний час жив апостол Павло. На той час близько половини з 200 тисяч антіохійців вважали себе християнами. Батьки Золотоустого також сповідували християнство. Батько Іоана був значним воєначальником, але помер, коли він був ще дитиною, тому виховувала майбутнього святого мати - Анфуса. Вона всю себе присвятила синові, а головне, вона розуміла важливість навчання. Оскільки в той час, за розпорядженням імператора Юліана, у християнських школах заборонялося викладання вищих наук, вона змушена була віддати Іоана на навчання до язичницьких вчителів, перед тим зародивши синові любов до своєї віри та посіявши у його душі знання

Священного Писання. Коли Іоану виповнилося шістнадцять років, його вчителем став знаменитий учитель красномовства, софіст Ліваній - "останній ідеолог муніципальної аристократії", як назвав його відомий дослідник Георгій Курбатов [1]. Ліваній свого часу риторичну освіту здобув в Афінах, викладав у Константинополі, а його працями захоплювався навіть імператор. Існує переказ, ніби великий античний красномовець, уже на смертному одрі зізнався, що назвав би Іоана своїм наступником, якщо б його не "вкрали" християни. Риторська освіта в ті часи була майже тотожною юридичній освіті.

Золотоустий не був сліпим учнем. Він зовсім по-іншому підійшов до мистецтва краси слова. "Священне Писання не прагне до краси слів або їх поєднання, воно має в собі Божественну благодать, яка повідомляє блиск і красу словам його", - зауважував Святий. Уже з цієї цитати видно (не кажучи про глибинний аналіз текстів промов), що Іоан засвоївши всю класичну, та, до певної міри, на той час схоластичну систему вміння добре говорити, змістив акценти та запропонував свій підхід до цього виду мистецтва. По-перше, він повністю відкидає, коли на перше місце ставилася форма побудови речень і тексту. Для нього важливішим є не чіткий розрахунок, а "Божественна благодать", тобто замість раціонального виступає уперед інтуїтивне, підсвідоме, ірраціональне. Отож і не дивно, що Золотоустий, ставши єпископом, сприймав свій талант до красномовства лише як засіб нести до людей Слово Боже. До речі, майже всі численні праці Святого, які дійшли до наших днів є якраз усними виступами, записаними стенографами та відредаговані автором. У Росії 1898 року було здійснене повне видання творів Іоана Золотоустого, яке налічувало аж дванадцять томів! І це лише праці, що дійшли до наших часів і були перекладені російською мовою.

Двадцятирічний святитель, закінчивши курс навчання, не одразу пішов по шляху служіння Богові - він зайнявся адвокатською практикою! На той час ця професія, для людини, що володіла словом і мала амбіції, давала змогу легко досягнути успіху. Серед отців Церкви, які пройшли такий же шлях були: святі Василій Великий і Амвросій Медіоланський.

"Це зайняття зразу ввело Іоана в бурхливу круговерть життя, і він став обличчям з тим світом неправд, підступів, образ і поневолень, ворожості та брехні, сліз і злорадств, із яких складається звичайне життя людей і яких він не знав у мирному домі своєї благочестивої матері. Це зворотний бік життя, хоча й

був чужим його незіпсованій душі, однак дав йому можливість познайомитися з тією прірвою неправд і пороків, яка часто прикривається брехнею та лицемірством, але на суді виступає у всій своїй потворності, і ця саме суддівська діяльність і дала Іоану пізніше можливість змальовувати пороки з такою нещадністю, яка, оголюючи їх у всій мерзотності, тим самим породжувала невимущену відразу до них. Адвокатство, разом із тим, привчило його до публічного ораторства, і він зразу виявив на цій ниві такі блискучі успіхи, що ним захоплювався його старий учитель Ліваній. Молодого адвоката, вочевидь, очікувало блискуче майбуття: його ораторство здобувало йому широку популярність, яка давала йому великі кошти, разом із тим відкривало дорогу до вищих державних посад", - так пишуть про цей період життя Золотоустого дослідники [2]. Вони навіть не приховують, що тоді майбутній святий міг регулярно разом із друзями відвідувати цирк, інші видовища, одним словом, вести не надто благочестивий спосіб життя.

Відомий факт, що Ліваній, читаючи ще школярські промови Іоана не втримався та вигукнув: "Щасливі імператори, що царюють в такий час, коли світ володіє таким дивовижним письменником" і додав, що його учень у промові "з мистецтвом судового слова поєднав силу ораторських доказів"! [3]

Ми маємо підстави тепер припускати, чому Іоан вибрав цей фах і також спробувати відповісти на питання, чому він через деякий час покинув

адвокатуру? Як уже зазначалося, його батько помер дуже рано і святий виховувався матір'ю. Молодий жінці (коли помер чоловік їй було всього двадцять років) довелося нелегко. Існує інформація, що вона змушена була постійно відстоювати в різних інституціях, в тому числі і в судах, своє право на майно. Зазіхали

переважно родичі та близькі. Молодий Іоан бачив усі судові поневіряння матері, що раніше тривали роками, тому, можливо, у нього і виникло ще з дитинства бажання стати вдалим адвокатом, аби відстоювати свої та людські права. Крім релігійних мотивів, Золотоустий, на нашу думку, мав ще одну підставу, щоб покинути юридичну практику - це переконання відсутності соціальної справедливості у тогочасній правовій системі. Він з обуренням писав про те, що в судах того часу "виконуються закони, сповнені різноманітними беззаконням і насильством".

Після кількох років адвокатської практики Іоан дійшов до тієї межі, коли твердо вирішив змінити світський одяг на чорне вбрання християнина. Сталося це під впливом його товариша дитинства - Василя, який був іноком. Пізніше, у своїй відомій книзі "Про священство" він так згадував свого приятеля, що зумів

вплинути на його вибір: "Багато було у мене друзів, щирих і вірних, які знали та непорушно дотримувалися законів дружби, але з багатьох один перевищував усіх інших любов'ю до мене. Він завжди був спільним супутником моїм: ми вчилися одним наукам і мали одних і тих учителів; з однаковим бажанням і ревністю займалися красномовством і однакові мали бажання, що витікали з однакових занять" [4].

Під впливом праведного життя свого друга Золотоуст відкрив і для себе церковний світ. Приймавши хрещення у двадцять два роки, Іоан назавжди зв'язав себе з Церквою та служінням Богові та людям. Він закрився в будинку матері та постійно молився. Колишній красномовець узяв на себе навіть обітницю утримання від розмов. Бажаючи ще більше наблизити душу до Бога, Золотоустий провів близько шести років спершу пустельником, а потім живучи в печері, де упокоював тіло та безперестанно молився. По поверненню до рідної Антіохії, єпископ Мелетій рукопоکлав Іоана у дияконський сан, а коли йому виповнилося 39 років він був висвячений у пресвітері. Тоді ж Іоан став відомий пастві, як церковний оратор, бо до того звертався до неї з роздумами на релігійні теми тільки письмово. На свою шалену популярність як проповідника він реагував стримано, кажучи: "Не потрібні мені не оплески, ні хвилювання, ні вигуки. Одного бажаю: аби, слухаючи безмовно, виконували мовлене. Це для мене оплески, це для мене похвала" [5].

26 лютого 398 року Іоан був висвячений патріархом Александрійським Феофілом у храмі Святої Софії Царгородської у сан архієпископа Константинопольського. Святий не бажав цього підвищення та не хотів розлучатися зі своєю батьківщиною. Знаючи це, сановники імператора Аркадія, який прагнув бачити на патріаршому престолі чудового оратора, виманили Іоана за місто під приводом відвідання святих місць, посадили в колісницю та проти волі привезли до столиці, де Аркадій особисто у багряній палаті імператорського палацу, повідомив свою волю.

У Константинополі правління на найвищому церковному престолі імперії Золотоустий почав із радикальних кроків, зумовлених його любов'ю до аскетичного способу життя. За свідченням історичних джерел, він наказав винести з багатих патріарших покоїв (їх розкіш пов'язувалася із загальним

прагненням візантійців до блиску): килими, дорогі меблі, різні прикраси та продати їх. На отримані гроші побудував дві лікарні, а що залишилося роздав жебракам і знедоленим. Такі реформи тодішньою константинопольською верхівкою сприймалися неоднозначно, передусім вона вбачала в нововведеннях загравання патріарха з біднотою. Крім того, Іоан постійно докучав заможній частині імперської столиці критичними, гострими проповідями, в яких засуджував їх пишній спосіб життя та закликав дбати про своїх знедолених братів у вірі. Особливо їдкі стріли його зауважень були направлені у напрямок придворних дам, які являлися до храму на службу Богу нафарбованими та просто потопали у прикрасах. Він викривав за несправедний, з погляду Християнства спосіб життя, навіть імператрицю Євдоксію, що мала сильний вплив на імператора. Дійшло до того, що частина єпископів Церкви (тієї партії, що була незадоволена рішучою політикою Золотоустого по очищенню Церкви та наведенню у її житті порядку), за підтримки імператриці, провела Собор в Дубі (передмісті Халкідона), на якому позбавила його сану патріарха. Народ тоді захистив улюбленого пастиря, прийшовши під мури імператорського палацу. Влада, боячись народного гніву, повернула святителя та скликала Собор у Константинополі, де відмінила всі постанови Собору в Дубі. Мир запанував не надовго, вже через деякий час імператриця Євдоксія, знову зібрала невдоволених єпископів на Собор, які вимагали від імператора, щоб той своєю владою змістив патріарха. Зрештою, його заточили під домашній арешт, який він напередодні Пасхи порушив, аби хрестити новонавернених. Це ще більше розгнівило владу та дало підстави 9 червня 404 року арештувати та вислати його з міста. Спершу місцем його перебування владі визначила містечко Кукуз у Малій Вірменії. Здоров'я Іоана було підірване, і під час конвоювання до чергового пункту заслання (Піфіунт, чи Піціус, як тоді називалася Піцунда) він помер 14 вересня (за старим стилем) 407 року у страшних фізичних муках, але сильний духом зі словами на устах: "Слава Богові за все!" Святий Іоан Золотоустий, як твердять дослідники його життя, був єпископом 9 років і майже 7 місяців, із яких 3 роки та 3 місяці провів у вигнанні. 437 року жителі Константинополя, разом із тодішнім патріархом Проклом, зажадали повернути моці архієпископа Іоана

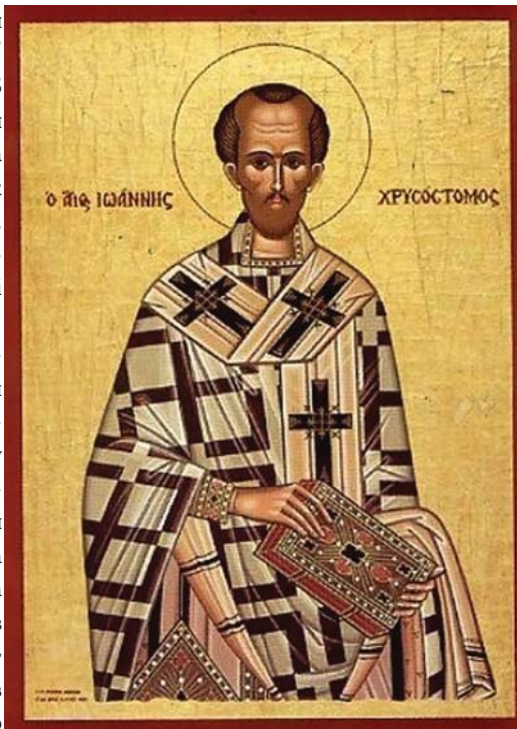
Золотоустого до столиці. Тоді імператором Візантії був уже син Євдоксії - Феодосій. Він підтримав ідею повернення тіла святого та разом із сенатом вийшов зустріти царську колісницю з ним. Феодосій зняв із себе всі відзнаки імператорської влади та підійшовши до священного тіла архієпископа покрити його своєю порфірою. Він звернувся до Золотоустого з молитвою, просячи простити його матір і батька. Під час зруйнування Константинополя латинцями, мощі Іоана Золотоустого були переправлені до Риму, де зберігаються й донині.

У Київській Русі, а пізніше і на території України, твори Іоана Золотоустого, в корпусі християнської релігійної літератури з'явилися досить давно та набули великої популярності. Наші предки їх переписували та

переплітали у збірники "Златоструй", "Ізмарагд" (XIV - XVII століття). В Європі численні промови святителя Іоана були писані та друковані латиною, а у нас, - як тільки з'явилася писемність, були перекладені на слов'янську мову майже одночасно зі Святим Писанням і богослужбовою літературою. Відомо, що досить значне зібрання творів Золотоустого перекладене на церковно-слов'янську мову в XVII столітті у Києво-Печерській Свято-Успенській лаврі. Це були проповіді на послання святого апостола Павла, що перевидані в синодальній друкарні 1894 року. Про те, що українці з великою увагою ставилися до творчого спадку святителя Іоана може свідчити те, як часто митрополит Київський і Галицький Св. Петро Могила посилався на нього у своєму знаменитому Катехизисі 1645 року.

Чому саме твори святителя Іоана Золотоустого (хоч серед святих отців древньої Церкви були й інші чудові проповідники та освічені духовні письменники) набули такого поширення? Для віруючих тут справа простіша. "Св. Іоан Золотоустий своїм життям і смертю залишив

приклад, як треба жити з Богом, як можна досягнути святості, щоб вічно жити на небі й на землі. У численних творіннях святителя і в його житті ми знайдемо відповіді на запитання "чому", яке ми часто ставимо собі і яке ставлять нам. Чому так, а чому не інакше?" - говорить Патріарх Київський і всієї Руси-України Філарет [6]. З людьми менш релігійними складніше. Ну, насамперед, причиною його популярності є беззаперечний талант красномовця та полеміста, навіть на тлі, тогочасного розквіту ораторського мистецтва, заснованого на кращих античних традиціях. По-друге, народна любов, на нашу думку, тісно пов'язана з тими ідеями та авторськими інтерпретаціями вже відомого, які проніс через усе своє життя Золотоуст. Характеризуючи його, як церковно-суспільного діяча,

насамперед слід відзначити, що діяльність, ведена ним, завжди була надзвичайно соціальною. Дехто, характеризуючи погляди, називає Золотоустого соціалістом у європейському розумінні цього слова. Він не був лише внутрішньоцерковним філософом, замкненим на тонкощах догматики; погляди архієпископа стосувалися і суспільних речей. Іоан усе своє життя залишався місіонером, звертався до людей поза стінами храму. Святитель якось навіть сказав, що якщо "не можна бути благочестивим, живучи в місті, то невелика честь християнським устанам, коли потрібно для них покинути місто та бігти до пустелі".

Тут доречно зауважити, що коли ми говоримо про "ідеї" Золотоустого, то слід мати на увазі думку багатьох дослідників його життя про те, що він не був самостійним мислителем у царині християнської догматики, яка в той час ще продовжувала формуватися. Святитель тільки розвивав, поглиблював і популяризував розроблені концепції. На наш погляд, такий підхід Іоана Золотоустого є тим, що в сучасній теорії права зветься "тлумаченням норм права" і пов'язаний зі специфікою

його освіти. Теорія права під тлумаченням норм права (або інтерпретацією норм права) розуміє розумову інтелектуальну діяльність суб'єкта, пов'язану зі встановленням їх точного значення (змісту). Тлумачення норм права складається з двох елементів: з'ясування (розкриття значення юридичних норм "для себе") і роз'яснення (розкриття значення юридичних норм "для інших") [7]. Отож є підстави вбачати у специфіці творчого підходу Золотоустого до християнського віровчення елементи юридичної методології. Він тлумачив церковні приписи та настанови так, як це робили адвокати з нормативними актами того часу.

Можна з упевненістю говорити про значний вплив проповідництва Золотоустого на розвиток європейської правової та політичної думки, особливо її гуманістичної складової. Саме в такому контексті можна шукати рецепцію його поглядів. Науковцям відомо, що у ставленні до земної влади Церква, за переконанням Золотоустого, повинна мати дві функції: опікати бідних і нещасних (ця тема набула особливого поширення в його працях у останній період життя) і закликати державну владу, керівну верхівку суспільства жити за заповідями Божими. Він безкомпромісно вказував імператору та керівникам Візантії на всі моменти, коли вони діяли всупереч вченню Христа і закликав добровільно уникати всіх матеріальних надмірностей, дбаючи про бідних і таких, які потребують допомоги. Так само беззастережно боровся Золотоустий за те, щоб Церква максимально виконувала свої земні функції, як глава Константинопольської церкви, слідкував за тим, аби поведінка духовенства відповідала покликанню. Іоан Золотоустий, ставши ченцем, а пізніше й Константинопольським патріархом, завжди залишався

за своєю суттю адвокатом, тобто захисником. Він був свідомий свого високого покликання захищати бідних перед багатими, а тих й інших - у молитвах перед Богом.

Література:

1. Курбатов Г.Л. Ранневизантийские портреты: К истории общественно-политической мысли. - Л., 1991. - С. 52.
2. Крестный путь Иоанна Златоуста. - М., 2001. - С.364.
3. Жизнь святителя Иоанна Златоустого (Составил Круглов А.В.). - СПб., 2001. - С. 19.
4. Св. Иоанн Златоуст Златоуст. Собрание творений в 12-ти томах. - СПб., 1898. - Т. 1. - Кн. 2 - С. 403.
5. Жизнь святителя Иоанна Златоустого (Составил Круглов А.В.). - СПб., 2001. - С. 57.
6. Патриарх Филарет (Денисенко). Проповіди. - К., 2000. - Т. 2. С. 260.
7. Скаун О.Ф. Теорія держави і права: Підручник / Пер. з рос. - Харків: Консум, 2001. - С. 404-406.

Українська сторінка в житті преподобного Серафима Саровського

Борис САМБОР,
секретар
Свято-Благовіщенського братства

Серед десятків книг житійної літератури преподобного Серафима Саровського виділяється праця вихідця із бідної селянської родини на Тамбовщині митрополита Веніаміна (Федченкова) і за її змістом і за влучною назвою: "Всесвітній світильник". Він дійсно таким був. І скромне місце в тому житті і у всесвітній славі старця Серафима - великого заступника і утішителя народного, займає невеличка, але досить визначальна українська сторінка. Адже саме на землі українській, неподалік від Богом спасаемого града Києва він ще в молоді роки отримав настанову і благословення на своє подальше святе життя.

Свята Православна Церква в 2003 році святкувала 170 років з дня преставлення і 100 років з часу канонізації преподобного Серафима Саровського, в миру Прохора Сидоровича Машніна, великого угодника Божого і чудотворця.

Народився він у повітовому місті Курську (на той час Білгородської провінції) в ніч з 19 на 20 липня 1759 року і у святому хрещенні був названий на честь святого апостола від 70 Прохора, день пам'яті якого відзначається 28 липня за новим стилем.

Новітні дослідники життя Преподобного Серафима Саровського, серед яких визначний історик з міста Сарова В.О. Степашкін, називають цей рік - 1754.

Курськ розташований на річці Тускарі при її впадінні в Сейм. Енциклопедія Українознавства подає, що Курськ уперше згаданий у Літопису 1095 року і був пограничним містом Чернігівського князівства, а Українська Радянська Енциклопедія називає його фортецею Київської Русі.

Батько Прохора, Сидір Іванович Машнін належав до купецького стану, володів цегельними заводами і як підрядник займався зведенням будинків і храмів. Разом з матір'ю Агафією Фатєвіною вони були відомі в Курську своїм праведним життям, допомагали бідним і знедоленим, в гостях у них часто бували курські

священники. В батьківському будинку навіть була окрема кімната для паломників, які ходили по Русі від монастиря до монастиря.

З 1752 року поряд із своїм будинком батько почав будувати величний храм на честь Сергія Радонезького, але не закінчив його. Восени 1760 року він сподобився мирної кончини. Храм будувався за кресленнями геніального італійського архітектора Растреллі, як і Андріївська церква в Києві. Місце під будівництво храму в 1752 р. освятив єпископ Іоасаф (Горленко), український святий (пам'ять - 23 грудня).

На той час маленький Прохор разом з матір'ю, братом і сестрою вже почав відвідувати храми та запам'ятовувати молитви, на руках у брата прикладався до чудотворної ікони Божої Матері "Знамення". Це сталося під час щорічного хресного ходу з цією іконою, що так талановито зобразив на полотні геніальний український художник Ілля Рєпін. Від батьків Прохор успадкував усі їх добрі риси, а особливо християнське благочестя.

Великий вплив на Прохора мала зустріч з одним Христа ради юродивим чоловіком, який жив на той час у Курську. На жаль, ім'я його вже забуто, але славився він великою прозорливістю. При зустрічі з матір'ю й синами, він напрозорив маленькому Прохору велике майбутнє: "Блаженна ти, вдовице, що маєш таке дитя, що з часом стане міцним заступником перед Святою Трійцею і полум'яним молитвеником на весь світ". Цей юродивий почав бувати у їхньому домі і подружився з Прохором, багато розказував йому про Божих святих.

Одного разу показав йому криницю біля річки Тускарі, з якої брав воду преподобний Феодосій Печерський, засновник українського чернецтва, дитинство і юні роки якого також минули в Курську. Розповідав, як важко було Феодосію здійснити свою мрію і потрапити до Києва. Обіцяв Прохору, як той виросте, разом піти до Київських печер і поклонитися преподобним Антонію і Феодосію. Від свого друга юродивого Прохор також почув про перших християнських ченців - пустинників.

Такий благотворний вплив на юну душу майбутнього подвижника укріплював у ній християнське благочестя й прагнення до усамітненого життя, присвяченого

служінню Господу.

Те, що Прохор був наділений Божим провидінням, виявилось вже в дитинстві і першою - це зрозуміла мати. На її очах у віці семи років він упав із високої дзвіниці недобудованого батьком храму і залишився зовсім неушкодженим. Це було перше, але зовсім не останнє диво, явлене Божому обранцю.

Коли Прохор навчився читати, то улюбленими книгами для нього стали великі у шкіряних палітурках "Четві-Мінеї", які колись придбав батько в Києві.

Бажання поділитися скарбами духовної мудрості вело його до товариства, але глибокі внутрішні почуття після прочитаного прагнули усамітнення й бесіди із самим собою.

Серед товаришів з'явилися ті, в яких було бажання стати ченцями та у всьому наслідувати трьох древніх подвижників, названих Великими: Антонія, Арсенія і Макарія. Але всі вони були купецькими дітьми і їм було що залишати в миру.

А поки-що, Прохор, підкоряючись старшому брату Олексію, повинен був брати участь у турботах по примноженню батьківського статку. Олексій

залучив його до праці в лавці - продавця товару, призначений для селянського побуту. Звичайно, його серце не лежало ні до торгівлі, ні до баришів, тому вільний від роботи час він віддавав молитві й читанню духовних книг.

Проте, і спілкування в лавці із селянами мало для Прохора свої позитивні наслідки. Як пише в "Історії України" Н. Полонська-Василенко, "... територія Слобідської України ... охоплювала великий простір землі по лінії Курська-Воронежа на півночі", то безсумнівно, що значна частина населення Курщини була українською. Розповіді селян у лавці про їх подорожі на прощу до Києво-Печерської лаври та інших святих місць у Златоглавому Києві глибоко запали в

душу юного Прохора.

Отож, в серпні 1776 року шестеро молодих паломників вирушили з Курська до Києва. У Прохора на шії був мідний хрест, яким, прощаючись як назавжди, його благословила мати і з яким він уже не буде розлучатися до кінця свого життя. Цей хрест буде знайдено при відкритті домовини з мощами преподобного Серафима перед його канонізацією.

Рішення йти в монастир у всіх шести було твердим, та куди і в який, ще ніхто не знав. Спочатку вирішили йти в обитель преподобних Антонія і Феодосія, засновників Києво-Печерської лаври. За три дні в Києві курські паломники відвідали всі храми, кілька разів спускалися в печери, посповідалися там та причастилися на Літургії Святих і Животворящих Хрестових тайн.

Один із лаврських ченців порадив Прохору сходити в Китаєву пустинь до старця Досифея, який жив у затворі вже двадцять шість років і мав великий дар прозорливості: "- Йди до нього... Відкрий йому своє серце і проси настанови... Старець не полишить тебе і надасть благу пораду".

До Китаєва було лише дев'ять верст.

"- Іди, чадо Боже, в Саровську обитель і там перебувай. Те місце буде тобі на спасіння. Там з Божою поміччю закінчиш свій земний шлях, лише май непрестанну пам'ять про Бога, і постійно призивай ім'я його: "Господи, Ісусе Христе, Сине Божий, помилуй мене грішного". В цьому знайдеш спокій і набудеш душевну і тілесну чистоту..."

Цими словами, які були сказані старцем Досифеем на святій Київській землі, і була вирішена доля молодого Прохора Машніна, він устиг зробити свій доле-носний крок. Річ у тім, що вже 25 вересня 1776 року земний шлях великого старця Досифея скінчився.

З яким рішенням покидав Прохор Машнін Київ, уже тоді він відчував себе ченцем.

Уважний читач має запитати автора цієї статті:

чому він називає прізвище Прохора не Мошнін, як це пишеться у всій літературі про нього, а Машнін.

А тому, що так пише вже згаданий В.О.Степашкін у своїй праці "Преподобный Серафим Саровский: предания и факты", а ще так пишеться в "Трудах Курской губернской ученой архивной комиссии". Бо вони опиралися на матеріалах так званих "Ревизских сказок" по перевірці проживаючих за конкретними адресами у місті Курську в XVIII ст. Якраз у них, що проводилися один раз на 5 років, і записано прізвище Машнін.

На прохання матері він ще два роки прожив у Курську, а напередодні свята Введення Пресвятої Богородиці 20 листопада 1778 року благополучно прибув у Саровську обитель.

Отут знову треба зауважити, що священник І.Бухарев у "Коротких житиях всех святых" пише, що Прохор прожив ці 2 роки в Києво-Печерській лаврі.

Попереду було велике подвижницьке життя довжиною в п'ятдесят чотири роки на Богом береженій Саровській землі, із них сорок сім років - з іменем Серафима, що означає "полум'яний".

Дванадцять разів у видіннях з'являлася преподобному Серафиму Божа Матір, зцілювала його від хвороб і не раз говорила: "Цей - нашого роду". А сам Серафим Саровський у кожній людині бачив образ Божий, і тому кожного прихожого зустрічав словами: "радість моя". На Саровській землі він був духовним лікарем і радником для людей. Своім смиренным словом і настановами, а головне, любов'ю і радістю, він зцілював безліч віруючих, що тисячами йшли до нього.

Не поривалися духовні зв'язки преподобного Серафима з Україною. Яскравий приклад цього - життя преподобного Іони Київського чудотворця, в миру, Івана Мирошниченка, уроженця містечка Крюкова

Полтавської губернії. Як і кілька років тому Прохор Машнін, так і Іван Мирошниченко, прийшов до Києва з надією отримати пораду, в який монастир йому поступати. Під час молитви у Великій Успенській церкві Києво-Печерської лаври перед чудотворним образом Богородиці йому був поданий знак іти в Саров до преподобного Серафима.

Прибувши в його пустиньку в Саровському лісі, Іван почув такі слова: "Чому ти так зваликав з прибуттям? Я ж тебе вже два роки чекаю". Вісім років прожив Іван в Сарові. за цей час було започатковано основи його духовного життя, він мав благословіння навчитися істинного чернецтва й творіння умної молитви. Але незадовго до своєї смерті, за повелінням Пресвятої Богородиці преподобний Серафим із сльозами на очах відпускає Івана в Білобережську пустинь до отця Федора, учня преподобного Паїсія Величковського (пам'ять 28 листопада).

Як і преподобний Серафим, так і преподобний Паїсій зі своїми учнями представляли на той час істинне чернецтво на Русі. Надалі, вже як настоятель, преподобний Іона засвоїв уроки істинного чернецтва, отримані в Саровській і Білобережській пустинях, в заснованому ним Свято-Троїцькому монастирі в Києві.

Завершуючи оповідь про молоді роки земного життя Серафима Саровського, треба згадати про ставлення його самого до дітей та молоді. Він постійно радив батькам виховувати у своїх дітях якнайкращі моральні якості: доброту до всіх людей, милосердя до бідних і знедолених, та інші християнські чесноти. При підготовці дітей до навчання вважав за найнеобхідніше підготувти юну душу, а все інше прикладеться їм потім, тобто, перевагу надавав вихованню моральному. Молодих людей він учив смирення, лагідності та

покірливості.

Не заростає стежина з України до преподобного Серафима і після його смерті. Про це ще в 1902 році згадував петербурзький священик Петро Поляков у своїй книзі "Под сенью благодати", зустрівши в Сарові паломників із Києва. Про свою поїздку в Дивеево і до Сарова детально розповів київський лікар Анатолій Тимофієвич. А про сьогоденне паломництво з України до батюшки Серафима може поінформувати в першу чергу Паломницький центр Києво-Печерської лаври.

Ряд монастирів і храмів України носять ім'я і свято бережуть традиції преподобного Серафима в досягненні найвищого ступеня досконалості людини:

- в селі Приборжавське Іршавського району Закарпатської області жіночий монастир преподобного Серафима Саровського, заснований на рубежі 20-30 рр. ХХ століття. На початку 60-х років був закритий і відновив свою діяльність лише в 90-х роках;

- в Китаївському чоловічому монастирі біля Києва в 1904 році споруджена й освячена церква преподобного Серафима Саровського. богослужіння в якій відновлено в 1990 році. В головному храмі монастиря - Свято-Троїцькому - зберігається часточка мощей, поручі, епитрахиль преподобного та частина каменя на якому він молився і які передані із Сарова в 1904 році;

- в Пущі-Водиці біля Києва в 1908-1910 роках споруджено, а 25 грудня 1910 року освячено храм преподобного Серафима Саровського, богослужіння в якому відновлено в 90-х роках минулого століття;

- на території 2-ої Київської міської лікарні з 1997 року діє храм преподобного Серафима Саровського.

Часточка мощей Божого угодника Серафима знаходиться в Києво-Печерській лаврі. А ще треба сказати, що в українських хатах і квартирах дуже часто

можна побачити образи із стареньким, сивим ченцем, то він стоїть коліньми на камені, здійнявши в молитві руки до неба, то з рук годує ведмеда, то стоїть, поклавши праву руку на своє серце... Це і є загальношанований українським народом на всі віки - преподобний Серафим Саровський.

Святий отче Серафиме, моли Бога за нас!

Література:

1. Летопись Серафимо-Дивеевского монастыря, С.-Пб., 1903.
2. Денисов Л. Житие преподобного отца нашего Серафима Саровского чудотворца, М., 1904.
3. Рясоторный монах Досифей, К., 1906.
4. Труды Курской губернской ученой архивной комиссии, Курск, 1911
5. Кологривов И. Очерки по истории русской святости Брюссель, 1961.
6. Українська Радянська Енциклопедія т.6., К., 1981.
7. Енциклопедія Українознавства т.4, Львів, 1994.
8. Тимофієвич А. Божий люди М., 1995.
9. Житие старца Серафима Клин, 2001.
10. Всемирный светильник Луганск, 2001.
11. Дивный старец Серафим, Свято-Троицкий Серафиме-Дивеевский монастырь.
12. Житие преподобного Ионы Киевского чудотворца К., 2002.
13. Поляков П. Под сенью благодати М., 2002.
14. Степашкин В. Преподобный Серафим Саровский: предания и факты, Саров, 2002.

НАРОДНА ~~ДУ~~ МУДРІСТЬ

У кожному краї, в кожному племені існує свій скарб народної мудрості, яка у різних формах та вираженнях передається з покоління в покоління. Здебільшого здобутки народної мудрості зберігаються в народних приказках, легендах, думах, піснях, коліскових і навіть казках.

Однак із сивобородою віковою мудрістю з віку в вік бреде і вірна супутниця - народна дурість.

Із сивими рідкими косами, беззуба, але така ж претензійна, пихата і вперта, як замолоду, людська глупота ховається за спиною мудрості і кожному поколінню роздає свої щедрі дари, заповані у різноманітних табу, забобонах, суевір'ях та обрядах.

Друковані збірники народної мудрості вже чимало разів видавалися та перевидавалися заради того, щоб врятувати від забуття нажиту важким життєвим досвідом поколінь народну мудрість.

У цій рубриці ми спробуємо по крупинці збирати перли народної глупоти і давати їй критичний аналіз.

У НАРОДІ КАЖУТЬ:

Якщо відчуваєте головний біль, втому, слабкість у тілі та інші симптоми нездужання, або коли ваше дитя вередує, погано спить або поганенько їсть, то швидше за все вас наврочили (сглазілі), і вам необхідно зняти порчу, методи існують найрізноманітніші, і в кожному регіоні України свої особливі. Проте, щоб надалі не потрапити під вплив "лихого ока" вам необхідно при собі носити досить простий але надійний і перевірений засіб - шпильку. Обереже і захистить! А в разі якщо шпилька не допоможе, то принаймні не зашкодить.

недоброзичливців і замкнутістю оберігати її власника.

Найдивніше бачити шпильку поряд із хрестиком. Одна річ коли людина уповає на шпильку, не маючи чіткої віри в Бога. Зовсім інша коли християнин вдається до захисту шпильки.

В даному випадку втрачається будь-яка логіка і постає абсурдність у всій її величності. Якщо ми віруємо, що існує Бог -

Творець і Промислитель Всесвіту, без волі Якого і "волосина не упаде з нашої голови" (Мф.10;29). Коли знаємо, що Господь бачить і чує кожного із нас, і навіть більше того, любить кожного із нас. То чим для Бога є наша шпилька прищиплена до одягу? Як вона може вплинути на волю Божу, і як може змінити ставлення Всевишнього до нас?

В основі магічного мислення лежить переконання, згідно з яким магічні ритуали та амулети змінюють не саму людину чи її душу, а ставлення Бога до цієї людини. Перетворюється не людина а Незмінний Бог.

Тут панове потрібно для себе визначитися раз і назавжди як ми віруємо, бо у предметах віри є речі зовсім несумісні.

Вердикт

Найперше, хотілося із уст доблесних носіїв шпильок почути більш-менш розумне роз'яснення. Яким саме чином ця матеріальна, побутова річ може захистити від невидимого негативного впливу?

В наділенні шпильки особливими магічними властивостями, як і в більшості людських глупот, немає жодного логічного роз'яснення. Тут спрацьовує образне мислення. Шпилька має дві природні властивості - гостроту і замкнутість. Отже, вона за народним повір'ям повинна своєю гостротою уражати